

בנק הפועלים

דוח על הסיכונים -

גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

2018

תוכן העניינים

8	א. מבוא
8	א.1. מידע צופה פני עתיד
8	א.2. הצהרה על הגילוי
9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים וכספי סיכון משוקללים
9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
13	ב.3. תרבות ניהול הסיכונים
14	ב.4. תרחישי קיצון
15	ב.5. חומרת גורמי סיכון
16	ב.6. סיכונים מובילים ומתפתחים
17	ב.7. סקירת נכסי סיכון משוקללים
19	ג. הון ומינוף
19	ג.1. הרכב ההון
24	ג.2. הלימות ההון
26	ג.3. יחס מינוף
28	ד. סיכון אשראי
28	ד.1. ניהול סיכוני האשראי
31	ד.2. גידור והפחתת הסיכון
34	ד.3. חשיפות לסיכוני אשראי
42	ד.4. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
47	ד.5. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית
51	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי
51	ה.1. ניהול סיכון הצד הנגדי
56	ו. סיכון שוק
56	ו.1. סיכון שוק
59	ו.2. סיכון שוק בתיק למסחר
61	ו.3. סיכון ריבית בתיק הבנקאי
66	ו.4. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה
68	ז. סיכון נדילות
73	ח. סיכון תפעולי
73	ח.1. ניהול הסיכונים התפעוליים
74	ח.2. סיכונים טכנולוגיה ומידע
75	ח.3. סיכונים אבטחת מידע וסייבר
75	ח.4. סיכונים מחשוב ענן
75	ח.5. היערכות לחירום
76	ח.6. ביטוח
76	ט. סיכון ציות
77	י. סיכון משפטי
77	יא. סיכון מוניטין
78	יב. סיכון רגולציה
78	יב.1. מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי
78	יב.2. דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי
78	יג. סיכון כלכלי
79	יד. סיכון אסטרטגי
79	טו. סיכון סביבתי
80	טז. גילוי בגין תגמול
80	טז.1. הגופים המפקחים על התגמול
80	טז.2. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול
81	טז.3. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול
81	טז.4. הקשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול
81	טז.5. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך
81	טז.6. תגמול משתנה
84	יז. תוספות
84	יז.1. קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
89	יז.2. חשיפות איגוח

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

לוח ב-2: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק

לוח ב-3: מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים

לוח ב-4: חומרת גורמי סיכון

לוח ב-5: סקירת נכסי סיכון משוקללים

לוח ב-6: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

הון ומינוף

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי

לוח ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

לוח ג-4: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

לוח ד-1: איכות האשראי של חשיפות אשראי

לוח ד-2: פירוט החשיפות לפי ענפי משק

לוח ד-3: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון

לוח ד-4: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות

לוח ד-5: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

לוח ד-6: פירוט סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

לוח ד-7: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

לוח ד-8: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לוויים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)

לוח ד-9: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

לוח ד-10: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

לוח ד-11: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדירור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

לוח ד-12: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדירור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי

לוח ד-15: טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות המוכרות

לוח ד-16: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי

לוח ד-17: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכונים אשראי של צד נגדי

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי

לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון

לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

לוח ה-5: חשיפות לנגזרי אשראי

לוח ה-6: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

סיכון שוק

לוח ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק

לוח ו-2: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

לוח ו-3: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן

לוח ו-4: סיכון שוק בגישה הסטנדרטית

לוח ו-5: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

לוח ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית

לוח ו-8: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

לוח ו-9: פירוט השקעות הבנק במניות בתיק הבנקאי

סיכון נזילות

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

לוח ז-3: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים

גילוי בגין תגמול

לוח טז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

לוח טז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

לוח טז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

תוספות

לוח יז-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

לוח יז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

לוח יז-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את הדוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2018 (להלן: "הדוח על הסיכונים" או ה"דוח"). המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

הדוח לשנת 2018 נבנה במתכונת הדיווח החדשה בהתאם להוראות בנק ישראל, אי לכך, הדוח מכיל שינויים רבים ועיקרם בלוחות הכמותיים. בהתאם לדרישות הדיווח ככלל, הלוחות החדשים כוללים נתוני השוואה לשנה קודמת אף על-פי שלא דווחו בעבר.

פעילות קבוצת ישראלכרט סווגה כ"פעילות מופסקת" החל מהדוחות הכספיים לרבעון השני לשנת 2018. לפיכך, נתוני קבוצת ישראלכרט אינם מוצגים במרבית הפירוטים שלהלן, לרבות הצגה מחדש של תקופות ההשוואה (למעט מקרים שצוין אחרת). לפרטים נוספים ראה ביאור 1.1. [בדוחות הכספיים](#). פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח השנתי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע מורחב בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוחות הכספיים.

אמיר בכר

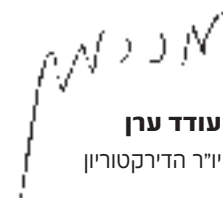
משנה למנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

ארי פינטו

המנהל הכללי

בכבוד רב,

עודד ערן

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 17 במרץ 2019

א. מבוא

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינויים בתוכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובח"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית. מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על-פי הנחיות בנק ישראל, הצהרות על הגילוי בדוח השנתי של הבנק, תקפות גם לדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים. במסגרת הדיונים בדוח השנתי של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2018.

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום				
31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2018	30 ביוני 2018	30 בספטמבר 2018	31 בדצמבר 2018
במיליוני ש"ח				
הון זמין				
36,582	36,637	37,178	38,112	38,004
הון עצמי רובד 1				
35,843	36,065	36,645	37,617	37,547
הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
37,803	37,614	38,155	39,089	38,981
הון רובד 1				
35,843	36,065	36,645	37,617	37,547
הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
47,531	46,630	48,771	49,723	49,023
הון כולל				
39,553	39,863	40,479	41,483	41,466
הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
נכסי סיכון משוקללים				
324,772	331,539	333,206	336,678	340,597
סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)				
325,616	332,337	333,951	337,370	341,236
סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
11.26%	11.05%	11.16%	11.32%	11.16%
יחס הון עצמי רובד 1				
11.01%	10.85%	10.97%	11.15%	11.00%
יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
11.64%	11.35%	11.45%	11.61%	11.44%
יחס הון רובד 1				
11.01%	10.85%	10.97%	11.15%	11.00%
יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
14.64%	14.06%	14.64%	14.77%	14.39%
יחס הון כולל				
12.15%	11.99%	12.12%	12.30%	12.15%
יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
10.23%	10.23%	10.23%	10.24%	10.24%
יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾				
1.03%	0.82%	0.93%	1.08%	0.92%
יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾				
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
513,037	509,845	516,190	512,146	518,980
סך החשיפות				
513,370	510,164	516,488	512,423	519,236
סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
7.37%	7.38%	7.39%	7.63%	7.51%
יחס המינוף				
6.98%	7.07%	7.10%	7.34%	7.23%
יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾				
לשלושת החודשים שהסתיימו ביום				
31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2018	30 ביוני 2018	30 בספטמבר 2018	31 בדצמבר 2018
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
111,047	108,529	110,310	109,043	106,375
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
90,712	91,418	89,479	89,726	88,515
סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו				
122%	119%	123%	122%	120%
יחס כיסוי נזילות (באחוזים)				

(1) לפני השפעת הוראות המעבר, לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא זכויות עובדים, ולפני השפעת התאמות בגין תוכנית התייעלות.
(2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור לתאריכי הדוחות הכספיים.

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ובחינת המהותיות שלהם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי וסיכון ציות. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי וסיכון סביבתי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במזרחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון.

הבנק נוטל סיכונים באופן פעיל במידה ותיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון מאפשרים זאת. לקיחת הסיכון נעשית תוך בחינת הלימות התועלת העסקית. בנוסף, פעילויות בנקאיות שונות מחייבות קבלת מידה מסוימת של סיכון, גם אם הן אינן בהכרח רווחיות בפני עצמן. סיכונים בלתי קבילים הנם סיכונים ברמה העולה על הסיבולת המרבית לסיכונים כפי שהוגדרה על-ידי דירקטוריון הבנק, או כאלה שעלולים לפגוע בעמדתו האסטרטגית במידה כזו שתפריע להמשך מוצלח של פעילות הליבה של הבנק.

בכימות הסיכון שואף הבנק באופן כללי לתכלול (אגרגציה) של הסיכונים ברמת כלל הקבוצה. לפיכך, כימות הסיכונים ומדידתם מתבצעים, ככל הניתן, באופן עקבי בכל הישויות המשפטיות והארגוניות בקבוצת הבנק. הבנק יסטה מהעיקרון כאשר הדבר אינו בר-ביצוע או כאשר המאמץ הכרוך בכך אינו פרופורציונאלי ולפיכך אינו בר-ביצוע מנקודת מבט כלכלית. כימות הסיכונים מתבסס על שיטות ומודלים מתאימים ומקובלים. ובמידת האפשר משתמש במגוון כלים או שיטות מדידה, לרבות הערכת מומחים, על מנת לבחון את החשיפה מנקודות מבט שונות.

ב.2.א. מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לניהול הסיכונים על בסיס אסטרטגיית הסיכון והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המוטות על-ידי הדירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. המפקח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות המפקח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי, וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים.

תפיסת הבקרה ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים והסיכונים התפעוליים בבנק היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות תיאבון הסיכון ובמגבלות נוספות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה:

1. מעגל בקרה ראשון הכולל את היחידות העסקיות בחטיבות, לרבות חטיבות תמיכה ותפעול, שהם יוצרי/נוטלי הסיכונים, ואת יחידות הבקרה הפנימיות בחטיבות המספקות בקרה פנימית על יוצרי/נוטלי הסיכונים; הנהלת הקווים העסקיים נושאת באחריות הראשונית לניהול הסיכונים על בסיס שוטף ומטרתה לנהל את הסיכונים תוך חתירה להשגת המטרות האסטרטגיות והיעדים העסקיים, במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם לנוהל הסיכון ולהוראות הרגולטוריות. הבקרות במעגל הראשון מעוגנות בנהלי העבודה;
2. מעגל בקרה שני הכולל את יחידות הבקרה בחטיבה לניהול סיכונים שהינה בלתי תלויה בחטיבות העסקיות, מעגל זה אחראי גם על הצגת תמונה כוללת של הסיכונים, גיבוש המתודולוגיות לאמידת הסיכונים ולהקצאת ההון הכלכלית, אמידת סיכון בלתי תלויה, ניתוח מידת ההלימה של המוצרים והפעילויות למסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון שהוגדרה על-ידי הדירקטוריון ותיקוף מודלים. במעגל השני פונקציות בקרה עצמאיות נוספות, כגון: חשבות, יחידות בייעוץ המשפטי, מזכירות הבנק ומשאבי אנוש;
3. מעגל בקרה שלישי הכולל את מערך הביקורת הפנימית שפועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות פיקוח ווידוא יישום של הנחיות הנהלה והדירקטוריון, והמלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקרות.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת ולפיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הוועדה לניהול ובקרת סיכונים. עיקר תפקידי הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים:

- קביעת מסגרת תיאבון הסיכון וקיבולת הסיכון של הקבוצה;
- אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים;
- אישור מסגרת תפיסת הבקרה בקבוצה ווידוא כי היא עונה על צרכי ניהול הסיכונים;

- הנחיית הנהלה הבכירה בדבר ניהול הסיכונים באופן ברור, על בסיס המלצות צוות הנהלה לניהול סיכונים בראשות המנכ"ל, ויודא כי הנהלה הבכירה נוקטת את הפעילויות הדרושות לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרת הסיכונים;
- אישור המתודולוגיות לאמידת הסיכונים, לבקרתם ולהקצאת ההון הכלכלית בגינם;
- פיקוח ובקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה, בחינת פרופיל הסיכונים בפועל לרבות ברמת הקבוצה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים.

ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים – ייעוד הוועדה הינו לסייע למליאת הדירקטוריון בהתווית מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות קביעת מסגרות הסיכון בתחומי הפעילות השונים, בחינת פרופיל הסיכונים של הבנק, קיום בקרה אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים כפי שנקבעה ובחינת התהליכים והפעולות שעל הבנק לקיים, על-מנת שימלא אחר כל ההוראות הרגולטוריות הנוגעות לניהול הסיכונים. הוועדה לניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון מקבלות דיווח על הסיכונים וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון.

תת הוועדה לניהול סיכונים ארצות-הברית – ייעודה פיקוח על מדיניות ניהול הסיכונים בפעילות הבנק בארצות-הברית. תת הוועדה בוחנת את מדיניות ניהול הסיכונים של פעילות הבנק בארצות-הברית ומוודאת שפעילות הבנק בארצות-הברית מתבצעת במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה.

ועדות דירקטוריון נוספות עוסקות בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים. יוציאו בעיקר: ועדת הביקורת והוועדה לממשל תאגידי ומחזיקי עניין.

הנהלת הבנק, לרבות הנהלות החטיבות, אחראית לגיבוש, הטמעה ויישום של מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, ישירות או באמצעות הצוותים הפועלים מטעמה. עיקר תפקידי הנהלה בנושא ניהול הסיכונים:

- עיצוב מדיניות ניהול הסיכונים עקבית עם מסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, לרבות מסגרות סיכון בתחומי הפעילות השונים ובמוקדי הסיכון העיקריים, והגשתה לאישור הדירקטוריון;
- מיסוד של נהלים ומסגרות סיכון התואמים למדיניות, שיטות עבודה נאותות לאמידת הסיכון ותהליכי קבלת החלטות מבוססי ניתוח תשואה/תועלת עסקית וסיכון וקבלת דיווחים מתאימים תוך וידוא ציות ליעדי המדיניות לניהול הסיכונים;
- וידוא קיומו של תהליך פנימי להערכת ההון ולקביעת יעדי הון העולים בקנה אחד עם פרופיל הסיכונים של התאגיד ועם סביבת הבקרה שלו;
- וידוא קיומם של משאבים נאותים לניהול הסיכונים בתאגיד לרבות מסגרת בקרת פנימיות וקיום מערכות בקרה ודיווח עצמאיות, יעילות ומקיפות בדבר הסיכונים.

צוות הנהלה לניהול סיכונים וצוות בראשות המנכ"ל – אחראי לעיצוב המדיניות לניהול הסיכון בבנק, מסגרות הסיכון ונהלי הדיווח והבקרה, וכן על בחינת פרופיל הסיכון הכולל של הבנק וההשפעה ההדדית בין סוגי וגורמי הסיכון השונים.

צוותי הנהלה נוספים פועלים בתחומי הסיכון הייעודיים במסגרת המדיניות ובמגבלות הסיכון שנקבעו על-ידי הדירקטוריון וועדותיו. כמו-כן הוגדרו צוותים המתכנסים בהתקיים תנאים מסוימים ובהם צוות משברים פיננסיים וצוות חירום בנקאי.

מנהל הסיכונים הראשי (CRO) וחבר הנהלה האחראי על החטיבה לניהול סיכונים הינו ד"ר א. בכר. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם.

חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר צ. כהן, ומנהל החטיבה הקמעונאית מר ר. שטיין. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות ומנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית הינו מר י. ענתבי. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורך-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית.

הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגב' א. בן זאב מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב.

הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו.

החטיבה לניהול סיכונים – פעילויות החטיבה ותחומי אחריותה תואמים את האמור בהוראת ניהול בנקאי תקן 310. יעדיה העיקריים של החטיבה הם: הטמעת תרבות ניהול וניטור סיכונים מתקדמת בקבוצת הבנק, שתתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל במטרה להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון, הגדרת מדיניות ניהול סיכונים וציות ברמת הקבוצה, התואמת את מטרות הקבוצה ואת דרישות ועדת באזל והרגולציה הרלוונטית וכן בחינה וניטור פרופיל הסיכון הכולל של הבנק והתאמתו לתאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. לשם כך החטיבה מפתחת ומיישמת מתודולוגיות ומודלים להערכת סיכון כוללים וכמותיים, המשמשים בין היתר לחישוב הון כלכלי.

החטיבה מוודאת את קיומם ואיכותם של התהליכים המרכזיים לניהול הסיכונים בקבוצה: זיהוי ואמידה של הסיכונים, קביעת מגבלות לקיבולת הסיכון ולתיאבון הסיכון, קביעת מנגנוני בקרה, ניטור הסיכונים ודיווח. החטיבה מובילה ומרכזת את תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי שנתי להערכת כמות ההון הנדרשת בשם לב לסיכונים) ושותפה בניהול ההון. החטיבה מורכבת מארבע יחידות ובראשן מנהל החטיבה במעמד חבר הנהלה: (1) יחידת ניהול סיכונים אשראי (2) יחידת ניהול סיכונים תפעוליים וסיכונים שוק (3) יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך ו-(4) יחידת אינטגרציית סיכונים.

ככלל, דוחי החטיבה לניהול סיכונים המוגשים לדיון בוועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים מוגשים גם למליאה כדיווח בכתב או לדיון, לפי העניין. בהתאם למדיניות הבנק, מערך הדיווח על הסיכונים נקבע באופן שיאפשר תקשורת אפקטיבית הן לרוחב הקבוצה והן אנכית במעלה שרשרת הניהול. הדיווחים מטרם הצפת סוגיות טעונות או חולשות בעלות פוטנציאל לסיכון ומתבצעים הן ברמה הפרטנית והן ברמה הצבורה כלפי מעלה של כלל הקבוצה. מערך הדיווחים כולל הצגה של חולשות או מגבלות באומדני הסיכון, וכן הנחות משמעותיות שהאומדנים מבוססים עליהן וכולל דיווחים שוטפים ודיווחי אד-הוק על-פי הצורך.

כמו-כן מפעילה החטיבה לניהול סיכונים מספר צוותים בראשות מנהל הסיכונים הראשי:

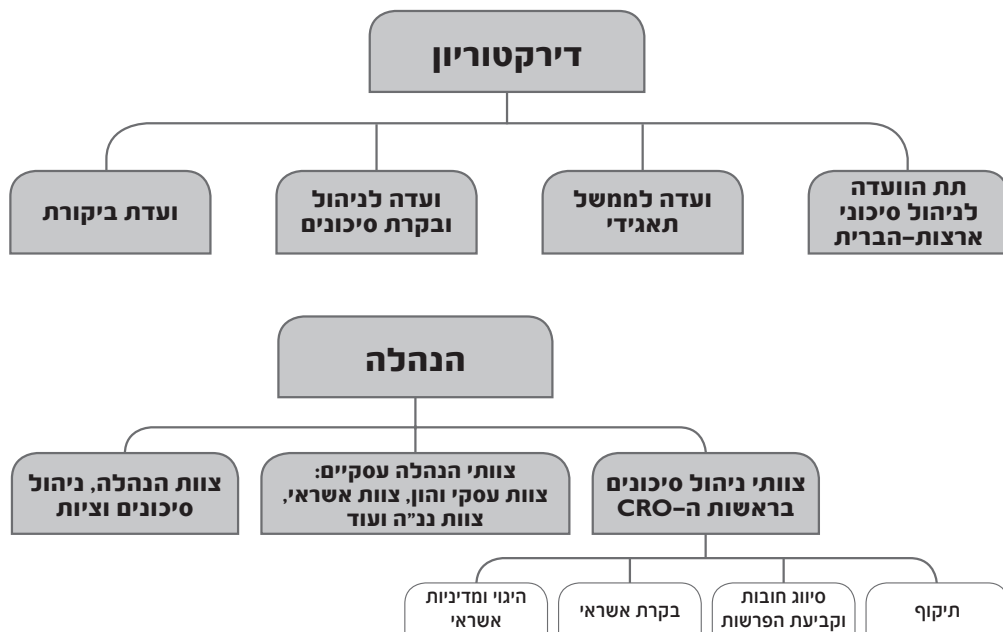
צוות הנהלה היגוי מדיניות אשראי – הצוות מגבש את מדיניות האשראי של הבנק.

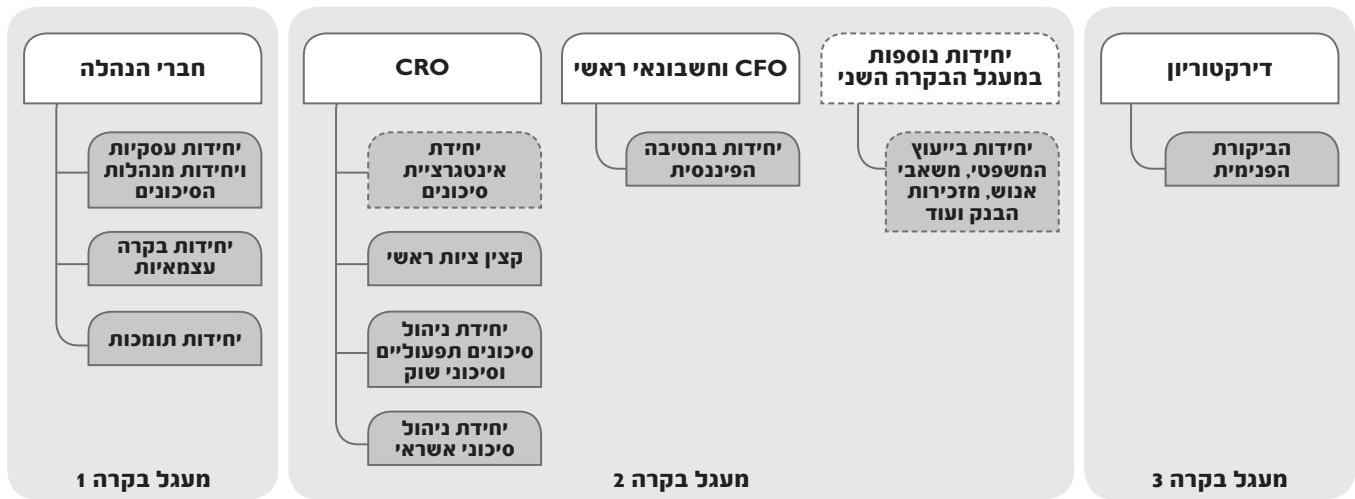
צוות הנהלה בקרת אשראי – הצוות דן בדוחות בקרת אשראי שנערכו ללווים הגדולים בבנק הפועלים ולמדגמים מבוססי סיכון על כלל תיק האשראי של הבנק ובוחן את מהימנות דירוג האשראי, נאותות הסיווג וההפרשות בקבוצה.

צוות הנהלה לטיפול בסיווג חובות וקביעת הפרשה להפסדי אשראי – הצוות עוסק בגיבוש המתודולוגיה להפרשה קבוצתית, גיבוש מדיניות ביצוע סיווגים והפרשות פרטניות, סיווג אשראי וקביעת הפרשות פרטניות להפסדי אשראי בכפוף למדרג הסמכויות.

צוות תיקוף – באחריות הצוות: מעקב אחר סטאטוס התקדמות תוכנית תיקוף המודלים הנמצאים בשימוש ושיפורם, אישור עבודות תיקוף שבוצעו וכן מעקב ואישור מלאי המודלים המהותיים בשימוש.

לוח ב-2: סכמה של ממשל ניהול הסיכונים וההון בבנק

3.3. תרבות ניהול הסיכונים

הקבוצה מפתחת ומשמרת תרבות ניהול סיכונים המסייעת למודעות לסיכון ולהתנהגויות ושיפוט נאותים לגבי נטילת סיכונים במסגרת של ממשל תאגידי, תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון יזוהו, יאמדו, יוצפו ויטופלו במועד. תרבות ניהול הסיכונים המוטמעת בקבוצת הבנק מדגישה את החשיבות של: 1. השגת איזון נאות בין גמול לבין סיכון בכפוף לתיאבון הסיכון; 2. מערכת בקורת אפקטיבית התואמת את סדר הגודל של הבנק ואת מורכבותו; 3. יכולת לאתגר את איכות המודלים של הסיכון, רמת דיוק הנתונים, יכולת הכלים הזמינים למדוד סיכונים בצורה נכונה, והנימוקים לנטילת סיכונים; 4. ניהול מעקב אחר הפרת מגבלות וסטייה מהמדיניות שנקבעה והפעלת הליכים משמעותיים מידתיים לפי הצורך; 5. הבנק מטפח יושרה בהתמקד על מתן שירות הוגן ללקוחות.

עקרונות מהותיים בתרבות ניהול הסיכונים בבנק באים לידי ביטוי גם ביישום העקרונות הבאים:

- חברי הדירקטוריון והנהלה הבכירה מתווים את ערכי הליבה של הבנק ואת הציפיות לתרבות ניהול הסיכונים שלו, והתנהגותם משקפת את הערכים שאומצו: יושרה וטיפול בזריזות במקרי אי ציות שהתגלו.
- חברי הדירקטוריון והנהלה מפתחים ומיישמים מסגרת יעילה של תיאבון לסיכון, ומגבים אותה בהצהרה ברורה לגבי התיאבון לסיכון כמפורט לעיל, העומדת ביסוד אסטרטגיית ניהול הסיכונים של הבנק ומשולבת באסטרטגיית העסקית הכוללת.
- תיאבון לסיכון: תיאבון הסיכון בבנק מהווה מסגרת יעילה לניהול הסיכונים ומהווה כלי מרכזי המאפשר לקשר בין אסטרטגיית הארגון, הקצאת ההון וניהול הסיכונים. מסמך תיאבון הסיכון מצהיר על התיאבון לסיכון בבנק ובקבוצה, הדירקטוריון קובע את מסגרת תיאבון הסיכון בשים לב להמלצת המנכ"ל, מנהל הסיכונים הראשי (CRO) והממונה על החטיבה הפיננסית (CFO). תיאבון הסיכון מתורגם למטרות ולמגבלות לקווי העסקים. במסמך תיאבון הסיכון מוגדרים גם התפקידים ותחומי האחריות של הדירקטוריון והנהלה הבכירה בניסוח הצהרת התיאבון לסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון כוללת מדיניות, תהליכים, בקורות ומערכות שבעזרתן התיאבון לסיכון מיושם, מתוקשר ומפוקח.
- מסגרת תיאבון הסיכון כוללת הצהרת תיאבון וקיבולת לסיכון, מגבלות סיכון וקווי מתאר של התפקידים ותחומי האחריות של אלה האחראים על היישום והבקרה של מסגרת תיאבון הסיכון. מסגרת תיאבון הסיכון מתייחסת לסיכונים המהותיים לבנק וקובעת את פרופיל הסיכון ביחס לאסטרטגיית העסקית של הבנק ולקיבולת הסיכון של הבנק. מסגרת תיאבון הסיכון יעילה מספקת מסגרת משותפת ואמצעים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון כדי לתקשר, להבין ולהעריך את רמת הסיכון שהם מוכנים לקבל. המסגרת מגדירה במפורש את הגבולות שבתחומם מצופה מהנהלה לפעול על מנת ליישם את האסטרטגיית העסקית של הבנק. המסגרת כוללת את המרכיבים העיקריים הבאים:
- הצהרת תיאבון הסיכון: ניסוח בכתב של היקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו ובכללם: קיום דוחות איכותיים, כמו גם מדדים כמותיים ביחס לרווחים, הון, מדדי סיכון, נזילות ואמצעים רלוונטיים אחרים על-פי הצורך, לרבות:
- קיבולת הסיכון: רמת הסיכון המירבית שהבנק יכול לשאת, ללא הפרת מגבלות הון הרלוונטיות לתרחיש קיצון, לרבות מנקודת מבטם של בעלי מניות והלקוחות. עמידה בקיבולת הסיכון תיבחן בין היתר באמצעות ביצוע תרחיש קיצון שמטרתם לאמוד פגיעה ברווח הבנק וברמת הלימות הון של הבנק, וזאת כתוצאה מקורות תרחיש קיצון.

- תיאבון סיכון: הסיכון המירבי המצרפי הכולל שהתאגיד הבנקאי יהיה מוכן לשאת, בתוך קיבולת הסיכון שהוגדרה, על מנת להשיג את היעדים העסקיים על-פי התוכנית האסטרטגית תחת אילוצים שונים (כגון מקורות הון ונזילות, דרישות רגולטוריות, מאפייני סיכון/תשואה וכדומה).
- מגבלות סיכון: מדדים כמותיים אשר נותנים ביטוי מעשי להצהרת תיאבון הסיכון המצרפי של הבנק.
- תגמול: מסמכי העקרונות והתקנים לנוהגי תגמול נועדו להבטיח ניהול תגמול יעיל, מתאם בין תגמול לנטילת סיכונים זהירה ופיקוח יעיל, ומעורבות של בעלי העניין בתגמול. תגמול העובדים בכלל והבכירים בפרט מביא בחשבון את הסיכונים שנוטל העובד בשם הבנק ואת ביצועי העובד מבחינת עמידה במדיניות הסיכון, ציות, וכללי מדיניות חשובים אחרים של הקבוצה. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת בקביעת מדיניות התגמול והתמריצים באופן שיעודד ניהול ביצועים וכישרונות ויחזק את התנהגות ניהול הסיכונים הרצויה (ראה פרק תגמול עובדים).
- אחריות: ממשל הסיכונים מוכווון להשגת בהירות מלאה של הבעלות על הסיכון בכל הדרגים ובכל התהליכים.
- תקשורת יעילה וביקורתיות: תרבות ניהול הסיכונים בקבוצה מקדמת סביבה של תקשורת פתוחה וביקורתיות אפקטיבית תוך עידוד לסביבה של מעורבות פתוחה ובונה.
- מערכת סדורה של נוהלי הבנק כוללת מגבלות, הסמכות ותהליכי אסקלציה התומכים בניהול סיכונים. קיימים נהלים הולמים לדיווח אנונימי על חשדות, על מנת לתמוך בציות אפקטיבי למסגרת ניהול הסיכונים;
- הקוד האתי-התנהגותי של הבנק מבאר את אמות המידה, המוסר והקשרים בין חברים לעבודה, היחסים עם הלקוחות והספקים, התרומה לקהילה והאחריות החברתית והסביבתית ומבהיר כיצד מחויבות וערכים אלה באים לידי ביטוי במישור ההתנהגותי במהלך שגרת העבודה בבנק, כך שלצד השאיפה למובילות ולשגשוג עסקי יפעל הבנק מתוך מחויבות מוסרית וערכית. הקוד מתעדכן מעת לעת וסוגיות ממנו מעוגנות בנהלים יעודיים.
- מסמכי מדיניות ניהול הסיכונים שלהלן מגדירים, בין היתר, את הממשל התאגידי, לרבות התפקידים ותחומי האחריות של הדירקטוריון, של מנהל הסיכונים הראשי ושל פונקציית ניהול הסיכונים, והערכה בלתי תלויה של מסגרת הממשל התאגידי לניהול סיכונים, וכן את המעמד, המשאבים, הסמכות והעצמאות של פונקציית ניהול הסיכונים, ביקורת הפנים והדיווחים לוועדות ולדירקטוריון.
- מסמך תיאבון הסיכון בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול הסיכונים בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכוני אשראי בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכוני treasury בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך המדיניות לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות תפיסת הבקרה בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות השקת מוצר חדש/פעילות חדשה בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכון מודל בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות הציות הקבוצתית - בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכוני צד נגדי בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכוני בנקאות בתקשורת בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת בנק הפועלים
- מסמך מדיניות ניהול סיכוני סייבר בקבוצת בנק הפועלים
- צירטר החטיבה לניהול סיכונים
- צירטרים של ועדות הדירקטוריון ושל צוותי ההנהלה

מבנה וארגון מערך הסיכונים וכן תרבות ניהול הסיכונים המופיעים בפרק זה רלוונטים לכל סוגי הסיכונים ולכל היחידות בבנק, בהמשך של דוח זה יופיעו התייחסויות נוספות, לפי העניין, לסוגי הסיכון בנפרד.

4.4. תרחישי קיצון

על מנת להבין את ההשלכות האפשריות של זעזועים שונים על האיתנות הפיננסית של הבנק, הן בהינתן מאזן קיים והן בהתממשות תוכניות העבודה וכוונות עסקיות אחרות, מתקיים תהליך של בחינת תרחישי קיצון. בבנק נבחנו לשם כך תרחישים משלושה סוגים: תרחישים מערכתיים כוללים ותרחישים הפוכים המבוצעים על כלל קבוצת בנק הפועלים, ואילו תרחישי גורם בודד (Single Factor) מבוצעים ברמת ענף/עסקה/לווה/תיק וזאת במקרים מסוימים ועל-פי ספים שהוגדרו מראש. הבנק מתאים את מגוון התרחישים והמאפיינים שלהם להתפתחויות פיננסיות, פוליטיות וסביבתיות בארץ ובעולם. מעבר לכך הבנק מיישם את ההנחיות של בנק ישראל ומפעיל מבחן קיצון אחיד המוגדר על-ידי הפיקוח על הבנקים, כאשר נדרש לכך.

מטרות ניתוח תרחישי הקיצון:

- זיהוי ריכוזי סיכון וחולשות אפשריות בתיק הבנק;
 - בחינת השפעת החלטות אסטרטגיות של הבנק;
 - שילוב בתהליך התכנון ובחינת השלכות התוכנית העסקית על החשיפות הפוטנציאליות;
 - בחינת האיתנות הפיננסית של הבנק והערכת הנזק הפוטנציאלי העלול להיגרם בהתרחש אירועי קיצון מסוגים שונים;
 - ניתוח של רגישות הבנק לזעזועים/אירועים חריגים אך אפשריים;
 - הערכת המהותיות של הסיכונים השונים;
 - בחינת עמידת הבנק בתאבון ובקיבולת הסיכון ופריטת תאבון הסיכון לרמת החסיבות;
 - תמיכה בחטיבות העסקיות בהבנת מפת הסיכונים של תחומי הפעילות והסקטורים השונים;
 - תמיכה בתהליך ה-ICAAP ובגיבוש תוכניות מגירה למזעור הפגיעה של אירועי קיצון;
- חלק מהתרחישים נבחנים בתדירות יומית וחלקם האחר בתדירות שבועית/חודשית/רבעונית/שנתית לפי העניין. ההנחות, המתודולוגיה והתוצאות נידונות ומאושרות בצוות תרחישי קיצון וריכוזי סיכון וכן בישיבות ההנהלה וועדות הדירקטוריון.

ניהול הסיכון לוקח בחשבון את תוצאותיהם של תרחישי קיצון שונים, וזאת מכמה היבטים: ראשית, יעד ההון של הבנק נקבע בהתחשב בקיבולת הסיכון, אשר מגדירה את הלימות ההון המינימלית שהבנק מוכן להגיע אליה בהתרחש מצב קיצון. שנית, תכנון ההון כולל תוכניות מגירה אשר הבנק יכול להוציא לפועל בקרות תרחישי קיצון על מנת להביא לשיפור בהלימות ההון שלו. תרחישי הקיצון נבחנים עבור כל אחת משנות התכנון, בהינתן יעדי ההון ויחס ההון הצפוי, על מנת לוודא שתכנון ההון מבטיח עמידה בקיבולת הסיכון לאורך כל שנות התכנון. כמו-כן, בוחן הבנק את השפעת תרחישי לחץ מתון שעיקרו שינויים בשווקים הפיננסיים ובכללם: שינוי ריבית, מרווחים, שערי חליפין ועוד על יחס הלימות ההון, במטרה למדוד ולהגביל את פוטנציאל שחיקת יחס הלימות ההון. בניהול הנזילות הבנק בוחן תרחישי נזילות פנימיים ורגולטוריים.

5.2. חומרת גורמי סיכון

בהתאם להוראת בנק ישראל, ביצע הבנק מיפוי של גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשופה הקבוצה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי חומרת הסיכון של כל אחד מגורמי הסיכון. סולם דרגות החומרה של גורמי הסיכון נקבע תוך התייחסות להגדרות תיאבון הסיכון של הבנק והוא כולל חמש דרגות חומרה לכל גורם סיכון. עבור שלוש דרגות (נמוכה, בינונית וגבוהה) נקבעו מדדים כמותיים:

- **דרגת חומרה נמוכה** – הפגיעה ברווח השנתי בגין אירוע קיצון קטנה יותר מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל, כלומר, אירוע קיצון לא יגרום לבנק לעבור להפסדים.
 - **דרגת חומרה בינונית** – הפגיעה ברווח השנתי בגין אירוע קיצון גדולה מהרווח השנתי הממוצע לפני מס במהלך עסקים רגיל ולכן גורמת לבנק לעבור להפסד לפחות באחת משנות התרחשות האירוע, ולירידה ביחס הון רובד ראשון, אך יחס ההון לא ירד אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון שהוגדרה (6.5%).
 - **דרגת חומרה גבוהה** – הפגיעה ברווח בגין אירוע קיצון, תגרום לירידה ביחס ההון רובד ראשון אל מתחת לרמת קיבולת הסיכון.
- כדי לכמת את השפעת גורמי הסיכון על הרווח ועל יחס ההון של הבנק, נבחנו, עבור מרבית הסיכונים, תרחישי קיצון מערכתיים ותרחישי גורם סיכון בודד וההשפעה החמורה ביותר מבין התרחישים משמשת לצורך טבלת גורמי סיכון. יצוין כי כימות זה מתייחס להשפעה על הון הבנק ויתכנו תרחישים הכוללים ירידה ברווח או הפסדים שהשפעתם על רווחיות הבנק אינה זניחה אולם השפעתם על הלימות ההון אינה נמוכה ולפיכך יסווגו בדרגת חומרה נמוכה. בנוסף, כאשר להערכת צוות המומחים, המדדים הכמותיים אינם נותנים ביטוי מספיק לחומרת גורם הסיכון או כאשר אין אפשרות לקבוע בשיטות כמותיות מהימנות את רמת הסיכון של גורם סיכון מסוים ניתן ביטוי לחוות דעת של צוות המומחים.
- כל גורם סיכון המופיע בטבלה שלהלן נבדק, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לגורמי סיכון נוספים המופיעים בטבלה. יחד עם זאת, בגורמי סיכון "מצב המשק בעולם" ו"מצב המשק בישראל" המופיעים בטבלה, נבחנו תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה על הרווח ויחס ההון כתוצאה משילוב של מספר גורמי סיכון. נדגיש כי תרחישי הסיכון מדמים מצב של התממשות נזקים בלתי צפויים מעבר לרמה הצפויה של אירועי נזק במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה.

הבנק מעריך את רמת הסיכונים גם בשיטה נוספת המבוססת על הערכות מומחה של רמת הסיכון המובנה, איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות והסיכון השיורי. הסיכון המובנה הינו הסיכון המצרפי הקיים בפעילות בה עוסק הבנק ומוגדר כהפסד פוטנציאלי מפעילות זו. הערכת סיכון מובנה מתבצעת בראיה צופה פני עתיד וגם בראיית העבר אך מבלי להתחשב בתהליכי הניהול והבקורות. כדי לאמוד את הסיכון השיורי המביא בחשבון את תהליכי הניהול והבקורה, נוספו למודל הערכות מומחי תוכן במעגל הבקרה השני בדבר איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. שילוב האמידה בשתי השיטות לכלל הערכת הסיכון השיורי הניתנת בטבלה להלן בסולם בן חמש דרגות חומרה, נעשה כהערכת מומחה המשקפת את הטיפול של מומחי התוכן בתחומים השונים והוא כפוף לכלל ההסתייגויות האמורות לגבי מידע צופה פני עתיד.

השפעת הסיכון	גורם הסיכון	
סיכונים פיננסיים		
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)	בינונית
1.1	סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות	בינונית
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית	בינונית
1.3	סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	בינונית
2.	סיכון שוק	נמוכה-בינונית
2.1	סיכון ריבית	נמוכה-בינונית
2.2	סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין	נמוכה
2.3	סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי	נמוכה-בינונית
3.	סיכון נזילות	נמוכה-בינונית
סיכונים תפעוליים ומשפטיים		
4.	סיכון תפעולי	נמוכה-בינונית
4.1	מזה סיכון סייבר	בינונית
4.2	מזה סיכון IT	נמוכה-בינונית
5.	סיכון משפטי	נמוכה
סיכונים אחרים		
6.	סיכון מוניטין	נמוכה-בינונית
7.	סיכון אסטרטגיה ותחרות	בינונית
8.	סיכון רגולציה וחקיקה	בינונית
9.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל	בינונית
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם	בינונית
11.	סיכון ציח*	בינונית

* תחת סיכון הציח כלולים גם הסיכונים הנובעים מהחקירות על-ידי רשויות בארצות-הברית כאמור בביאורים 25 ו-25ה בדוחות הכספיים.

ב.6. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד ליציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בהמשכו של דוח זה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

- **סיכון הציח:** תחת סיכון הציח כלולים, בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 308 גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה.

התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים ובנושא FIFA נחקרים על-ידי רשויות אמריקאיות. הבנק מעריך, כי סביר להניח שהסך הכולל שתשלם קבוצת הבנק בקשר לחקירות עסקי קבוצת הבנק עם לקוחות אמריקאים יהיה גבוה משמעותית מסכום הפרשה הקיים [בדוחות הכספיים](#). קנסות משמעותיים מאד עלולים לפגוע בתוצאות הבנק. למועד זה נראה שהסדר או הסדרים מוסכמים עם משרד המשפטים האמריקאי בעניין זה יכול יהיו מסוג של Deferred Prosecution Agreement או Plea Agreement. סוג ההסדר, אם יושג, עשוי גם הוא להשפיע על הבנק באופן שהסדר חמור עלול לפגוע בעסקי הבנק. לפרטים בדבר חקירות הרשויות האמריקאיות, ראה ביאור 25 ו-25ה

[בדוחות הכספיים](#)

- **סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התוכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון.
- **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחו"ל:** לרפורמות רגולטוריות בינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובעולם. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרותיות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות מספר יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי יזום. היוזמות והמגמות הרגולטוריות, ובפרט החובה של הבנק להיפרד מחברות כרטיסי האשראי שלו והשינויים המשמעותיים בתחום פעילות זה, כמו גם ניווד חשבונות בנק ו-Open API עשויות להשפיע על המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק בפרט. בשלב זה מוקדם להעריך ולאמוד השפעתן על הבנק. לפרטים אודות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל התשע"ז-2017 ראה ביאור 35 [בדוחות הכספיים](#).
- **סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפנית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי הבקרה מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית.
- **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות חדשה מגופים טכנולוגיים, טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי יש בכוחם ליצור השפעה משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם, זאת במקביל לשינויים רגולטוריים ותחרותיים אחרים בתחום. הבנק פועל לעדכון התוכנית האסטרטגית תוך ביצוע צעדים בתחומי החדשנות, הטכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה למכלול האיומים. לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה ביאור 25 [בדוחות הכספיים](#).

7. סקירת נכסי סיכון משוקללים

לוח ב-5: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	30 בספטמבר 2018	31 בדצמבר 2018	
	במיליוני ש"ח		
	287,830	292,367	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
	6,321	6,949	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
	3,942	3,327	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
	91	143	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
	10,398	10,114	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
	308,582	312,900	סך-הכל סיכון אשראי
	3,913	3,429	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
	24,183	24,268	24 סיכון תפעולי
	336,678	340,597	27 סך-הכל

* לדרישה זו מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה [תוספת א' להלן](#).

לוח ב-6: תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון	
במיליוני ש"ח				
295,986	5,114	23,672	324,772	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
18,874	(1,685)	596	17,785	שינויים בהיקף התיק ⁽¹⁾
262	-	-	262	שינויים באיכות התיק ⁽²⁾
(4,007)	-	-	(4,007)	שינויים במתודולוגיה ובמדיניות ⁽³⁾
(326)	-	-	(326)	מכירות ⁽⁴⁾
2,111	-	-	2,111	השפעת שינויים בשערי חליפין
312,900	3,429	24,268	340,597	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				
סיכון אשראי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סך-הכל נכסי סיכון	
במיליוני ש"ח				
290,139	4,866	23,374	318,379	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
8,373	248	298	8,919	שינויים בהיקף התיק ⁽¹⁾
(195)	-	-	(195)	שינויים באיכות התיק ⁽²⁾
(84)	-	-	(84)	שינויים במתודולוגיה ובמדיניות ⁽³⁾
(186)	-	-	(186)	מכירות ⁽⁴⁾
(2,061)	-	-	(2,061)	השפעת שינויים בשערי חליפין
295,986	5,114	23,672	324,772	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

- (1) הקטגוריה "שינויים בהיקף התיק" מתייחסת לשינוי שמקורו בשינוי בסך היתרות, החשיפות או ההכנסות לפי העניין ואינה כוללת שינויים שנבעו משינוי באיכות התיק.
- (2) הקטגוריה "שינויים באיכות התיק" מתייחסת בעיקר לשינויים במשקל הסיכון של עסקות ולקוחות הנובעים משינויים בדירוג האשראי או סיווג.
- (3) הקטגוריה "שינויים במתודולוגיה ובמדיניות" מתייחסת בעיקר להשפעת שינויים בהוראות רגולטוריות (ראה [פרק 2.2.1](#) "יישום והשפעה של הוראות רגולטוריות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון", להלן) ושינויים במתודולוגיה.
- (4) הקטגוריה "מכירות" כוללת השפעת מכירת הלוואות.

למידע נוסף בנושא קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה [תוספת אי להלן](#).

ג. הון ומינוף
ג.1. הרכב ההון
 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018		יתרה
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו יתרה מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו יתרה מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו יתרה מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	
					במיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1					
הון עצמי רובד 1 – מכשירים ועודפים					
1				8,135	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	1	28,465	-	30,565	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	14+4	(96)	(631)	(1,156)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	18	70	-	40	מניות רגילות שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על-ידי צד ג' (זכויות שאינן מקנות שליטה)
6		36,028		37,584	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 – התאמות פיקוחיות וניכויים					
10	6	30	-	34	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	7	(1)	-	(1)	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
14	8	7	-	4	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
16	5	20	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבויות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
21	1	2	-	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(1)	(612)	-	(457)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26	(1)	(612)	-	(457)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26		(610)		(457)	מזה: בגין תוכנית ההתייעלות
26	(1)	(2)	-	-	מזה: בגין מס שכר
28	15	(554)	-	(420)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29		36,582		38,004	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף					
הון רובד 1 נוסף – מכשירים					
33	9	1,221		977	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
36		1,221		977	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף – ניכויים					
43		-		-	סך-כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
44		1,221		977	הון רובד 1 נוסף
45		37,803		38,981	הון רובד 1

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
				במיליוני ש"ח
הון רובד 2				
הון רובד 2 – מכשירים ופרשות				
				47 מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
9	148	57		
				48 מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	5,880	6,074		
				49 מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על-ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
9	5,880	4,251		
				50 הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
10	3,700	3,911		
	9,728	10,042		51 הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2 – ניכויים				
				57 סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
	-	-		
	9,728	10,042		58 הון רובד 2
	47,531	49,023		59 סך ההון
נכסי סיכון משוקללים				
				סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
	324,295	339,973		
	295,509	312,276		מזה: נכסי סיכון אשראי
	5,114	3,429		מזה: נכסי סיכון שוק
	23,672	24,268		מזה: נכסי סיכון תפעולי
	324,772	340,597		60 סך נכסי סיכון משוקללים

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות למאזן הפיקוחי	31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	י'תרה/אחוז	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	י'תרה/אחוז
	במיליוני ש"ח/באחוזים			
יחסי הון וכריות לשימור הון				
61	הון עצמי רובד 1	11.26%	11.16%	
62	הון רובד 1	11.64%	11.44%	
63	ההון הכולל	14.64%	14.39%	
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים				
69	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש הינו 10%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים	10.23%	10.24%	
71	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים	13.73%	13.74%	
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	2,310	1,802	
73	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	602	656	
75	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	3,658	3,645	
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2				
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	3,829	3,919	
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	3,700	3,911	
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
82	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר	1,221	977	
83	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה	1,188	887	
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	7,628	6,102	
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	-	-	

לפרטים בדבר הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה [תוספת א' להלן](#).

לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
הון עצמי רוברד 1	הון רוברד 1 נוסף	סך הון רוברד 1	הון רוברד 2	סך ההון
במיליוני ש"ח				
36,582	1,221	37,803	9,728	47,531
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017				
שינוי ברכיבי ההון				
1	-	1	-	1
הון מניות רגילות				
10	-	10	-	10
פרמיה על מניות רגילות				
2,595	-	2,595	-	2,595
רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק				
(496)	-	(496)	-	(496)
דיבידנד				
1	-	1	-	1
השפעת אימוץ כללי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה בעודפים*				
(673)	-	(673)	-	(673)
הפסדים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן				
-	-	-	-	-
רווחים שטרם מומשו בגין גידורי תזרים מזומנים				
16	-	16	-	16
התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל				
(21)	-	(21)	-	(21)
הטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות				
-	-	-	-	-
תקבולים על חשבון מניות וסכומים שהתקבלו תמורת אופציות לרכישת מניות				
153	-	153	-	153
השפעת אימוץ כללי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה ברווח כולל אחר*				
(153)	-	(153)	-	(153)
התאמות בגין השפעת תוכנית ההתייעלות				
(30)	-	(30)	-	(30)
זכויות שאינן מקנות שליטה בהון המניות של חברות בת שאוחדו*				
-	-	-	-	-
אחר				
1,403	-	1,403	-	1,403
סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים				
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים				
-	-	-	-	-
מוניטין ונכסים לא מוחשיים				
4	-	4	-	4
מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי*				
-	-	-	-	-
מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי (מעל 10% מהון עצמי רוברד 1)*				
-	-	-	-	-
קרן פנסיות עם הטבות מוגדרות הרשומה כנכס במאזן				
-	-	-	-	-
סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין תזרים מזומנים				
-	-	-	-	-
של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן*				
-	-	-	-	-
גידול בהון הנובע מחשיפות איגום				
(3)	-	(3)	-	(3)
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק*				
(20)	-	(20)	-	(20)
השקעה עצמית במניות רגילות (המוחזקת באופן ישיר או עקיף)*				
-	-	-	-	-
החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים				
-	-	-	-	-
השקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים כאשר ההשקעה אינה עולה על 10% מהון התאגיד הפיננסי				
-	-	-	-	-
השקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים כאשר ההשקעה עולה על 10% מהון התאגיד הפיננסי				
-	-	-	-	-
ניכוי סף - הסכום העולה על 15% מהון עצמי רוברד 1				
-	-	-	-	-
אחרים				
(19)	-	(19)	-	(19)
סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים				
(1,959)	(1,715)	(244)	(244)	-
קטון במכשירי הון פיקוחי				
1,818	1,818	-	-	-
מכשירי הון שהונפקו				
211	211	-	-	-
שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס				
-	-	-	-	-
אחר				
49,023	10,042	38,981	977	38,004
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018				

* לאחר התאמות, כנדרש בהוראות המעבר בהוראה 299.

לוח ג-2: דוח תזרים של תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				
הון עצמי רובד 1	הון רובד 1 נוסף	סך הון רובד 1	הון רובד 2	סך ההון
במיליוני ש"ח				
35,045	1,465	36,510	11,609	48,119
יתרה ליום 31 בדצמבר 2016				
שינוי ברכיבי ההון				
(1)	-	(1)	-	(1)
הון מניות רגילות				
(21)	-	(21)	-	(21)
פרמיה על מניות רגילות				
2,660	-	2,660	-	2,660
רווח נקי לתקופה המיוחס לבעלי המניות של הבנק				
(861)	-	(861)	-	(861)
דיבידנד				
1	-	1	-	1
השפעת אימוץ כללי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה בעודפים*				
155	-	155	-	155
רווחים שטרם מומשו מהתאמות של נירוח-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן				
1	-	1	-	1
רווחים שטרם מומשו בגין גידורי תזרים מזומנים				
(20)	-	(20)	-	(20)
התאמות מתרגום של יחידות אוטונומיות המוחזקות בחו"ל				
(15)	-	(15)	-	(15)
הטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות				
-	-	-	-	-
תקבולים על חשבון מניות וסכומים שהתקבלו תמורת אופציות לרכישת מניות				
(145)	-	(145)	-	(145)
השפעת אימוץ כללי חשבונאות בנושא זכויות עובדים שנכללה ברווח כולל אחר*				
(152)	-	(152)	-	(152)
התאמות בגין השפעת תוכנית ההתייעלות				
(46)	-	(46)	-	(46)
זכויות שאינן מקנות שליטה בהון המניות של חברות בת שאוחדו*				
-	-	-	-	-
אחר				
1,556	-	1,556	-	1,556
סך השינוי לפני התאמות פיקוחיות וניכויים				
שינוי בהשפעת התאמות פיקוחיות וניכויים				
-	-	-	-	-
מוניטין ונכסים לא מוחשיים				
3	-	3	-	3
מסים נדחים שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי*				
-	-	-	-	-
מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי (מעל 10% מהון עצמי רובד 1)*				
-	-	-	-	-
קרן פנסיות עם הטבות מוגדרות הרשומה כנכס במאזן				
-	-	-	-	-
סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין תזרים מזומנים				
-	-	-	-	-
של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן*				
-	-	-	-	-
גידול בהון הנובע מחשיפות איגוח				
(4)	-	(4)	-	(4)
רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של הבנק*				
20	-	20	-	20
השקעה עצמית במניות רגילות (המוחזקת באופן ישיר או עקיף)*				
-	-	-	-	-
החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים				
-	-	-	-	-
השקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים כאשר ההשקעה אינה עולה על 10% מהון התאגיד הפיננסי				
-	-	-	-	-
השקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים כאשר ההשקעה עולה על 10% מהון התאגיד הפיננסי				
-	-	-	-	-
ניכוי סף - הסכום העולה על 15% מהון עצמי רובד 1				
-	-	-	-	-
אחרים				
19	-	19	-	19
סך-הכל שינוי בהתאמות הפיקוחיות והניכויים				
(2,198)	(1,954)	(244)	(244)	-
קיסון במכשירי הון פיקוחי				
-	-	-	-	-
מכשירי הון שהונפקו				
73	73	-	-	-
שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס				
-	-	-	-	-
אחר				
47,531	9,728	37,803	1,221	36,582
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017				

* לאחר התאמות, כנדרש בהוראות המעבר בהוראה 299.

ג.2. הלימות ההון

ג.2.א. גישת הבנק להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 וכן במסגרת קובץ שאלות ותשובות.

הוראות מדידה והלימות הון מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכויי האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכויי מזילות, סיכויי סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שיבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

ג.2.ב. יעד הלימות ההון

בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים בדבר יחסי הון מזעריים נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי של 13.5%. ליחסי ההון המזעריים התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, לפי הנתונים ליום 31 בדצמבר 2018, הינם 10.24% ו-13.74%, בהתאמה.

על-פי החלטת דירקטוריון הבנק, יעד יחס הון עצמי רובד 1 מיום 31 בדצמבר 2017 עומד על 10.75%.

ג.2.ג. תכנון וניהול ההון על-ידי הבנק

תכנון ההון הינו תהליך שנתי עם אופק תכנון מתגלגל של שלוש שנים. ניהול ההון הינו תהליך המתבצע באופן שוטף כחלק אינטגרלי מהתוכנית האסטרטגית והפיננסית של הבנק. תכנון ההון בבנק מתבסס על תוכנית העבודה של הבנק והוראות הרגולציה, תוך תרגומן לנכסי הסיכון, ושינויים בהון על רבדיו השונים תוך שמירה על שולי ביטחון. במסגרת תכנון ההון ויחסי ההון, מתבצעים מבחני רגישות שונים. כמו-כן, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התכנון והפערים ביניהם, ובהתאם לצורך, בוחן נקישת פעולות נדרשות לצורך שמירה על יעדי הון שנקבעו. מדיניות הבנק הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהיחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ואשר אינה נמוכה מרמת הלימות ההון הנדרשת לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (ה-ICAAP). בנוסף, במסגרת ה-ICAAP, הבנק בוחן את השפעתם של תרחישי קיצוץ על יחסי הלימות ההון ובהתאם קיימת תוכנית לחזרה להלימות ההון הרגולטורית בקרות אירוע קיצוץ כאמור.

ניהול הון אפקטיבי יבטיח:

- הקצאה יעילה של הון במהלך העסקים הרגיל של הבנק.
- בסיס הון איתן אשר ישמש ככרית כנגד הסיכונים הבלתי צפויים שאליהם חשוף הבנק, יתמוך באסטרטגיה העסקית ויאפשר עמידה בכל עת בדרישת ההון המזערית הרגולטורית. לצורך זה הבנק מתייחס לא רק למצב ההון הנוכחי אלא גם להתפתחויות עתידיות בבסיס ההון ובדרישות ההון. לצורך קיומו של תהליך יסודי ויעיל לניהול ההון בבנק, פועלת מחלקה ייעודית לניהול ההון של הבנק הכפופה לממונה על החטיבה הפיננסית. המחלקה אחראית על ריכוז עבודת המטה והבקרה השוטפת בכל הקשור לניהול ותכנון ההון בבנק. במסגרת זאת, המחלקה אחראית בין השאר על הנושאים הבאים: תכנון ההון; בקרה על הלימות ההון והעמידה ביעדי נכסי הסיכון; תוכניות מגירה לתרחישי קיצוץ; יזום פעולות הנדרשות לניהול ההון, לפי הצורך. לצורך כך, המחלקה אחראית על מעקב אחר התפתחות הרגולציה בקשר לניהול ההון בארץ ובעולם ואחר דרכים מתקדמות לניהול הון בבנקים בעולם. המחלקה גם אחראית על יישום מתודולוגיות של מדידת הון כלכלי ורווחיות כלכלית. מתודולוגיות אלה משמשות לקבלת החלטות לפי תשואה מתואמת סיכון ברמות הניהוליות השונות בבנק.

הנפקה של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדים

בחודשים אפריל ויוני 2018 הבנק הנפיק שתי סדרות של כתבי התחייבות נדחים בסך של כ-1.8 מיליארד ש"ח המהווים חלק מהון רובד 2 של הבנק. לפרטים אודות הנפקות של אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים שביצעה הפועלים הנפקות, ראה סעיף אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים [בדוח הדייקטוריון וההנהלה](#)

ליום 31 בדצמבר 2018.

פדיון מוקדם של שטרי הון בהון רוברד 1

הבנק פדה בפדיון מוקדם מלא את שטרי ההון הנדחים סדרה ב' (לא סחיר) לאחר תאריך הדוחות הכספיים בחודש פברואר 2019, שיתרתם ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-582 מיליוני ש"ח.

רכישה עצמית על-ידי תאגידים בנקאיים

בחודש יוני 2018 השלים הבנק את ביצועה של תוכנית רכישה עצמית של מניות במסגרתה נרכשו 1 מיליון מניות רגילות של הבנק לצורך יישום תוכניות תגמול הוניות שאימץ הבנק. תוכנית הרכישה בוצעה בהתאם לכללים שבהנחיית הרשות לניירות-ערך בעניין הגנת "נמל מבטחים" ברכישה עצמית, לאחר שאושרה על-ידי דירקטוריון הבנק ובהתאם לאישור שקיבל הבנק מהפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי של הבנק מיום 24 במאי 2018.

בחודש פברואר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקן 332 בנושא "רכישה עצמית על-ידי תאגידים בנקאיים", לפיו בנקים יוכלו לבצע רכישה עצמית של ניירות-ערך שהונפקו על ידם, בכפוף לעמידה בתנאים מסוימים. עד כה, ההוראה הקיימת אוסרת על בנקים לבצע רכישה עצמית למעט במקרים חריגים, בשעה שחוק החברות מתיר פעולה זו בכפוף לעמידה בתנאים לביצוע חלוקה.

החוזר קובע את התנאים בהתקיימם יוכלו תאגידים בנקאיים לבצע רכישה עצמית של ניירות-ערך שהונפקו על ידם, ובכללם בין היתר נקבע כ:

- נדרש אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע הרכישה, בהתבסס על תוכנית רכישה שהציג הבנק.
- היקף הרכישה בכל תוכנית לא יעלה על 3% מהון המניות המונפק והנפרע של התאגיד הבנקאי.
- התאגיד הבנקאי יפעל על-פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות-ערך שיבטיח לו הגנה משפטית מפני טענת שימוש במידע פנים.
- ההצעה לרכישה לא תופנה לקבוצה מסוימת של בעלי מניות (למעט אם מדובר בבעל מניות שהוא לקוח כשיר, כהגדרתו בהוראה).
- תוכנית הרכישה תאושר על-ידי דירקטוריון הבנק.

ג.2.ד. יישום והשפעה של הוראות רגולטוריות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

התייעלות תפעולית

בחודש ינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" ("הוראת ההתייעלות"). בהתאם להוראת ההתייעלות, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תוכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו בהוראה יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התוכנית לתקופה של עד חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף. בחודש אוקטובר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תוכנית התייעלות שעלותה המוערכת בסך של 762 מיליוני ש"ח, נטו מהשפעת המס, נזקפה להון. השפעת עלויות תוכנית ההתייעלות על יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון, המוערכת בכ-0.16% ליום 31 בדצמבר 2018, נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017.

בהמשך להוראת ההתייעלות, פרסם הפיקוח על הבנקים בחודש יוני 2017 מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן", אשר מעודד את התאגידים הבנקאיים לבחון, בנוסף להתייעלות בהוצאות כוח אדם, גם אפשרויות לצמצום עלויות נדל"ן ותחזוקה של יחידות המטה והנהלה, לרבות באמצעות בחינה מחודשת של מיקומן הגיאוגרפי (להלן: התייעלות בתחום הנדל"ן).

במסגרת זאת, על מנת לעודד יישום תוכנית התייעלות בתחום הנדל"ן, הפיקוח יאשר לבנקים הקלות בנושא הלימות הון.

הפיקוח על הבנקים האריך את התוקף ליישום תוכנית ההתייעלות עד ליום 31 בדצמבר 2019.

דרישות הון בגין חובות בביטחון נכס למגורים

ביום 15 במרץ 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקן 203 בנושא חובות בביטחון נכס למגורים, לפיו הלוואות המובטחות במלואן על-ידי משכנתאות על נכס למגורים בשיעור מימון הגבוה מ-60%, תשוכללנה בשיעור של 60%. ההוראה נכנסה לתוקף ביום פרסומה וחלה על הלוואות בביטחון נכס למגורים אשר ניתנו מיום 15 במרץ 2018. השפעת האמור לעיל ליום 31 בדצמבר 2018 על יחס הון עצמי רוברד 1 הינה גידול של כ-0.02%.

ערבויות על-פי חוק המכר

ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר שבמסגרתו עודכן שיעור מקדם ההמרה לאשראי בגין ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על-פי חוק המכר. בהתאם לחוזר, לגבי ערבויות כאמור אשר הדירה טרם נמסרה למשתכן, הופחת מקדם ההמרה לאשראי מ-50% ל-30%. השפעת האמור בחוזר ליום 31 בדצמבר 2018 על יחס הון עצמי רוברד 1 הינה גידול של כ-0.12% ועל יחס ההון הכולל הינה גידול של כ-0.15%.

שלוחת הבנק בתורכיה

בחודש ינואר 2019 התקבל מכתב מבנק ישראל בנושא שלוחת הבנק בתורכיה, בנק פוזיטיף, בו ציין בנק ישראל כי פעילות הבנק בתורכיה חושפת אותו לסיכונים משמעותיים ולפיכך, עד למימוש מלוא החזקות הבנק בשלוחה, נדרש הבנק להגדיל את שיעורי השקלול של נכסי הסיכון בגין הפעילות בחישוב יחס ההון המאוחד בלבד, באופן הבא:

- החל מיום 1 בינואר 2020 ישוקללו נכסי הסיכון בגין פעילות השלוחה בשיעור של 300% לכל הפחות.
- החל מיום 1 בינואר 2021 ישוקללו נכסי הסיכון בשיעור של 600% לכל הפחות.

הבנק בוחן אפשרות למכירת מלוא החזקותיו, ועל פי התוכנית האסטרטגית הוחלט על הקטנה הדרגתית של תיק האשראי. השפעת הנחיה זו על יחס הון עצמי רובד 1 על בסיס הנתונים ליום 31 בדצמבר 2018 הינה קיטון של כ-0.05% בהנחת שקלול נכסי הסיכון ב-300% וקיטון של כ-0.13% בהנחת שקלול נכסי הסיכון ב-600%.

ג.ג.ה. הוראות באזל 3

הוראות באזל 3 נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר". בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון, וכן הזכויות שאינן מקנות שליטה שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי, נוכו מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013, ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לאמור, בשנת 2017 שיעור הניכויים מההון הפיקוחי עמד על 80% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עמדה על 50%. בשנת 2018 שיעור הניכויים מההון הפיקוחי עומד על 100% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 40%.

ג.ג.י. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים.

לוח ג-3: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		
454,424	460,926	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
(1,260)	333	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽¹⁾
-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
56,945	54,608	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
2,928	3,113	התאמות אחרות
513,037	518,980	חשיפה לצורך יחס מינוף

(1) הנתונים כוללים השפעות של הוראה בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים", שיושמה החל מיום 1 בינואר 2017.

לוח ג-4: גילוי על יחס מינוף

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח/באחוזים		
חשיפות מאזניות		
444,685	452,831	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(30)	(34)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
444,655	452,797	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
5,922	5,717	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים ⁽¹⁾
6,438	6,704	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
(1,728)	(1,554)	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
121	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
10,753	10,867	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך		
684	708	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (כלל קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
684	708	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות		
173,291	185,688	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(116,346)	(131,080)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
56,945	54,608	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות		
37,803	38,981	הון רובד *1
513,037	518,980	סך החשיפות*
יחס מינוף		
7.37%	7.51%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תוכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". השפעת עלויות תוכנית ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2018, המוערכת בכ-0.09% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים החל משנת 2017. (1) הנתונים כוללים השפעות של הוראה בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים", שיושמה החל מיום 1 בינואר 2017.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רווחיות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** – התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי נוכחי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** – התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות, למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים הינו סיכון צד נגדי, דהיינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. סיכון צד נגדי מטופל בנפרד בפרק ה' להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפיזור לא אופטימאלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמא: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).
- בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל פרק זה כולל פריטים שחלה עליהם מסגרת באזל לסיכון אשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 אלא אם כן צוין אחרת במפורש.
- לפרטים בדבר חשיפות איגוח ראה [תוספת ב' להלן](#).

ד.1. ניהול סיכונים האשראי

מטרת ניהול סיכונים אשראי לאפשר ולוודא שהקבוצה פועלת על-פי המדיניות והיעדים האסטרטגים שנקבעו, ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר בתחום האשראי, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי.

מדיניות הבנק בניהול סיכונים האשראי מתבססת על פיזור תיק האשראי וניהול סיכונים מבוקר. פיזור הסיכונים מתבטא בפיזור תיק האשראי בבנק בין ענפי המשק השונים, מספר רב של לוויים, מגזרי הצמדה שונים ואזורים גיאוגרפיים שונים בחו"ל. מדיניות פיזור הסיכונים בין ענפי המשק מושתתת על הערכת ההתפתחויות הצפויות במגזרי המשק השונים. לשם כך נערכים סקרים ענפיים וסקרי היתכנות כלכליים, אשר מטרתם להעריך את הסיכון ואת הפוטנציאל העסקי בפעילות במגזרי המשק השונים, ועל-פיהם נקבעים היעדים העסקיים של הבנק.

מערכת ניהול האשראי מנטרת את חשיפת האשראי של הלקוחות, ומערכות בקרת האשראי מזהות, מנטרות ומדווחות לגורם המטפל ולמנהלים על תסמינים שליליים אצל לוויים. ניהול סיכונים האשראי מתבסס על העקרונות הבאים:

- **אי תלות** – עיקרון ה"אי תלות" מהווה נדבך מהותי בממשל תאגידי נכון למניעת ניגודי עניינים ויצירת מערך של בלמים ואיזונים. מטרתו להבטיח כי המידע הקשור לסיכונים המדווח לגורמים מנהלים, ובפרט להנהלה הבכירה ולדירקטוריון, אכן אובייקטיבי באופיו ואינו מושפע משיקולים אחרים ובפרט של הצלחה עסקית ותגמול בגינה.
 - **מדרג סמכויות** – בבנק קיים מדרג של סמכויות המתווה היררכיה של אישורי אשראי על-פי רמת האובליגו ללווה/קבוצה, דירוג סיכון וסיווג בעייתי ומאפשר בקרה על תהליך אישור עסקות אשראי חדשות. מדרג הסמכויות מגדיר את ספי אישור האשראי האישיים וכן את ספי המעבר לאישורי צוותים ואת הרב הצוותים.
 - **ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה** – ניהול קבוצות סיכון המאגדות מספר לוויים הקשורים מבחינת הסיכון כדוגמת חברה וחברות הבת שלה, זוג נשוי וכדומה. פעילות לקוחות וקבוצות מנוהלת על-ידי מנהל לקוחות אשר אחראי לכלל הפעילות של הלווה/קבוצה. מערכות המידע מספקות באופן שוטף למנהל הלקוחות וצוותו ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
 - **מדיניות ונהלי אשראי** – דירקטוריון הבנק קובע מדיניות אשראי אשר נבדקת ומעודכנת באופן שוטף על-פי השינויים בשווקים הפיננסיים ובמשק. המדיניות כוללת מגבלות שונות על תיק האשראי בהתאם לתיאבון הסיכון של הבנק, ובכלל זה, מגבלות חשיפה לפי ענפי משק, מדינות/מוסדות פיננסיים, כפונקציה של רמת הסיכון שהבנק מעריך. כמו-כן, נקבעות מגבלות חשיפה מירבית ללווה בודד, על-פי דירוג האשראי שניתן ללקוח, המשקף את רמת הסיכון שלו ומגבלה מירבית לקבוצת לוויים.
- מדיניות האשראי כוללת את מדיניות ניהול סיכון האשראי של התאגיד והיא מסדירה ומגדירה את הכללים החלים על כל הגורמים בבנק העוסקים בסיכון אשראי ומכוונת לשרת את המטרות העסקיות של בנק הפועלים בהתאם למדיניות הסיכון, תיאבון הסיכון של הבנק ובהתאם להוראות הרגולטוריות. מסמכי מדיניות האשראי מתווים את המימדים הרלוונטיים לכל חטיבה (סוג לקוח, ענף משק, מטרות הלוואה וכדומה) תוך התייחסות לרמת הסיכון.

ביצוע הפעילות העסקית על-פי ההנחיות במדיניות האשראי, מאפשר ניהול מושכל של האשראי וחיפוף האשראי ומשמש ככלי לניהול סיכוני האשראי. המדיניות ונהלי האשראי מחייבים את כל העוסקים באשראי בבנק: המדיניות מפרטת את העקרונות והשיקולים בעת מתן אשראי, הסמכויות למתן אשראי, איסורים ומגבלות למתן אשראי ונהלים מגדירים את דרכי הפעולה ועקרונות הבנק בנושא אשראי וביטחונות.

החטיבה לניהול סיכונים אחראית על המדיניות הכללית בנקאית וכן אחראית על גיבוש וריכוז המדיניות של החטיבות העסקיות.

• **בקריות וזיהוי הסיכון** – תהליך הבקרה והזיהוי של סיכוני האשראי מבוצע על-ידי שלושת מעגלי הבקרה. בקרות מתבצעות מרמת האשראי הבודד ועד רמת התיק במעגל הבקרה הראשון ובמעגל הבקרה השני לפי ספי מהותיות. היחידה לניהול סיכוני אשראי מובילה ומרכזת דיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון על מגמות ושינויים בתיק האשראי לרבות רמת סיכון האשראי בתיק, עמידה במגבלות, אירועים מיוחדים, ניתוח ריכוזיות ותרחישי קיצון והצגת מדדי סיכון כלליים בארץ ובעולם.

במעגל השלישי אחראית הביקורת הפנימית, בין היתר, על סקירת היישום והאפקטיביות של נהלים לניהול סיכונים ומתודולוגיות להערכת סיכונים, כולל יישום מדיניות ניהול ובקרת סיכונים בבנק.

זיהוי סיכון האשראי במוצרים קיימים מתבסס על תהליכי ניהול הסיכון, המדידה והבקרה ברמות השונות. עבור מוצרים חדשים זיהוי הסיכון נסמך על מדיניות מוצר חדש המפרטת את התהליכים אותם יש לבצע לגבי כל מוצר חדש בבנק כדי לזהות את מכלול הסיכונים הכרוכים במוצר, להעריך את גודל ומהותיות הסיכון ולתת מענה למדידה, בקרה וגידור הסיכון.

כדי לזהות ריכוזי סיכון ולבחון השלכות אפשריות של זעזועים שונים (פיננסיים, פוליטיים ועוד) על האיתנות הפיננסית של הבנק, מוגדר תהליך רבעוני ושנתי הכולל הגדרה, בחינה ודיווח תוצאות תרחישי קיצון, ומיפוי ההשלכות על הרווח ועל הלימות ההון.

• **כימות ומדידת סיכון האשראי מבוזעים במספר רמות** – רמת הלווה הבודד, קבוצות לווים בהתאם לתחומי פעילות, ענפי משק, מגזרי לווים, מוצרים וברמת התיק הכולל של הבנק והקבוצה. עבור כל תחום פעילות וסוג אשראי פותחו ויושמו תהליכי כימות ומדידת סיכון וקביעת דירוג הלווה והאשראי. התהליכים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, תהליכי קבלת החלטות ומודלים סטטיסטיים מתקדמים.

• **זיהוי וטיפול בלוים בקשיים** – בבנק קיימים מדיניות ונהלים להצפה וטיפול בלוים בקשיים אשר כוללים, תהליכי עבודה לזיהוי וטיפול באשראי בעייתי ובחינת נאותות הסיווג וההפרשה של אותם לווים (לפירוט ראה [פרק חובות בעייתיים ולווים בקשיים](#)).

• **אחידות הדרכה והכשרה** – העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי, סחר חוץ ומשכנתאות. הדרכות אלו מקנות הכשרה אחידה לעוסקים בתחום תוך מתן כלים מקצועיים ולימוד מדיניות ועקרונות הבנק בתחום האשראי. הפקות לקחים מאירועים שונים באשראי מבוזעות ביחידות השונות ומתוקשרות לגורמים הרלוונטיים, בהתאם לנוהלי הבנק.

• **גידור והפחתת סיכון** – ראה להלן.

ד.1.א. המבנה וארגון של פונקציית ניהול סיכון האשראי

ממשל תאגידי לניהול הסיכונים מסתמך על שלושה מעגלי בקרה, בניהם קיימת הפרדה ברורה.

התפיסה הבקרתית ביחס לכל הסיכונים הפיננסיים בבנק הפועלים, היא של זיהוי ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים השונים, בשלושה מעגלי בקרה. המעגלים יוצגו להלן על-פי מידת אי התלות שלהם בגורם המקצועי האחראי ללקיחת הסיכון.

מעגל בקרה ראשון

היחידות העסקיות נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן ניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים.

הרמה הראשונה במעגל הבקרה הראשון כוללת את היחידות המנהלות את הפעילות העסקית והיוצרות את סיכוני האשראי, בארץ ובחו"ל.

ברמה השנייה במעגל הראשון מתבצעות בקרות נוספות על אלה המבוצעות ביחידות יוצרות הסיכון כחלק מהפעילות השוטפת של ניהול העסקים. המעגל כולל את יחידות האשראי והבקרה הפנימיות בחטיבות העסקיות ובשלוחות בחו"ל:

- אגף תפעול מערך אשראי – החטיבה העסקית
- המטה העסקי – החטיבה העסקית
- אגף אשראי קמעונאי ומשכנתאות – החטיבה הקמעונאית
- מחלקת בקרת אשראי חו"ל – חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית
- מח' בנקים ומוסדות פיננסיים – חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית
- מערך ניהול חיפוף וסיכונים – חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית

מעגל בקרה שני

תפקיד מעגל הבקרה השני להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקים. לפונקציה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון והיא אחראית לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בתאגיד הבנקאי. מעגל זה כולל את:

- היחידה לניהול סיכוני אשראי המשמשת כגוף מטה בלתי תלוי לניהול וניתוח סיכוני האשראי, כחלק ממעגל הבקרה השני. היחידה כפופה למנהל החטיבה לניהול סיכונים והינה עצמאית אל מול תהליכי החיתום ואישור האשראי. היחידה אחראית לתחומים הבאים:
 - פיתוח מתודולוגיות לזיהוי, לבקרה וניהול סיכוני אשראי.
 - פיתוח מודלים להקצאת הון כלכלי בגין סיכון האשראי לסגמנטים השונים.
 - ניטור חשיפת האשראי, רמת סיכון האשראי ועמידה במגבלות בתיק האשראי של הקבוצה על בסיס חודשי ורבעוני.
 - ביצוע תרחישי קיצון ברמת הבנק והקבוצה.
 - ניטור, מדידה וניהול סיכון ריכוזיות האשראי.
 - אחריות למדיניות האשראי של הבנק והובלת תהליכי כתיבה ועדכון של ספר המדיניות.
 - ריכוז דיווח והנהלה ולדירקטוריון על התפתחות תיק האשראי של החטיבות העסקיות.
- ביצוע בקרות ובדיקות של מוקדי האשראי השונים בבנק הנבחרים על-פי מדגמים מבוססי סיכון וכן אחריות על פעילות בקרת אשראי בסניפי הבנק וחברות הבת בחו"ל.
- אתגור הגורם העסקי בעת אישור חשיפות אשראי מהותיות, בשינוי בתנאי אשראי מהותי, בתוספת אשראי מהותית ובעת החלטה על הסדרי חוב באשראי בעייתית.
- עריכת חוות דעת כתובה שתתייחס לבקשת האשראי ולדירוג האשראי תוך ביצוע ניתוח העסקה ותאתגר, לפי העניין, את שיקול הדעת שמפעיל הגורם העסקי.
 - בחינת בקשות להעלאות דירוג.
 - ריכוז ואחריות לנושא סיווג אשראי והפסדי אשראי.
 - פיתוח מתודולוגיות לחישוב הפרשה קבוצתית.
 - ריכוז הדיווח על נאותות הסיווג וסך הפרשות (קבוצתית ופרטנית).
 - פיתוח מודלים למדידת דירוג סיכון אשראי ותימחורו ברמת הלווה הבודד.
 - תיקוף המודלים לדירוג סיכון אשראי, כחלק מתהליך הפיתוח ובחינת ביצועים על בסיס שנתי.
 - ביצוע ניתוחים סטטיסטיים ואנליטיים על תיק החשיפות וסגמנטים שונים.

מעגל בקרה שלישי

הביקורת הפנימית פועלת באופן בלתי תלוי ואובייקטיבי כמעגל בקרה שלישי. מטרתה, בין היתר, לסייע לארגון להשיג את מטרותיו באמצעות המלצות להפחתת סיכונים על-ידי שיפור בקרות. הביקורת הפנימית פועלת במסגרת החוקים, התקנות, כללי הבנקאות (הביקורת הפנימית), הוראות ניהול בנקאי תקין, הנחיות מקצועיות של לשכת המבקרים הפנימיים, הנחיות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, הדירקטוריון וצרכי ההנהלה.

ד.1.ב. כלים לניהול סיכון האשראי

חשיפות האשראי ממוכנות ומאפשרות ניתוח ודיווח במימדים שונים. מערכות המידע מספקות באופן שוטף ראייה כוללת של פעילות הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי. ראייה כוללת של לקוחות עסקיים מנוהלת בהתאם להוראה 313 של בנק ישראל ונהלי הבנק בכדי לקבל תמונה מלאה של קבוצת סיכון המבטאת קשרי בעלות וקשרי תלות כלכלית. עבור לקוחות קמעונאיים הגדיר הבנק קבוצת סיכון בכדי לשקף גם קשרי משפחה, פעילות בנקאית משותפת וכדומה. בשולחן העבודה של הגורם המטפל בלקוח מתקבלות התראות ממערכות פנימיות וממידע חיצוני על אירועים שעלולים להצביע על הרעה במצב הלקוח. תהליכי ניהול סיכון האשראי כוללים מודלים לאמידת סיכון האשראי. דירוג סיכון האשראי משמש לזיהוי שינויים ברמת הסיכון של הלווה והתיק. היחידה לניהול סיכוני אשראי פיתחה ויישמה מודלים לאמידת סיכון האשראי הקובעים את דירוג הלווה והאשראי. המודלים משלבים הערכות מומחים בתחום האשראי, ומודלים סטטיסטיים מתקדמים. מודלי הדירוג מוטמעים בתהליכי האשראי בחטיבות השונות ומשולבים בתהליך קבלת החלטות אשראי ותמחורו, מדיניות האשראי, הצפת לקוחות בקשיים, וניטור איכות התיק והלווה.

הסיכון ברמת התיק הכולל של הקבוצה מנוטר על-ידי היחידה לניהול סיכוני אשראי. דוח מרכז הכולל את חשיפות האשראי, הסיכון בתיק, מגמות ושינויים, אירועים מיוחדים ואינדיקטורים שונים לרמת הסיכון מובא לדין בפני הנהלת הבנק. ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת ניהול ובקרת סיכונים של הדירקטוריון. כלים נוספים לניהול סיכון האשראי כוללים ניתוחים של ריכוזיות תיק החשיפות וניתוח תרחישי קיצון.

ד.2. גידור והפחתת הסיכון

בנק הפועלים מנהל את הביטחונות לאשראי באמצעות מערכת ביטחונות הכוללת מקדמי ביטחון (מ.ב.) שמרניים. במסגרת מדיניות הביטחונות נקבעו עקרונות וכללים להערכת שוויין של הביטחונות, לפי סוג הביטוחה ואופי האשראי אותו היא מבטיחה, כגון: אומדן טווח הזמן וההוצאות שיידרשו למימוש הביטוחה, סוג ההצמדה, תנודתיות בשווי הביטוחה, וכדומה. כמו-כן, נקבעו נהלים לאופן הטיפול בביטחונות ולמעקב אחר השינויים בהן ובשוויין. הביטוחות אותן הבנק מקבל להבטחת האשראי כוללות בין השאר, נכסים פיננסיים, נכסי דלא נידי ונכסים אחרים. כנגד אשראי הניתן לחברות מקבל הבנק ביטוחות גם באמצעות שעבוד שוטף כללי על נכסי החברה. על פי צורך בוחן הבנק שימוש בכלים נוספים להפחתת סיכון כולל מכירת הלוואות, רכישת ביטוח ושימוש בנגזרי אשראי. ראה "[הפחתת סיכון אשראי](#)" בהמשכו של פרק זה.

ד.2.א. חובות בעייתיים ולווים בקשיים

במדיניות סיווגים והפרשות הוגדרו אינדיקטורים להצפת לקוחות אשר להערכת הבנק קיים חשש שלא יעמדו בהתחייבויותיהם מול הבנק. בנוסף, מחלקות ניתוח אשראי ובקרת אשראי בחטיבה לניהול סיכונים בוחנות במסגרת חוות הדעת שהן מבצעות על הלווים השונים האם נדרש להציף לקוחות שנחזים כבעייתיים לבחינה, האם נדרש להכניסם לרשימת הפיקוח/לסווג את החוב. לקוחות שהוצפו לפיקוח ולקוחות קיימים ברשימת המעקב נבחנו פרטנית על-ידי יחידה ייעודית (יחידת סיווגים והפרשות בחטיבה לניהול סיכונים) ונידונים במסגרת תהליך נאותות הסיווג הרבעוני. לגבי לווים אלו מתקיימים מעקב ובקרה הדוקים יותר והבנק פועל לצמצום החשיפה מולם, וזאת, בדרך של פירעון האשראי ממקורותיהם של הלווים ו/או קבלת ביטחונות נוספים. במקרים מסוימים מועבר הטיפול בלקוחות לאגף המתמחה בליווי ושיקום לווים, או ליחידות גבייה. בנוסף על כך, הבנק בוחן באופן שוטף את רמת סיכון האשראי בתיקי הלווים, על בסיס הנחות שמרניות, מסווג את האשראי הבעייתי בהתאם להוראות בנק ישראל ובהתאם לקווים מנחים לסיווג שנקבעו (השגחה מיוחדת, נחות ופגום) ורושם הפרשה נאותה להפסדי אשראי בגין כלל סיכון האשראי בבנק.

ד.2.ב. הגדרת הסיווגים

השגחה מיוחדת

סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת, כולל סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני בעל חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של ההנהלה. אם לא יטופלו, התוצאה של חולשות פוטנציאליות אלו עלולה להיות התדרדרות בסיכויים לפירעון של האשראי או במעמד של הבנק כנושה בתאריך עתידי מסוים. סיכון אשראי חץ-מאזני יסווג בהשגחה מיוחדת אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החץ-מאזני תתממש. ובנוסף החובות שיתכן שירכשו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג של חבות השגחה מיוחדת. אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) וסווג באופן אוטומטי בהשגחה מיוחדת כאשר החוב בפיגור מעל 60 יום ועד 89 יום.

נחות

סיכון אשראי נחות, כולל סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני שאינו מוגן באופן מספק על-ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי שסווג כאמור נדרש שתהינה חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש פירעון החוב, שכן קיימת אפשרות ברורה שהבנק יספוג הפסד מסוים, אם הליקויים לא יתוקנו. סיכון אשראי חץ-מאזני יסווג כנחות אם קיימת הסתברות שהינה לפחות אפשרית לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החץ-מאזני תתממש, ובנוסף החובות שיתכן שירכשו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג החובות הנחותים אשראי שאינו נבחן פרטנית (נמוך ממיליון ש"ח) יסווג באופן אוטומטי כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.

חוב פגום

אשראי מסווג כפגום, כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים המקוריים עם הלקוח. קבלת החלטה בדבר סיווג אשראי כפגום מבוססת, בין היתר, על עומק הפיגור של החוב (פיגור 90 יום), הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות ומצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים. בכל מקרה, חוב המוערך על בסיס פרטני מסווג כפגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר. כמו-כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור, בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכויי אשראי ומדידה נאותה של חובות.

חוב פגום חוזר להיות מסווג כחוב שאינו פגום רק כאשר אין בגינו רכיב קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו והבנק צופה פירעון של הקרן הנותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה.

במקרים חריגים חשיפות בפיגור (למעלה מ-90 יום) לא תחשבנה כפגומות וזאת כאשר להערכת הבנק צפוי מקור החזר תזרימי אשר יפרע את מלוא הפיגור תוך פרק זמן קצר.

הגדרת חוב בפיגור

חוב בפיגור

חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות בירתת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מירתת החובה ומהמסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

ארגון מחדש של חוב בעייתי

חוב יוגדר כארגון מחדש של חוב בעייתי ובשל כך כחוב פגום – כאשר מתקיימים 2 תנאים במצטבר: הלקוח נמצא בקשיים פיננסיים והבנק מעניק ללווה ויתור במסגרת הארגון מחדש של החוב.

לצרכי מודלי אומדן סיכון האשראי הפנימיים, הבנק משתמש בהגדרות כשל פנימיות המבוססות על 90 יום פיגור ומדדי כשל נוספים. מדדים אלו כוללים גם סיווג חשבונאי כפגום, אך גם מדדים נוספים המעידים על חוסר יכולת לעמוד בתנאי האשראי. בהתאם להגדרות באזל, לקוח פגום המוגדר נושא הכנסה, אינו מוגדר בכשל.

הפרשה להפסדי אשראי

הפרשה פרטנית

חובות שההפרשה להפסדי אשראי בגינם נבחנת על בסיס פרטני כוללים חובות שסך יתרם החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשה להפסדי אשראי וביטחונות), מקובצות ברמת הלקוח, הינה מעל 1 מיליון ש"ח (בחברת כרטיסי אשראי מאוחדת מעל 500 אלפי ש"ח), וכן חובות לקוחות בארגון מחדש של חוב בעייתי. הפרשה פרטנית להפסדי אשראי נבחנת לגבי כל חוב שסווג כפגום.

ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית המקורית של החוב או בהתבסס על מימוש נכסי החייב. כאשר נקבע כי החזר החוב הינו מותנה בביטחון או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, ההפרשה הפרטנית מוערכת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו חוב, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון.

ההפרשה הפרטנית הנדרשת בהתייחס למכשירי האשראי החוץ-מאזניים תוערך בהתאם לכללים שנקבעו בתקן חשבונאות אמריקאי ASC 450 Contingencies (טיפול חשבונאי בתלויות).

הפרשה קבוצתית

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת-ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, מחושבת בהתאם להוראת הפיקוח על הבנקים, בהתבסס על שיעורי מחיקות היסטוריים בחלוקה לענפי משק שונים ובחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי, בטווח של שנים לאורך התקופה שמתחילה ביום 1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח. הבנק משתמש בשיעור הפסדים אשר מהווה ממוצע שיעורי מחיקות העבר בטווח השנים האמור. בנוסף לחישוב טווח שיעורי מחיקות היסטוריים בענפי משק שונים, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הבנק מתחשב בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי ותנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

לעניין זה, בהתאם להוראות המפקח הנוגעות להפרשה קבוצתית בגין אשראי לענף משק אנשים פרטיים, נדרש הבנק להביא בחשבון שיעור התאמה איכותי שלא יפחת מ-0.75% מירתת האשראי הצרכני הלא פגום. מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית.

ירידת-ערך באגרות-חוב בעלות אופי אחר מזמני

לשם קביעה האם ירידת-ערך של אגרות-חוב הינה בעלת אופי אחר מזמני משתמש הבנק בשני הנדבכים הבאים.

1. קריטריונים שעמידה באחד או יותר מהם גוררת ביצוע ירידת-ערך ללא שיקול דעת נוסף:

- ירידה בגובה 30% ביחס לעלות המתואמת
- ירידה של 15% או יותר ביחס לעלות המתואמת ולמשך 6 סופי חודשים ברציפות
- נרשמו ירידות ערך בעבר הקרוב
- הנייר נמכר בהפסד לאחר תאריך המאזן
- אגרת החוב סווגה על-ידי הבנק כבעייתית לאחר רכישתה
- לאגרת החוב חלה ירידת דירוג אל מתחת לדירוג השקעה

2. במקרה בו נצפתה ירידה של 15% ביחס לעלות המתואמת נדרש הגורם העסקי למלא חוות דעת הכוללת קריטריונים איכותיים וכמותיים שעל בסיסם הוא ממליץ אם לבצע רישום ירידת-ערך כאמור.
לפרטים נוספים בדבר ירידת-ערך בניירות-ערך ראה ביאור 11 סעיף 88 [בדוחות הכספיים](#).

ד.2.ג. ניתוח איכות התיק

בשנת 2018 ניכר שיפור במרבית האינדיקטורים לאיכות התיק כמפורט בטבלאות 1-3 עד 3-4 בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2018. במספר מדדים לסיכון האשראי ישנה ירידה:

- שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור יתרת הפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור.
- במספר מדדים נרשמה יציבות/ירידה קלה:
- שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת אשראי לציבור.
 - שיעור NPL מסך האשראי לציבור.
 - שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.
- ובמדד בודד נרשמה עלייה:
- שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור.

לגבי מדדים נוספים המתייחסים לסיכון תיק האשראי של אנשים פרטיים בלבד ראה [לוח ד-10 להלן](#).

לוח ד-1: איכות האשראי של חשיפות אשראי

31 בדצמבר 2018				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	
במיליוני ש"ח				
397,713	594	394,373	3,934	1 חובות, למעט אגרות-חוב
47,860	-	47,860	-	2 אגרות-חוב
185,688	81	185,769	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
631,261	675	628,002	3,934	4 סך-הכל

31 בדצמבר 2017				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	
במיליוני ש"ח				
380,807	545	378,174	3,178	1 חובות, למעט אגרות-חוב
57,594	-	57,594	-	2 אגרות-חוב
173,291	103	173,394	-	3 חשיפות חוץ-מאזניות
611,692	648	609,162	3,178	4 סך-הכל

לפרטים בדבר שינויים במלאי החובות הפגומים ראה [טבלה 3-3 בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2018](#).

ד.3. חשיפות לסיכוני אשראי

לוח ד-2: פירוט החשיפות לפי ענפי משק*

ליום 31 בדצמבר 2018									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2018 ⁽⁴⁾									
סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי ⁽⁵⁾ אשראי	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי אשראי	סך-הכל	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לזוים בישראל									
ציבור - מסחר									
24	(12)	(5)	13	111	2,229	2,846	111	2,776	2,862
חקלאות									
21	1	(2)	12	12	2,132	2,508	12	2,662	2,685
כרייה וחציבה									
343	(15)	5	377	1,158	14,887	32,814	1,159	32,352	33,662
תעשייה									
547	(134)	(99)	589	1,127	25,982	58,043	1,127	56,509	58,197
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
287	(129)	(150)	313	592	19,629	24,423	603	24,065	24,568
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
70	5	(20)	6	706	5,146	9,089	720	10,200	10,247
אספקת חשמל ומים									
774	103	4	215	805	25,962	36,977	805	35,736	37,113
מסחר									
105	31	41	205	470	9,845	11,132	470	10,798	11,267
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
64	32	48	84	110	7,555	10,504	110	10,268	10,711
תחבורה ואחסנה									
248	99	145	227	285	4,194	6,637	285	6,394	6,691
מידע ותקשורת									
146	(1)	(20)	29	89	15,606	27,978	89	33,688	34,113
שירותים פיננסיים									
153	57	72	94	148	11,619	15,776	148	15,272	15,839
שירותים עסקיים אחרים									
52	(4)	(6)	22	53	6,590	8,227	53	7,790	8,247
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
2,834	33	13	2,186	5,666	151,376	246,954	5,692	248,510	256,202
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
366	5	40	-	526	69,955	74,636	526	73,635	74,636
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר									
892	473	458	694	873	42,963	63,321	873	60,746	63,331
אנשים פרטיים - אחר									
4,092	511	511	2,880	7,065	264,294	384,911	7,091	382,891	394,169
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	111	1,223	-	3,852	3,852
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
-	-	-	-	-	1,092	1,092	-	34,485	34,485
ממשלת ישראל									
4,092	511	511	2,880	7,065	265,497	387,226	7,091	421,228	432,506 ⁽¹⁾
סך-הכל פעילות בישראל									

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1 בדוחות הכספיים.

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 265,497, 33,394, 5,982 ו-126,925 מיליוני ש"ח בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיר שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-423 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-398 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-6,026 מיליוני ש"ח בגינו נרכשו ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.

(8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיר, בסך של כ-10,987 מיליוני ש"ח, של לזוים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-2: פירוט החשיפות לפי ענפי משק* (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2018									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2018 (4)									
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי (5)	בעייתי (6)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור - מסחרי									
1	-	-	1	1	228	432	1	430	432
חקלאות									
-	-	-	-	68	106	172	68	540	606
כרייה וחציבה									
12	19	14	35	43	2,424	3,870	43	3,785	4,335
תעשייה									
73	(20)	6	87	390	7,371	10,144	390	9,761	10,356
בינוי ונדל"ן									
8	-	5	-	81	325	664	81	971	1,069
אספקת חשמל ומים									
23	1	9	19	90	2,655	3,302	90	3,243	3,655
מסחר									
26	(1)	16	90	91	2,539	3,127	91	2,720	3,127
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
32	(3)	27	81	81	406	538	81	557	663
תחבורה ואחסנה									
4	13	13	71	116	553	921	116	1,297	1,368
מידע ותקשורת									
20	5	9	1	20	3,533	5,363	20	9,630	9,652
שירותים פיננסיים									
10	-	-	-	25	487	725	25	717	743
שירותים עסקיים אחרים									
10	-	2	17	66	714	1,069	66	1,123	1,190
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
219	14	101	402	1,072	21,341	30,327	1,072	34,774	37,196
סך-הכל מסחרי (7)									
2	-	-	-	3	455	477	3	471	477
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
12	23	(1)	18	18	175	357	18	330	358
אנשים פרטיים - אחר									
233	37	100	420	1,093	21,971	31,161	1,093	35,575	38,031
סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל									
2	-	(2)	-	-	13,980	14,710	-	28,168	28,168
בנקים בחו"ל (8)									
7	-	4	-	-	1,343	1,343	-	11,832	11,832
ממשלות חו"ל									
242	37	102	420	1,093	37,294	47,214	1,093	75,575	78,031 (1)
סך-הכל פעילות בחו"ל									
4,334	548	613	3,300	8,158	302,791	434,440	8,184	496,803	510,537
סך-הכל בישראל ובחו"ל									

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראל כרטיס המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1. **בדוחות הכספיים.**

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 37,294, 21,201, 0, 4,552 ו-14,984 מיליוני ש"ח בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-57 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-2: פירוט החשיפות לפי ענפי משק* (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי-חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2017 ⁽⁴⁾									
פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	דירוג ביצוע בעייתי ⁽⁶⁾	סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	סך-הכל	פגום
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות נטו	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל (המשך)									
ציבור - מסחר									
17	(9)	(9)	13	26	2,120	2,667	26	2,451	2,679
חקלאות									
23	(42)	(101)	26	27	2,173	2,446	27	2,651	2,705
כרייה וחציבה									
319	(71)	(123)	267	1,012	14,748	30,800	1,012	29,931	31,603
תעשייה									
535	(111)	(172)	678	1,104	22,866	60,309	1,104	58,145	60,347
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾									
293	(99)	(209)	313	461	18,904	22,420	466	21,629	22,497
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן									
91	2	48	41	765	4,614	7,345	793	9,270	9,428
אספקת חשמל ומים									
873	452	232	279	1,517	23,731	34,774	1,530	31,864	35,031
מסחר									
93	48	58	208	395	9,630	10,876	395	9,962	10,970
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
50	17	29	42	82	6,999	8,642	82	8,120	8,770
תחבורה ואחסנה									
202	104	133	301	361	3,910	6,031	361	5,361	6,097
מידע ותקשורת									
167	(260)	(264)	31	88	14,217	25,841	88	30,742	31,007
שירותים פיננסיים									
135	54	72	73	126	10,706	14,303	126	13,190	14,331
שירותים עסקיים אחרים									
55	(3)	(2)	24	45	6,346	7,931	45	7,646	7,938
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
2,853	82	(308)	2,296	6,009	140,964	234,385	6,055	230,962	243,403
סך-הכל מסחרי ⁽⁸⁾									
333	19	(14)	-	595	64,703	67,586	595	66,466	67,586
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
906	399	545	719	830	45,170	65,101	830	61,963	65,123
אנשים פרטיים - אחר									
4,092	500	223	3,015	7,434	250,837	367,072	7,480	359,391	376,112
סך-הכל ציבור - פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	172	514	-	3,379	3,379
בנקים בישראל ⁽⁹⁾									
-	-	-	-	-	998	1,109	-	42,554	42,554
ממשלת ישראל									
4,092	500	223	3,015	7,434	252,007	368,695	7,480	405,324	422,045 ⁽¹⁾
סך-הכל פעילות בישראל									

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראל כרטיס המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1. **בדוחות הכספיים.**

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי-חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות תחובת של לווה בסך של 121,924-1,593,684, 41,495, 252,007, 684, 41,495, 252,007 מיליוני ש"ח בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חובות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-243 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-506 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה. כמו-כן כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-13,705 מיליוני ש"ח ביגין נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר.

(8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-9,285 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-2: פירוט החשיפות לפי ענפי משק* (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2017 ⁽⁴⁾									
הוצאות (הכנסות) חשבונאיות להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	מזה: חובות ⁽²⁾	סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל (המשך)									
ציבור - מסחרי									
1	1	-	-	2	171	406	2	406	406
חקלאות									
-	-	-	-	62	51	148	62	379	439
כרייה וחציבה									
19	2	6	68	68	2,535	4,008	68	4,594	4,838
תעשייה									
52	(22)	(43)	16	142	4,978	7,381	142	7,416	7,567
בינוי ונדל"ן									
2	-	-	-	9	384	775	9	1,018	1,027
אספקת חשמל ומים									
16	(5)	-	19	88	2,044	2,535	88	2,161	2,634
מסחר									
11	1	2	31	32	1,766	2,029	32	1,740	2,029
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל									
2	16	16	26	41	332	365	41	366	437
תחבורה ואחסנה									
3	-	-	-	28	563	994	28	1,132	1,240
מידע ותקשורת									
16	70	4	21	21	3,674	5,373	21	9,697	9,734
שירותים פיננסיים									
2	(4)	(7)	-	-	580	788	-	884	884
שירותים עסקיים אחרים									
9	-	(3)	9	34	658	835	34	928	963
שירותים ציבוריים וקהילתיים									
133	59	(25)	190	527	17,736	25,637	527	30,721	32,198
סך-הכל מסחרי ⁽⁷⁾									
-	-	-	-	2	473	486	2	469	486
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור									
34	2	4	36	36	459	1,320	36	1,217	1,320
אנשים פרטיים - אחר									
167	61	(21)	226	565	18,668	27,443	565	32,407	34,004
סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל									
4	-	-	-	-	23,915	24,536	-	37,337	37,337
בנקים בחו"ל ⁽⁸⁾									
3	-	-	-	-	1,297	1,297	-	14,465	14,465
ממשלות חו"ל									
174	61	(21)	226	565	43,880	53,276	565	84,209	85,806 ⁽¹⁾
סך-הכל פעילות בחו"ל									
4,266	561	202	3,241	7,999	295,887	421,971	8,045	489,533	507,851
סך-הכל בישראל ובחו"ל									

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראל כרטיס המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ב"אור 1.1. **בדוחות הכספיים.**

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 14,127 ו-6,078, 0,21,721, 43,880. נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיור, בסך של כ-60 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(8) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-3: חשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפירעון*

ליום 31 בדצמבר 2018				
סך-הכל חשיפות אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
חשיפות אשראי מאזניות				
186,256	5,701	29,574	62,445	88,536
מסחרי				
90,956	83	61,149	23,067	6,657
אנשים פרטיים - הלוואות לדירור				
47,132	156	1,929	23,726	21,321
אנשים פרטיים - אחר				
4,868	-	542	1,502	2,824
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
329,212	5,940	93,194	110,740	119,338
סך-הכל ציבור				
146,274	70	10,532	32,259	103,413
בנקים וממשלות				
475,486	6,010	103,726	142,999	222,751
סך-הכל חשיפת אשראי מאזנית				
58,928	-	11,565	30,412	16,951
מזה: אגרות-חוב				
164,641	-	6,908	52,501	105,232
סך-הכל חשיפת אשראי חוץ-מאזנית				

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. לפרטים ראה ביאור 7.1. [בדוחות הכספיים](#).

ד.3.א. חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-47.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-58.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017. הקיטון נובע בעיקר מירידה בהפקדות בפדרל רזרב בסך של כ-6.5 מיליארד ש"ח. החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-20.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-25.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017. הבנק פועל על-פי מדיניות סדורה הקובעת מגבלות ותנאים המגדרים את החשיפה למדינות זרות.

לוח ד-4: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות(1)(6)

ליום 31 בדצמבר 2018													
		חשיפה חוץ-מאזנית(2)(4)(5)		חשיפה מאזנית(4)									
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		סך חשיפה מזה: סיכון חוץ-מאזנית אשראי חוץ-מאזנית בעיית(4)		חובות פגומים(4)	סיכון אשראי מאזני בעיית(4)	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה						חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לממשלות(3) לבנקים		
במיליוני ש"ח													
המדינה													
12,829	909	300	7,177	262	549	21,445	7,707	15,812	23,519	2,761	1,685	9,292	ארצות-הברית
685	219	-	1,774	-	1	2,973	2,069	-	2,069	313	591	-	שוויץ
5,625	1,543	-	4,358	-	3	7,273	105	-	105	3,196	3,923	49	אנגליה
607	188	-	1,894	-	-	795	-	-	-	606	86	103	גרמניה
1,787	109	-	2,205	5	5	1,896	-	-	-	204	1,677	15	צרפת
9,663	3,334	-	2,921	112	242	13,567	570	15	585	7,374	4,655	968	אחרות
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
31,196	6,302	300	20,329	379	800	47,949	10,451	15,827	26,278	14,454	12,617	10,427	
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIIGS: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד													
315	14	-	612	-	-	329	-	-	-	201	128	-	
מזה: סך החשיפות למדינות LDC													
1,054	190	-	259	90	219	1,794	550	15	565	827	343	74	

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני חוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת סך של 6,026 מיליוני ש"ח בשנת 2018 בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים (בשנת 2017: 13,705 מיליוני ש"ח).

(6) אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1 [בדוחות הכספיים](#).

לוח ד-4: סך החשיפות העיקריות למדינות זרות⁽¹⁾⁽⁶⁾ (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017													
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ-מאזנית ⁽²⁾⁽⁴⁾⁽⁵⁾			חשיפה מאזנית ⁽⁴⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול		
		מזה: סיכון חוץ-מאזני בעייתי ⁽⁴⁾	סך חשיפה חוץ-מאזנית	חובות פגומים ⁽⁴⁾	סיכון מאזני בעייתי ⁽⁴⁾	סך-כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים		חשיפה מאזנית	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות			
לפירעון עד מעל שנה	לפירעון עד שנה												
במיליוני ש"ח													
המדינה													
14,200	1,630	188	7,610	123	254	30,809	14,979	11,562	26,541	2,223	2,500	11,107	ארצות-הברית
487	129	-	3,897	-	-	4,233	3,617	-	3,617	41	575	-	שוויץ
6,296	1,621	-	3,679	-	-	7,961	44	1	45	3,269	4,568	80	אנגליה
527	493	-	4,155	-	-	1,020	-	-	-	396	493	131	גרמניה
1,734	311	-	4,062	5	7	2,045	-	-	-	305	1,691	49	צרפת
7,440	4,435	-	2,342	88	105	12,379	505	617	1,122	5,566	5,085	1,223	אחרות
סך-כל החשיפות למדינות זרות													
30,684	8,619	188	25,745	216	366	58,447	19,145	12,180	31,325	11,800	14,912	12,590	
מזה: סך החשיפות למדינות ה-PiIGS-פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד													
128	75	-	134	-	-	202	-	-	-	104	98	-	
מזה: סך החשיפות למדינות LDC													
986	396	-	757	53	70	1,871	489	617	1,106	721	608	53	

שורת "סך-הכל מדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול הבנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בהתאם להוראות ניהול הבנקאי תקין 313.

(3) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(4) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(5) יתרת החשיפה החוץ-מאזנית למדינות זרות כוללת סך של 13,705 מיליוני ש"ח בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכח חוק מבר ממבטחי משנה בינלאומיים.

(6) אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1 [בדוחות הכספיים](#).

לוח ד-5: תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות⁽¹⁾

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2018			
סך-הכל	ארגנטינה	ונצואלה	אוקראינה
במיליוני ש"ח			
34	3	3	28
(23)	1	-	(24)
			סכום החשיפה בתחילת התקופה
			שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
			שינויים ביתר החשיפות:
			חשיפות שהתוספו
1	-	-	1
(2)	(1)	(1)	-
			סכומים שנגבו
10	3	2	5
			סכום חשיפה בסוף התקופה

לתקופה של שנה המסתיימת ביום 31.12.2017			
סך-הכל	ארגנטינה	ונצואלה	אוקראינה
במיליוני ש"ח			
44	6	3	35
-	-	-	-
			סכום החשיפה בתחילת התקופה
			שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
			שינויים ביתר החשיפות:
			חשיפות שהתוספו
1	-	-	1
(11)	(3)	-	(8)
			סכומים שנגבו
34	3	3	28
			סכום חשיפה בסוף התקופה

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, ביטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

לפרטים בדבר תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי, ניתוח גיול (פיגור) של חשיפות אשראי בפיגור ופירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 29 [בדוחות הכספיים](#) סעיפים א1, ב1א ו-ב2ג בהתאמה.

ד.4. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי

ד.4.א. בינוי ונדל"ן

ליום 31 בדצמבר 2018 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן הסתכם בכ-93 מיליארד ש"ח.

לוח ד-6: פילוח סיכון האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים**

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017			יתרה ליום 31 בדצמבר 2018			
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח						
2,598	917	1,681	2,905	831	2,074	בנייה למסחר ושירותים
436	134	302	500	112	388	בנייה לתעשייה
44,016	*29,954	14,062	41,435	*24,760	16,675	בנייה לדירור
26,630	5,262	21,368	29,714	6,206	23,508	נכסים מניבים
16,731	7,360	9,371	18,567	8,070	10,497	אחר
90,411	43,627	46,784	93,121	39,979	53,142	סך-הכל ענפי הבינוי והנדל"ן

* כולל סיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-6,026 מיליוני ש"ח בגינו נרכש ביטוח מחברות ביטוח זרות לתיק ערבויות חוק מכר (ליום 31.12.17: 13,705 מיליוני ש"ח).
** אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1. [בדוחות הכספיים](#).

ד.4.ב. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לוויים

לוח ד-7: פירוט יתרות אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2018			
סך-הכל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	מספר לוויים
במיליוני ש"ח			
6,041	5,164	877	3
-	-	-	-
1,403	647	756	1
3,591	2,315	1,276	1
5,648	2,571	3,077	3
16,683	10,697	5,986	8

ענף משק

31 בדצמבר 2017			
סך-הכל	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סיכון אשראי מאזני	מספר לוויים
במיליוני ש"ח			
4,735	3,877	858	2
1,333	902	431	1
1,304	752	552	1
3,217	1,677	1,540	1
7,147	3,771	3,376	4
17,736	10,979	6,757	9

ענף משק

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

הגדרת ההון בהקשר זה כוללת את ההון רובד 1 בתוספת הון רובד 2 כפי שפורסם בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015. תוספת זו מופחתת בשיעורים שווים, על פני 12 רבעונים, עד לאיפוסה ביום 31 בדצמבר 2018.

הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות.

לוח ד-8: פירוט יתרות סיכון האשראי לכל קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313)

שיעור מההון הרגולטורי	חבות נטו ⁽⁵⁾	ניכויים ⁽⁴⁾	חבות ברוטו ⁽³⁾	מזה: סיכון אשראי חוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים ⁽²⁾	סיכון אשראי חוץ-מאזני ⁽¹⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח							
18.77%	7,335	22	7,358	405	3,178	4,169	קבוצת לווים א'
15.59%	6,094	8	6,102	349	3,459	2,642	קבוצת לווים ב'

- (1) לאחר ניכוי יתרת מחיקות חשבונאיות ויתרות הפרשה להפסדי אשראי שחושבה על בסיס פרטני.
- (2) סיכון האשראי החוץ-מאזני בגין מכשירים נגזרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) הסכום כולל ערבויות צד ג' מחוץ לקבוצה.
- (4) ניכויים המותרים בהתאם להוראה 313, הכוללים בעיקר פיקדונות המופקדים בבנק, אגרות-חוב שהונפקו על-ידי מדינת ישראל, כתבי שיפוי של מדינת ישראל או גופים פיננסיים המותרים בניכוי.
- (5) הנתונים המוצגים לעיל מייצגים חשיפה לקבוצות לווים והינם לאחר הפחתת הניכויים המותרים בהוראה 313 ולאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי שחושבה על בסיס פרטני. לפיכך, נתונים אלה אינם ברי השוואה לנתונים בדבר חבות לווים המפורטים בגילויים אחרים בדוח.

ד.4.ג. אשראי לאנשים פרטיים (ללא דיור)

לוח ד-9: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל*

באחוזים	השינוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח
		31.12.17	31.12.18	
מאזני				
10.41%	367	3,525	3,892	עו"ש חובה
(5.34%)	(1,679)	31,470	29,791	הלוואות ⁽¹⁾
(22.45%)	(33)	147	114	מזה: הלוואות בולט ובלון
(4.75%)	(218)	4,593	4,375	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(12.13%)	(677)	5,582	4,905	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
(4.89%)	(2,207)	45,170	42,963	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
חוץ-מאזני				
2.08%	415	19,953	20,368	סיכון אשראי חוץ-מאזני
(2.75%)	(1,792)	65,123	63,331	סך-הכל סיכון אשראי כולל

- * אינו כולל את נתוני קבוצת ישראל כרטיס המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 7.1. [בדוחות הכספיים](#).
- (1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.
 - (2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.2.10. אשראי לכלי רכב להנ"ל.

לוח ד-10: מידע על חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל

שיעור מסך-הכל סיכון אשראי מאזני		השינוי		יתרה ליום		
ליום				במיליוני ש"ח		
31.12.17	31.12.18			31.12.17	31.12.18	
1.84%	2.03%	5.18%		830	873	סיכון אשראי בעייתי
1.59%	1.62%	(3.48%)		719	694	מזה: סיכון אשראי פגום
0.21%	0.25%	10.31%		97	107	חובות בפיגור מעל 90 יום
0.88%	1.10%	18.55%		399	473	מחיקות חשבונאיות נטו לתקופה
2.01%	2.08%	(1.55%)		906	892	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי

בשנת 2018 נרשם קיטון ביתרת ההלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של 5.3%. סך סיכון האשראי המאזני ירד ב-4.89% (ללא יתרה בגין פעילות מופסקת).

בשנת 2018 שיעור סיכון האשראי הבעייתי עלה בכ-5.2%, זאת בין היתר בעקבות יישום לראשונה של סיווג אוטומטי בהשגחה מיוחדת לחובות הקטנים מ-1 מיליון ש"ח ברבעון הראשון של 2018, על-פי קריטריונים קבועים, אשר הביא לגידול ביתרת החוב הבעייתי בגין אנשים פרטיים. ברבעון השני והשלישי נרשמה יציבות יחסית וברבעון הרביעי נרשמה ירידה משמעותית. סיכון האשראי הפגום ירד בשנת 2018.

שיעור החובות בפיגור מעל 90 יום עלה מ-0.21% בדצמבר 2017 ל-0.25% בדצמבר 2018. שיעור המחיקות החשבונאיות נטו גבוה מאשר בדצמבר 2017, ומצביע על פגיעה באיכות תיק זה אשר ניכרה גם בשנת 2017 ובשנת 2016. הבנק נקט מספר צעדים לשיפור איכות החיתום באשראי לאנשים פרטיים ומנטר באופן שוטף את המגמות בתיק. לפרטים נוספים ראה [פרק סיכון האשראי בסקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2018](#).

ד.4. סיכונים בתיק הלוואות לדיוור

לוח ד-11: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיוור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל		מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד				
		ריבית משתנה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה		
שיעור	יתרת חוב רשומה	שיעור	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור	יתרה במיליוני ש"ח	
9.3%	81,454	0.5%	368	27.0%	21,984	16.6%	13,539	38.1%	31,060	17.8%	14,503	31.12.18
7.6%	74,521	0.6%	437	27.7%	20,619	17.4%	12,988	37.6%	28,022	16.7%	12,455	31.12.17
3.0%	69,254	0.8%	574	29.1%	20,120	18.2%	12,630	36.6%	25,360	15.3%	10,570	31.12.16

כימות ומדידת הסיכון – תיק אשראי לדיוור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיוור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיוור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיוור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיוור בבנק. גידור הסיכון: הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעורי LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית. הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. קיימים אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיוור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהל החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף מבוצעים תרחישי מאמץ על תיק המשכנתאות ומנותחת ההשפעה על התיק עצמו ועל כלל הבנק. התרחישים כוללים התייחסות לירידה חדה במחירי הדירות, עלייה בריבית ועלייה ברמת האבטלה במשק. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

לוח ד-12: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיוור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשנה שהסתיימה ביום			
31.12.16	31.12.17	31.12.18	
מאפיינים			
24.5%	27.5%	32.5%	שיעור מימון מעל 60%
0.2%	0.0%	0.1%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
30.0%	31.0%	31.7%	שיעור בריבית המשתנה בתדירות קצרה מ-5 שנים
55.0%	57.0%	58.8%	שיעור בריבית משתנה
3.9%	6.4%	6.1%	שיעור ההלוואות לכל מטרה
14.6%	11.1%	9.8%	שיעור ההלוואות להשקעה מרכישה
6.3%	6.6%	7.2%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
23.2	23.8	24.4	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

בשנת 2018 נמשכת מגמת העלייה בשיעור ביצועי האשראי בשיעור מימון מעל 60%. ישנה עלייה בשיעור ההלוואות בריבית משתנה. שיעור הביצועים בשיעור החזר מהכנסה מעל 40% עלה במעט אך נותר ברמה נמוכה. בשיעור הקרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה) נרשמה עלייה, בעוד בשיעור ההלוואות להשקעה מרכישה ובהלוואות לכל מטרה נרשמה ירידה. נמשכת התארכות תקופת הפירעון הממוצעת לרכישה (ללא גישור).

ד.1.ה. מימון ממונף

מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות). מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונת בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine). הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. קיימת מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון ולהנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה. להלן יובאו נתונים אודות סיכוני האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה

ביום 31 בדצמבר 2018			
סך-הכל	יתרת אשראי חוץ-מאזני	יתרת אשראי מאזני	מספר לוויים
במיליוני ש"ח			
257	-	257	1
1,192	534	658	2
1,399	38	1,361	2
266	-	266	1
911	170	741	3
225	-	225	1
4,250	742	3,508	10

ענף המשק של הלווה

				בינוי ונדל"ן - בינוי
				בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
				כרייה וחציבה
				מידע ותקשורת
				מסחר
				תעשייה
				סך-הכל

ביום 31 בדצמבר 2017			
סך-הכל	יתרת אשראי חוץ-מאזני	יתרת אשראי מאזני	מספר לוויים
במיליוני ש"ח			
387	-	387	1
1,018	467	551	1
200	200	-	1
1,500	19	1,481	2
942	340	602	2
208	-	208	1
4,255	1,026	3,229	8

ענף המשק של הלווה

				בינוי ונדל"ן - בינוי
				בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
				בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
				כרייה וחציבה
				מסחר
				תעשייה
				סך-הכל

ד.5. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית המקיפה על מנת לקבוע את שקלולי הסיכון שיחולו על הצד הנגדי. הגישה הסטנדרטית מצריכה שימוש בדירוגים בלתי-תלויים שהוכנו על-ידי סוכנויות דירוג בינלאומיות.

על-פי הוראות באזל 3 בהתקיים תנאים מסוימים, ניתן לנכות מרכיבי הסיכון, לצורך חישוב יחס הלימות ההון, ביטחונות מסוימים כדוגמת ערבויות, נגרי אשראי ונכסים פיננסיים המוחזקים כבטוחה.

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

הביטחונות הפיננסיים הכשירים המשמשים את הבנק לצורך חישוב הלימות ההון והפחתת הסיכון, כוללים פיקדונות המהווים בטוחה על דרך שיעבוד, אגרות-חוב של תאגידים בנקאיים וממשלות המשועבדות בשיעבוד קבוע ומניות משועבדות הנסחרות במדד הראשי. בנוסף, הבנק עושה שימוש בערבויות של תאגידים בנקאיים אשר מעבירות את החשיפה מהסגמנט של הצד הנערב לחשיפה לתאגידים בנקאיים.

לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2018									
		מובטחים				לא מובטחים			
		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סך-הכל יתרה		מזה: סך-הכל יתרה	
		מזה: על-ידי נגרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה
		מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
1	חובות, למעט אגרות-חוב	-	7,786	8,384	5,993	11,841	13,779	20,225	377,488
2	אגרות-חוב	-	-	-	-	-	-	-	47,860
3	סך-הכל	-	7,786	8,384	5,993	11,841	13,779	20,225	425,348
4	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	-	-	-	45	62	45	62	3,358
31 בדצמבר 2017									
		מובטחים				לא מובטחים			
		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סך-הכל יתרה		מזה: סך-הכל יתרה	
		מזה: על-ידי נגרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה	מזה: סך-הכל יתרה
		מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח	מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
1	חובות, למעט אגרות-חוב	-	7,550	8,387	5,948	11,694	13,498	20,081	360,726
2	אגרות-חוב	-	-	-	-	-	-	-	57,594
3	סך-הכל	-	7,550	8,387	5,948	11,694	13,498	20,081	418,320
4	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	-	-	-	6	48	6	48	2,668

ד.5.א. יישום דירוגי אשראי חיצוני

על-פי הגישה הסטנדרטית המבוססת על דירוגים חיצוניים אשר מיושמת בבנק, שקלולי סיכון האשראי נקבעים בין היתר, באמצעות ייחוס החשיפה לצד הנגדי לעסקה כפי שנקבע בהוראה, תוך הבאה בחשבון את דירוגי האשראי החיצוני הנקבעים על-ידי חברות דירוגי אשראי חיצוניות (ECAI) ומשמשים למדידת סיכון אשראי באופן סטנדרטי.

דירוגי ECAI משמשים לקביעת משקל הסיכון של הצדדים הנגדיים הבאים:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים
- תאגידים בנקאיים

בנוסף הבנק משתמש בפוליסות ביטוח של מבטחי סיכונים אשראי, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לצורך הפחתת סיכון אשראי כך שמשקל הסיכון מתבסס על דירוג המבטחים ולא על דירוג הצדדים הנגדיים.

למטרת הדירוג משתמש הבנק בנתוני שתי סוכנויות דירוג Standard and Poor's Rating Group ו-Moody's Investors Service.

לוח ד-15: טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות המוכרות

משקל סיכון			דירוג של חברות הדירוג		
ריבוניות	בנקים	תאגידים	S&P	Moody's	
0%	20%	20%	AAA עד AA-	Aaa עד Aa3	1
20%	50%	50%	A+ עד A-	A1 עד A3	2
50%	100%	100%	BBB+ עד BBB-	Baa1 עד Baa3	3
100%	100%	100%	BB+ עד BB-	Ba1 עד Ba3	4
100%	100%	150%	B+ עד B-	B1 עד B3	5
150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר	6

בתהליך הדירוג מתבצע זיהוי הלקוחות ומציאת הדירוג המתאים על-ידי התאמה בין קבצי חברות דירוג האשראי החיצוניות לבין נתוני הצדדים הנגדיים. הנתונים מוזנים למערכת החישוב ובהתאם לחוקים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים מוקצה משקל סיכון מתאים. בהתאם לכך, נבחר הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשראי שניתן על-ידי אחת משתי סוכנויות הדירוג האמורות.

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרות ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל.

משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראליים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

ד.5.ב. הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי

לוח ד-16: חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי⁽¹⁾

31 בדצמבר 2018						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
1.3%	1,474	-	116,615	2	117,570	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
33.0%	2,388	1,197	6,034	3,440	3,835	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
27.5%	5,332	2,029	17,340	1,749	12,881	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
95.0%	115,197	28,643	92,565	65,656	95,860	5 תאגידים
75.0%	48,309	5,042	59,370	44,931	65,645	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	7,242	754	8,902	3,755	9,740	7 הלוואות לעסקים קטנים
55.0%	44,578	764	80,326	5,162	80,326	8 בביטחון נכס מגורים
100.0%	54,660	14,789	39,871	60,346	39,980	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
130.7%	4,167	-	3,188	-	3,420	10 הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
76.0%	9,020	230	11,636	460	12,172	11 נכסים אחרים
59.8%	292,367	53,448	435,847	185,501	441,429	12 סך-הכל

31 בדצמבר 2017						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		
RWA	RWA	סכום חוץ-מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ-מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח/באחוזים						
1.1%	1,440	56	126,202	112	127,047	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
31.9%	2,187	828	6,033	1,609	3,948	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
29.3%	5,861	1,443	18,539	876	14,170	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
90.6%	107,129	34,290	83,990	60,019	87,167	5 תאגידים
75.0%	49,025	4,989	60,378	43,596	66,664	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	7,987	841	9,808	3,954	10,778	7 הלוואות לעסקים קטנים
55.3%	40,987	611	73,517	3,279	73,517	8 בביטחון נכס מגורים
100.0%	48,392	12,716	35,676	59,276	36,028	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
127.7%	3,245	-	2,541	-	2,716	10 הלוואות בפיגור ⁽⁴⁾
76.4%	9,663	199	12,445	397	12,445	11 נכסים אחרים
56.9%	275,916	55,973	429,129	173,118	434,480	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(4) יתרות מאזניות וחוץ-מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

ד.5.ג. הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

לוח ד-17: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

31 בדצמבר 2018										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%		
במיליוני ש"ח										
	116,615	41	343	-	-	71	-	5,169	110,991	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
	7,231	-	-	-	-	4,614	-	407	2,210	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
	19,369	-	72	-	-	5,138	-	13,459	700	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
	121,208	-	112,778	-	-	2,437	-	5,993	-	5 תאגידים
	64,412	-	-	64,412	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
	9,656	-	-	9,656	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
	81,090	-	3,644	23,971	3,755	22,003	27,717	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
	54,660	-	54,660	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
	3,188	1,957	1,231	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
	11,866	640	8,060	-	-	-	-	-	3,166	11 נכסים אחרים*
	1,513	410	1,103	-	-	-	-	-	-	11A *מזה: בגין מניות
	489,295	2,638	180,788	98,039	3,755	34,263	27,717	25,028	117,067	12 סך-הכל
31 בדצמבר 2017										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%		
במיליוני ש"ח										
	126,258	-	493	-	-	41	-	4,634	121,090	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
	6,861	-	-	-	-	4,137	-	589	2,135	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
	19,982	-	420	-	-	5,319	-	13,906	337	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
	118,280	10	102,953	-	-	3,664	-	11,653	-	5 תאגידים
	65,367	-	-	65,367	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
	10,649	-	-	10,649	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
	74,128	-	3,618	24,830	-	18,388	27,292	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
	48,392	-	48,392	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
	2,541	1,408	1,133	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
	12,644	626	8,725	-	-	-	-	-	3,293	11 נכסים אחרים*
	2,159	427	1,732	-	-	-	-	-	-	11A *מזה: בגין מניות
	485,102	2,044	165,734	100,846	-	31,549	27,292	30,782	126,855	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

ה. סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בנב"ת 203 כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל לפני הסיכוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו וודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו.

ה.1. ניהול סיכון הצד הנגדי

מטרת ניהול הסיכון הינה לאפשר לקיחת סיכונים צד נגדי בצורה מושכלת באמצעות קביעת מדיניות, הגדרת תיאבון סיכון ומגבלות וקביעת מתודולוגיה לאמידת הסיכון.

לפעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון הצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח, המאפשרים מעקב שוטף אחר מצב הלקוחות. עבור פעילות זו, חשיפת האשראי למועד מסוים מוגדרת כסך של השווי הנוכחי של הפוזיציה, בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי, שנובע מתנודתיות של נכסי הבסיס בפוזיציה של הצד הנגדי, תוך התחשבות בקיזוז ומתאם בין העסקות, ומייצג את ההפסד הפוטנציאלי של הבנק במידה שהצד הנגדי יקלע לכשל.

הסיכון הפוטנציאלי להפסד עתידי הנובע מן העסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי נמדד על-ידי הפעלת מקדמים שמרניים על הסכומים הנומינליים של העסקות, או בגישת התרחישים שמחשבת את החשיפה הפוטנציאלית המקסימלית של הלקוח מתוך מגוון של מצבי שוק שונים, או על-פי מודל פנימי שפותח בבנק. שיטת המדידה מותאמת ללקוח בהתאם לאופי הפעילות בתיק הנגזרים שלו ולהסכמים עליהם חתם מול הבנק.

מטרת המודלים הנ"ל הינה להביא את החשיפה לסיכון צד נגדי למונחי חשיפת אשראי. חשיפת האשראי מנוהלת על-ידי היחידות העסקיות לפי מדרג סמכויות האשראי ולפי שיוך הלקוח: חטיבה עסקית, חטיבה קמעונאית וחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. במעגל זה קיימות יחידות בקרה שתפקידן לעקוב אחר החשיפות לעומת המגבלות ולחשב את הדרישה לביטחונות.

נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה הנדרשים לסגירת החשיפות. מדיניות הביטחונות מותאמת לסוג הלווה ולפעילות בתחום הנגזרים בכפוף לנוהל בנקאי תקין 330. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק.

המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים משמשת כמעגל בקרה שני ואחראית לקביעת המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכון הצד הנגדי, להטמעתה בבנק ולחישוב חשיפת האשראי של הלקוחות בנין פעילותם בחדר העסקות, הן לצורך דרישת ביטחונות והן לצורך הקצאת הון כלכלית. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות הלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). במסגרת הסכמים אלה אין תנאים הדורשים הגדלת ביטחונות במקרה של הורדת דירוג. ההיבטים התפעוליים הנובעים מהפעילות נבדקים ומבוקרים באופן שוטף על-ידי יחידה ייעודית.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים **בדוחות הכספיים**, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראת ניהול בנקאי תקין 203. על מנת לנהל ולמתן את הסיכון הבנק מפעיל טכניקות המאפשרות לקזז עסקות בנגזרים, וזאת בהתאם להוראה ובהתקיים, בין היתר, התנאים הבאים:

- קיומו של חוזה או הסכם קיזוז עם הצד הנגדי היוצר התחייבות משפטית יחידה המכסה את כל העסקות הכלולות, באופן שתהא לתאגיד הבנקאי הזכות לקבל, או החובה לשלם, אך ורק את הסכום נטו של הערכים המשוערכים לשוק החיוביים והשליליים של עסקות בודדות שנכללו, במקרה שאותו צד נגדי לא יכבד את התחייבויותיו עקב אחת מהסיבות הבאות: כשל, פשיטת רגל, פירוק או נסיבות דומות.
- קיומן של חוות דעת משפטיות כתובות ומנומקות, שלפיהן, במקרה שהעניין יועמד למבחן משפטי, בתי המשפט והרשויות המנהליות הרלוונטיות ימצאו כי חשיפת התאגיד הבנקאי היא סכום נטו על-פי:
 - החוק בתחום השיפוט שבו רשום הצד הנגדי, וכן, במקרה שמעורבת שלוהה זרה של הצד הנגדי, גם חוק תחום השיפוט שבו ממוקמת השלווה;
 - החוק החל לגבי העסקות הפרטניות;
 - החוק החל לגבי כל חוזה או הסכם הדרושים כדי לבצע את הקיזוז בפועל.
- קיומם של נהלים פנימיים שנועדו לוודא כי מאפייניהם המשפטיים של הסדרי הקיזוז יבחנו לאור האפשרות של שינויים בחוק הרלוונטי. הנהלים יבטיחו, בין היתר, ביצוע סקירות משפטיות חוזרות.
- קיומם של נהלים פנימיים שתכליתם לוודא כי טרם הכללת העסקה במערך הקיזוז, אותה עסקה נכללת בחוות דעת משפטיות העונות על הקריטריונים הקבועים לעיל.

החשיפה לסיכון בכיוון השגוי (Wrong Way Risk) נבחנת במסגרת הפעלת תרחישי קיצון. סיכון זה מוצף כאשר נתוני התרחיש משפיעים הן על גודל החשיפה והן על אירועי כשל באופן עקבי.

תרחישים בהם יכול להיווצר מצב בו הבנק יאלץ להגדיל את הביטחונות המופקדים אצל צדדים נגדיים מובאים בחשבון במסגרת מודל הנזילות הפנימי ע"מ להבטיח היערכות מספקת במקרה של התממשות התרחיש. בנוסף לסיכון האשראי של צד נגדי בגין סיכון לכשל, נדרש הבנק להקצות הון לכיסוי הסיכון להפסדי שערורך לשווי שוק (CVA), בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC).

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

31 בדצמבר 2017				31 בדצמבר 2018				
RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח								
6,071	9,383	6,169	3,214	6,449	9,269	6,383	2,886	1 שיטת החשיפה הנוכחית
								3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
-	-	-	-	-	-	-	-	
6,071	9,383	6,169	3,214	6,449	9,269	6,383	2,886	6 סך-הכל

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערורך לסיכון אשראי

31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח				
3,692	9,383	3,327	9,269	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון

31 בדצמבר 2018									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	2%	0%	
במיליוני ש"ח									
17	-	-	-	-	-	-	-	17	ריבוניות
1,071	-	-	-	-	1,071	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
2,637	-	-	42	-	309	2,286	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
5,204	-	-	4,634	-	570	-	-	-	תאגידים
28	-	-	28	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
10	-	-	10	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
302	-	-	302	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
9,269	-	-	5,016	-	1,950	2,286	-	17	סך-הכל
31 בדצמבר 2017									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	2%	0%	
במיליוני ש"ח									
129	-	-	-	-	-	-	-	129	ריבוניות
1,969	-	-	-	-	1,969	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSEs) שאינן ממשלה מרכזית
2,585	-	-	18	-	376	2,191	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
4,533	-	-	4,017	-	516	-	-	-	תאגידים
25	-	-	25	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
10	-	-	10	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
132	-	-	132	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
9,383	-	-	4,202	-	2,861	2,191	-	129	סך-הכל

לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

31 בדצמבר 2018						
ביטחון שמשמש בעסקות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקות נגזרים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
		לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	193	-	17	-	מזומן - מטבע מקומי
-	-	1,361	-	1,112	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	-	-	-	71	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	131	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	-	1,554	-	1,331	-	סך-הכל
31 בדצמבר 2017						
ביטחון שמשמש בעסקות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקות נגזרים				
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
		לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	338	-	72	-	מזומן - מטבע מקומי
-	-	1,390	-	541	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	471	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	-	1,728	-	1,084	-	סך-הכל

לוח ה-5: חשיפות לנגזרי אשראי

2017 בדצמבר 31		31 בדצמבר 2018		
הגנה שנמכרה	הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	הגנה שנרכשה	
במיליוני ש"ח				
סכומים נקובים				
121	50	-	-	עסקות החלף כשל אשראי על ישות יחידה
-	-	-	-	עסקות החלף כשל אשראי על מדד
-	-	-	-	עסקות החלפת תשואה כוללת
-	-	-	-	אופציות אשראי
-	-	-	-	נגזרי אשראי אחרים
121	50	-	-	סך-הכל סכומים נקובים
ערכי שווי הוגן				
-	-	-	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
-	-	-	-	שווי הוגן שלילי (התחייבות)

לוח ה-6: חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

2017 בדצמבר 31		31 בדצמבר 2018		
RWA	EAD אחרי CRM	RWA	EAD אחרי CRM	
במיליוני ש"ח				
418	2,464	500	2,949	1 חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	2 חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
-	-	-	-	3 א. נגזרי OTC
6	337	17	855	4 ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	5 ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	6 ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	7 ביטחון ראשוני מנותק
36	1,751	33	1,644	8 ביטחון ראשוני לא מנותק
376	376	450	450	9 העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	10 העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	11 חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך-הכל)
-	-	-	-	12 חשיפות לעסקות עם צד נגדי מרכזי שאינו כשיר (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:
-	-	-	-	13 א. נגזרי OTC
-	-	-	-	14 ב. עסקות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	-	-	15 ג. עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	-	16 ד. מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	-	-	17 ביטחון ראשוני מנותק
-	-	-	-	18 ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	-	-	19 העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	-	-	20 העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** – סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי ריבית במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** – סיכון להפסד כתוצאה משינויי שער חליפין;
- **סיכון אינפלציה** – סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן;
- **סיכון מחיר מניות** – סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** – סיכון להפסד כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין הריבית חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** – סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Basis spread)** – סיכון להפסד כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי הסיכון העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל במגזר הצמוד והלא-צמוד, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

1.1. סיכון שוק

1.1.א. ניהול סיכון השוק

ניהול סיכונים השוק מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. ניהול סיכונים השוק מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על החברות הבנות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה. אמידה ובקרה של סיכונים שוק ונזילות מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה. החשיפות לסיכונים שוק של הבנק ושל החברות הבנות נבחנות על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים ומדווחות להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון.

חטיבת שווקים פיננסים ובנקאות בינלאומית אחראית על ניהול החשיפות לסיכונים שוק הנוצרות כתוצאה מפעילות כל היחידות העסקיות בבנק. סיכונים השוק בתיק הבנקאי מנוהלים על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות וסיכונים השוק למסחר מנוהלים באגף חדרי עסקות וברוקראז'. אמידת סיכונים השוק ובקרות משלימות עליהם מתבצעות בחטיבה לניהול סיכונים במחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות, באופן בלתי תלוי, בנוסף על המעקב והניתוח המבוצעים כחלק מפעילותה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית.

מסגרות הסיכון משקפות את תיאבון הסיכון של הבנק לסיכונים שוק, דהיינו, רמת הסיכון שהדירקטוריון וההנהלה מוכנים לשאת במסגרת הפעילות העסקית על מנת להשיג תשואה/ערך. המסגרות נקבעות על-ידי הדירקטוריון ומעוגנות בנהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בגורמי סיכון עיקריים ומגבלות ייעודיות לתחומים השונים. התיאבון לסיכון שוק בבנק נקבע במונחי VaR ו/או רגישויות ו/או תרחישים. זיהוי החשיפה לסיכונים שוק מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים למסחר ולא למסחר. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים לתמחור. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור.

1.1.ב. מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק בקבוצת הבנק באה לידי ביטוי במדיניות ניהול סיכונים קבוצתית ובמגבלות הכמותיות שהעיקריות שבהן מפורטות בהמשך פרק זה. הפעילות בשווקים מיועדת הן למטרות גידור החשיפות הנוצרות מפעילות הבנק וממתן שירות ללקוחותיו והן לניהול פוזיציות במסגרת מגבלות. ככלל, ניהול סיכונים השוק בקבוצה מכוון להגדלת תוחלת הרווח, תוך שמירה על רמות סיכון מאושרות ומבוקרות. החשיפה לסיכונים אלו אינה מהווה מקור הכנסה עיקרי בבנק. מידי שנה מוצג לאישור הדירקטוריון מסמך המדיניות לניהול סיכונים Treasury בקבוצה, במסגרתו מאושרים בין היתר נוהלי הסיכון ובהן מגבלות והרשאות לפעילויות השונות ובהן: מסגרת כוללת לאומדן הסיכון בתיק הבנקאי בבנק הפועלים, מגבלות על רגישות כלל הבנק לגורמי סיכון ומסגרות סיכון לתחומים השונים בפעילות המסחר, בפעילות התיק הבנקאי בפעילות ההשקעה. המסמך משקף את תוכנית העבודה של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית בתחום זה. מסמכי המדיניות כוללים התייחסות לאירועים המחייבים דיווח לרבות נוהל אסקלציה למנכ"ל וליו"ר הדירקטוריון, לפי העניין, ובהם התפתחויות חריגות בשווקים או אירוע מהותי אחר.

לוח ו-1: המגבלות העיקריות על חשיפות לסיכונים שוק

מגבלה	במיליוני ש"ח	% מההון הפיננסי הפעיל
כלל פעילות הבנק		
אומדן סיכון כולל (VaR)	950	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	720	
שקל צמוד מדד*	*810	
מטבע-חוץ	500	
רגישות לשינוי של 10% בשער החליפין שקל/דולר	500	
חשיפות בסיס במגזר:		
שקל צמוד מדד	+/-110	
מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	+/-30	
מזה: תיק למסחר		
אומדן סיכון כולל (VaR)	100	
רגישות השווי הכלכלי לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	120	
מטבע-חוץ	70	
רגישות השווי לשינוי במקביל ושלא במקביל בעקום מרווח Basis Swap שקל/דולר	180	
חשיפה למדד - מגבלת פוזיציה נטו	4,000	
חשיפת בסיס: מטבע-חוץ לרבות צמודי מטבע-חוץ	+/-10	
רגישות הכנסה בתיק הבנקאי בישראל		
רגישות ההכנסה לשנה לשינויים של 1% במקביל בעקומי הריבית:		
שקל לא-צמוד	600	
שקל צמוד מדד	300	
מטבע-חוץ	500	

* מתחילת 2019 המגבלה גדלה ל-1,010 מיליוני ש"ח.

1.1.ג. אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הפעילות היוצרת את סיכונים השוק נמצאת בתחום האחריות של צוות הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות. המדיניות, לרבות המגבלות שנקבעו, מובאות לדיון ולאישור, לפי העניין, לצוותי ההנהלה, לוועדות הדירקטוריון או למליאת הדירקטוריון. הפעילות השוטפת מתנהלת על-ידי צוותי משנה בהשתתפות בעלי תפקידים בכירים בבנק, האחד בראשות מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והשני בראשות מנהלת אגף ניהול נכסים והתחייבויות. צוות מקומי פועל גם בניו-יורק. פעילות הצוותים היא במסגרת החלטות הדירקטוריון וועדותיו בדבר חשיפות לסיכונים שוק ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים, או הרגולטור המקומי, לפי העניין.

הדירקטוריון והוועדה לניהול ובקרת סיכונים מקבלים דיווח על הפעילות, החשיפות, תוצאות הפעילות וביצוע המדיניות שאושרה, לפחות אחת לרבעון. הדיווחים כוללים: סקירת נושאים שנידונו ודווחו בצוותים, לרבות החלטות עיקריות; עיקרי החשיפות ורמות הסיכון המנוצלות מתוך המסגרות המאושרות; תוצאות הפעילות; סיכום אירועי דיווח במידה ואירעו (הפסדים, חריגות מנהלים, אירועים חריגים); בקשות ואישורים להרחבת פעילויות; תמונת סיכון שוק כוללת של פעילות הבנק וחברות בנות בעלות חשיפות משמעותיות לקבוצה ודיווחים נוספים על-פי העניין.

אמידת הסיכונים ובקרתם

מעגל בקרה ראשון – חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והשלוחות: בנוסף על אמידת הסיכונים, בחינת התוצאות ובקרה שוטפת על העמידה במגבלות, מתבצעת עבודת בקרה תפעולית על-ידי יחידות שונות בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית ובשלוחות. מטרתה הנוספת של בקרה זו הן בדיקת תקינות, שלמות והתאמה בין בסיסי הנתונים השונים במערכות דיווח שונות ואיתור שגיאות תפעוליות.

מעגל בקרה שני – החטיבה לניהול סיכונים: זיהוי ואמידת הסיכונים, בקרת המגבלות על היקף הסיכונים והדיווח על הממצאים מבוצעים, או מבוקרים, על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים, באופן בלתי תלוי בניתוחים השוטפים ובדיווחים המבוצעים כחלק מפעילות המעגל הראשון. המחלקה גם מבצעת בקרה משלימה על סיכונים השוק בקבוצה. המחלקה אחראית לגיבוש, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של המדיניות הקבוצתית ושל המתודולוגיה לאמידת סיכונים שוק של קבוצת הבנק.

1.1.ד. המתודולוגיה לאמידת סיכונים השוק

המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק אשר בשימוש בבנק אושרה על-ידי הדירקטוריון והנהלה. המתודולוגיה כוללת חישובי VaR, תרחישים ותרחישי קיצון (Stress Test) על כל תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי. המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק תואמת את היעדים האסטרטגיים בבנק ואת דרישות ועדת באזל ועומדת בסטנדרטים בינלאומיים.

המתודולוגיה לאמידת סיכון VaR

אומדן הסיכון במונחי VaR בפעילות המסחר מחושב לפחות פעם ביום, באופן של עשרה ימי עסקים וברמת מובהקות של 99%. ההתייחסות הינה לסיכון הגבוה מבין שתי שיטות אמידת סיכון מקובלות ("סימולציה היסטורית" עם משקל זהה לכל התצפיות ו"סימולציה מונטה-קרלו" תוך מתן משקל גדול יותר לתצפיות האחרונות). מתודולוגיה זו תואמת את ההמלצות הרלוונטיות של ועדת באזל בעקבות המשבר בשווקים בארצות-הברית. האומדן מספק התראה מהירה יחסית על רמת סיכון השוק בתקופות של עלייה בתנודתיות. שערך מלא של התיק למסחר מתבצע לפחות אחת ליום, בתרחישים שונים, לצורך אומדן. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Backtest), במטרה לבחון את תקפות מודל אמידת הסיכון בתיק למסחר. מספר חריגות נבחן על-פי קריטריונים שהוגדרו בהמלצות ועדת באזל כאשר עד ארבע חריגות מתוך כמאתיים חריגות בשנה נחשב כ"תחום הירוק" (לרמת מובהקות של 99%). תוצאות הבדיקה מדווחות שנתיים להנהלה ולדירקטוריון. על-פי מספר חריגות בשנת 2018 המודל עומד בקריטריונים שהוגדרו על-ידי ועדת באזל לקבלת המודל. חריגות מתוצאות המודל נבחנו על-ידי המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות ונמצא כי מקורן בתנודתיות חריגה בשווקים הפיננסיים. בנוסף, אמידת סיכון של פעילות התיק הבנקאי בשיטת ה-VaR מתבצעת אחת לחודש בשיטה היסטורית ובאופן של חודש.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בפעילות המסחר בבנק

- סימולציית מונטה קרלו מניחה כי גורמי הסיכון מתפלגים נורמלית. הנחה זו איננה מתקיימת תמיד במציאות;
 - הסימולציה היסטורית מניחה כי ההתנהגות היסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
 - שינוי פתאומי בגורם סיכון אינו ניתן לחיזוי באף אחת מהשיטות;
 - בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות;
 - השימוש באופן של עשרה ימי עסקים מגלם הנחה כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות, תוך עשרה ימי עסקים. במוצרים יחודיים, במצבי שוק מסוימים או בתקופות משבר ייתכן ובעיות הנזילות בשוק לא תאפשרנה סגירה, או גידור מלא, של הפוזיציות בפרק זמן זה;
 - אומדן הסיכון מחושב על הפוזיציות רק מספר פעמים במהלך יום העסקים.
- כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות מופעלים בנוסף, תרחישי מאמץ לבדיקת הפסד האפשרי במקרים קיצוניים, לגבי כל תחומי הפעילות למסחר, כמפורט להלן.

מגבלות המתודולוגיה לאמידת הסיכון בתיק הבנקאי

- סיכון האשראי הגלום בנכסים אינו מהווה פרמטר בחישובים שנעשים לצורך אמידת סיכונים השוק, אשר מטרתם להתמקד בכימות סיכונים השוק בתיק הבנקאי;
- המידע המשמש לאמידת הסיכון נאסף ממערכות מיכון שונות;
- שימוש במודלים התנהגותיים לביטוי האופציונאליות במוצרים שונים;
- הסימולציה היסטורית מניחה כי ההתנהגות היסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים;
- בשימוש ברמת מובהקות של 99% מתעלמים מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות.

כדי למתן את השפעת המגבלות האמורות, מופעלים בנוסף תרחישי מאמץ לבדיקת ההפסד האפשרי במקרים קיצוניים, כמפורט להלן וכן נבדקת השפעת הקרסת ההנחות ההתנהגותיות.

המתודולוגיה להפעלת תרחישים ותרחישי קיצון

- המתודולוגיה להפעלת תרחישי קיצון בבנק מתוארת בסעיף 4.4. לעיל. המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק בבנק כפופה למתודולוגיה הקבוצתית וכוללת גם חישוב אומדני סיכון במונחי VaR וגם הפעלת תרחישים ותרחישי קיצון (Stress tests) על תיקי המסחר ועל התיק הבנקאי:
- ניתוח רגישות - רגישות התיק/הפעילות לגורמי הסיכון השונים נבחנת באמצעות הרצת תרחישים על גורם סיכון אחד, כאשר שאר גורמי הסיכון נשארים קבועים. בדרך זו ניתן לבחון את השפעתם של גורמי הסיכון העיקריים על התיק. בתיקי האופציות נבחנת גם השפעה צולבת של יותר מגורם סיכון אחד;
 - תרחיש היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה של חמש השנים האחרונות ובאופק של עשרה ימי עסקים מחושב על התיק למסחר. תרחיש היסטורי גרוע ביותר המבוסס על היסטוריה מ-2007 ובאופק של חודש מחושב על התיק הבנקאי ועל כלל הבנק;
 - תרחישים מאקרו כלכליים - תרחישים סובייקטיביים שפותחו בשיתוף עם המחלקה הכלכלית של הבנק ואושרו על-ידי צוות תרחישי קיצון;
 - תרחישי ריבית קבועים - סט תרחישים שבו הריביות העיקריות שהבנק חשוף אליהן מתורחשות בשינויים מקבילים ולא מקבילים;
 - תרחישים קיצוניים במתודולוגיה דומה לזו המופעלת ביצירת תרחישי VaR, המבוססים על התנודתיות של גורמי הסיכון בתקופת לחץ בשווקים (Stressed VaR);
 - תרחישים נוספים על-פי הצורך.
- העקרונות המנחים את קביעת והפעלת התרחישים אושרו על-ידי צוות ההנהלה והדירקטוריון.

2.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכוני שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. ככלל, הפעילות מבוססת על ניהול דינמי של הפוזיציות באמצעות מכשירים פיננסיים סחירים ונזילים. השינויים בהיקף החשיפות עשויים להיות מהירים כפונקציה של שינויים בשווקים ושל פעילות הלקוחות, לרוב, ניתן לשנות את היקף החשיפות במהירות ולהתאימן לפוזיציה הרצויה.

רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון - VaR, אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון (ראה [המתודולוגיה לאמידת הסיכון לעיל](#)). אומדן הסיכון VaR בפעילות למסחר נעשה באופק של עשרה ימי עסקים, ומשמעו הנחה כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות תוך עשרה ימי עסקים.

המגבלות העיקריות לפעילות מפורטות בפרק ניהול סיכוני השוק לעיל. אמידת הסיכון וכן בדיקת העמידה במגבלות של הפעילות למסחר מתבצעות לפחות פעם ביום, הן על-ידי יחידות בקרה בתוך חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית והן על-ידי יחידות במעגל הבקרה השני.

לוח ו-2: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

מחצית בשנת 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
במיליוני ש"ח	
19	22
סך-הכל מסחר בחדרי העסקות	
מחצית בשנת 2017	ליום 31 בדצמבר 2017
במיליוני ש"ח	
16	9
סך-הכל מסחר בחדרי העסקות	

לוח ו-3: רגישות לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן*

31 בדצמבר 2017**		31 בדצמבר 2018		
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%	
במיליוני ש"ח				
(8)	40	60	113	דולר ארצות-הברית
(19)	(2)	16	15	אירו
ממד המחירים לצרכן				
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%	
(592)	241	(455)	263	

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 1.1. [בדוחות הכספיים](#).
** הוצג מחדש.

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עליה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 30 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018 ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

לוח ו-4: סיכון שוק בגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכוי הריבית והמניות בתחומי המסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכוי המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		
מוצרים ישירים		
2,754	2,302	1 סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
134	82	2 סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
900	738	3 סיכון שער חליפין
-	-	4 סיכון סחורות
אופציות		
-	-	5 הגישה הפשוטה
1,326	307	6 גשת דלתה-פלוס
-	-	7 גשת התרחישים
-	-	8 איגוח
5,114	3,429	9 סך-הכל

בתחום פעילות לקוחות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים פותחו בבנק מודלים ממוחשבים לאמידת ולבקרת סיכון האשראי לצד הנגדי, הן ברמת העסקה והן ברמת הלקוח. מגבלות החשיפה לצד נגדי נקבעות על-ידי סמכויות האשראי המתאימות בבנק. כמו-כן, נקבעו כללים ונוהלי עבודה לקביעת רמת הבטוחות הנדרשת מול עסקות אלו, וכן כללי הפעולה לסגירת החשיפות מול הלקוח במידה ונדרש. מדיניות הבנק לפעילות בנגזרים עם מוסדות פיננסיים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה לפעול במסגרת הסכמים לתיחום החשיפה (CSA). למידע נוסף על חשיפות האשראי לצד נגדי ואופן ניהולן ראה [פרק סיכון אשראי צד נגדי לעיל](#).

3.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית נטו (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת הריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות – פערי מגזר, תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה) לתרחישי שינוי בעקומי הריבית השקלית, המדדית ומטבע-החוץ.

בחישוב חשיפת הבנק לשינוי בשערי הריבית במונחי ערך כלכלי ושווי הוגן מחשב הבנק את השפעת תזוזת הריבית על כל הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים, תוך שימוש במודלים הבאים:

- מודל העו"ש – בהתבסס על מודל סטטיסטי והערכות מתייחס הבנק לחלק מיתרות עו"ש הזכות כיציבות ופורס אותן כהתחייבות לזמן ארוך יותר ממועד הפירעון החוזי.
- מודל פירעונות מוקדמים במשכנתאות – המודל כולל הנחות פירעון מוקדם בגין אשראי לדיר בהתאם להערכת הבנק בעזרת מודל סטטיסטי המתבסס על ניתוחים היסטוריים והנחות נוספות.

מודלים אלו נבחנים אחת לתקופה ומעודכנים באופן המשקף את השינויים בשוק ואת הערכות ההנהלה.

חישוב רגישות הערך הכלכלי מבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי. חישוב תרחישי קיצון מתבצע כאמור בסעיף 1.1.1 ד. לעיל. חישוב השווי ההוגן נאמד באמצעות ערך נוכחי של תזרים מזומנים עתידי המהווה ריבית ניכיון בשיעור המשקף את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי, תוך התחשבות בהתחייבויות לעובדים אשר אינן משמשות את הבנק בניהול רגישות הערך הכלכלי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו המתאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לנוסחאות שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים יישמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

בחישוב רגישות ההכנסה החשבונאית כתוצאה משינויים בעקום הריבית מניח הבנק רמה קבועה של יתרות ומחשב את שינוי ההכנסה כתוצאה משינוי הריבית תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות, מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות בחלק מהתרחישים וברצפות ריבית. רגישות ההכנסה שונה מרגישות הערך, כיוון שאינה כוללת שינוי ערך מהוון של נכסים והתחייבויות לזמן ארוך אשר אינם נמדדים בדוח רווח והפסד על בסיס שווי הוגן.

מדיניות ניהול סיכון הריבית מכוונת, בהתאמה ליעדי הבנק, להשגת מבנה החשיפה הרצוי בכל אחד מהמגזרים (שקל לא-צמוד, שקל צמוד מדד ומטבע-חוץ וצמודי), בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות. הרגישות לריבית נמדדת באופן מבוקר לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות. ככלל, מטרת ניהול סיכונים הריבית בקבוצה הינה לאפשר שירות ללקוחות תוך לקיחת סיכון באופן מבוקר.

סיכון הריבית בתיק הבנקאי (סיכון שוק שאינו למסחר) בבנק הפועלים מנוהל בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות ובכלל חברה בת בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי מדיניות הנקבעת על-ידי הדירקטוריון של כל חברה ובהתאמה למדיניות הקבוצתית. אמידה ובקרה של הסיכון מתבצעות על בסיס מתודולוגיה אחידה ברמת הקבוצה, בהנחיית החטיבה לניהול סיכונים וחטיבת שווקים פיננסיים, ובשים לב לגודל ההון ולאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. החשיפה לסיכון של החברות הבנות נבחנת על-ידי יחידות בהנהלה הראשית ומדווחת להנהלה ולדירקטוריון הבנק בתדירות התואמת את רמת הסיכון. הבנק קבע מגבלות סיכון קבוצתיות החלות גם על השלוחות בהן רמת הסיכון הוגדרה כמשמעותית לקבוצה.

זיהוי החשיפה לסיכונים שוק מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות ניהול המוצרים. המידע מנותח לצורך ניהול הסיכון ואמידתו תוך שימוש במערכות מיכון מתקדמות המותאמות לכל אחד מן הצרכים ובמודלים מקובלים. המודלים נבחנים בהליך תיקוף סדור.

בתיק הבנקאי בישראל, התזרימים הנובעים מנכסים והתחייבויות מופקים ומנותחים על-ידי מערכת ייעודית לניהול סיכון הריבית לכל המוצרים הבנקאיים, לפי תאריכי שינוי הריבית. כן מתקבלים נתונים בקבצים נפרדים מסניף ניו-יורק ומהחברות הבנות להן חשיפה משמעותית לקבוצה. במקביל מתבצעים חישובי רגישות במחלקה לניהול סיכונים שוק וניזילות שבחטיבה לניהול סיכונים, תוך שימוש במערכת לניהול סיכונים.

הכללים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. ניהול החשיפות שלא למסחר של הבנק מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם. הבנק מגדר בנגזרים, תוך שימוש בחשבונאות גידור, חלק מרגישות הריבית של אגרות-החוב הארוכות במטבע-חוץ. השפעת הפעולות שבוצעו בשווקים נבחנות אחת לשבוע על-ידי אגף ניהול נכסים והתחייבויות. אחת לחודש נבחן שינוי הערך הכלכלי הנובע משינויים בשווקים על התיק הבנקאי כולל גידורים.

לוח ו-5: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2017					ליום 31 בדצמבר 2018					
שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	
לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	
במיליוני ש"ח										
431,895	11,236	67,783	46,143	306,733	438,300	11,526	63,595	49,240	313,939	נכסים פיננסיים**
846,195	42,763	411,674	24,985	366,773	978,572	55,809	491,265	20,675	410,823	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
400,526	16,734	79,494	41,180	263,118	406,362	15,145	83,531	41,949	265,737	התחייבויות פיננסיות**
846,237	35,872	401,466	24,865	384,034	977,714	51,272	472,939	20,029	433,474	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים
31,327	1,393	(1,503)	5,083	26,354	32,796	918	(1,610)	7,937	25,551	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(4,619)	-	-	-	(4,619)	(4,127)	-	-	-	(4,127)	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
2,332	-	1,210	-	1,122	5,422	183	1,629	-	3,610	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
29,040	1,393	(293)	5,083	22,857	34,091	1,101	19	7,937	25,034	שווי הוגן נטו מותאם*
27,947	1,340	(711)	5,169	22,149	33,563	911	(170)	7,202	25,620	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 32 [בדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

(1) כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת. לפרטים ראה ביאור 1.1 [בדוחות הכספיים](#).

לוח ו-6: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו**

ליום 31 בדצמבר 2017					ליום 31 בדצמבר 2018					
שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	
לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	למדד	דולר	לא-צמוד	
במיליוני ש"ח										
שינויים מקבילים										
(122)	(109)	36	(255)	206	626	69	142	(356)	771	עלייה במקביל של 1%
(105)	(116)	41	(238)	208	668	69	158	(341)	782	מזה: תיק בנקאי
107	110	(38)	270	(235)	(659)	(92)	(178)	409	(798)	ירידה במקביל של 1%
61	110	(44)	252	(257)	(684)	(92)	(146)	391	(837)	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(168)	41	21	(158)	(72)	(82)	82	37	(292)	91	התלכה ⁽¹⁾
(229)	44	10	(158)	(125)	(70)	82	38	(276)	86	מזה: תיק בנקאי
216	(47)	(7)	122	148	92	(42)	10	123	1	השטחה ⁽²⁾
237	(45)	7	110	165	107	(42)	27	111	11	מזה: תיק בנקאי
209	(109)	7	168	143	300	80	98	(181)	303	עליית ריבית בטווח הקצר
242	(109)	24	164	163	326	81	116	(184)	313	מזה: תיק בנקאי
(375)	47	(16)	(147)	(259)	(485)	(108)	(99)	134	(412)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(399)	40	(15)	(158)	(266)	(484)	(109)	(100)	138	(413)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

** כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת. לפרטים ראה ביאור 1.1 [בדוחות הכספיים](#).

(1) התלכה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית*

ליום	ליום	
31 בדצמבר	31 בדצמבר	
2017	2018	
סך-הכל		
במיליוני ש"ח		
שינויים במקביל		
1,273	1,360	עליה במקביל של 1%
1,304	1,390	מזה: תיק בנקאי
(1,022)	(1,159)	ירידה במקביל של 1%
(1,056)	(1,171)	מזה: תיק בנקאי

* אינו כולל את נתוני קבוצת ישראלכרט המהווה פעילות מופסקת. מספרי השוואה הוצגו מחדש בהתאם. לפרטים ראה ביאור 7.1. [בדוחות הכספיים](#).

רגישות ההכנסה לשנת 2018 בטבלה לעיל חושבה על-פי גישת ההנהלה הכוללת הנחות על מידול יתרות העו"ש ושינוי במרווחי פיקדונות בשינוי ריבית בחלק מהתרחישים ותוך שימוש ברצפות ריבית. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM. נתוני 2017 הניתנים כמספרי השוואה חושבו באותן הנחות שהוגדרו ל-2018 לגבי מידול יתרות העו"ש.

לוח ו-8: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית⁽¹⁾

31 בדצמבר 2018				
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 עד 5 שנים
במיליוני ש"ח				
סכומים מדווחים				
283,865	19,299	31,816	39,422	33,590
נכסים פיננסיים*				
230,014	260,686	165,602	208,413	57,340
סכומים אחרים לקבל**				
232,782	23,137	57,981	36,003	28,639
התחייבויות פיננסיות*				
232,206	262,328	148,965	208,694	61,457
סכומים אחרים לשלם**				
48,891	(5,480)	(9,528)	3,138	834
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
א. לפי מהות הפעילות				
58,961	2,159	(29,699)	2,943	1,625
החשיפה בתיק הבנקאי				
(10,070)	(7,639)	20,171	195	(791)
החשיפה בתיק למסחר				
ב. לפי בסיסי הצמדה				
52,836	(8,541)	(10,515)	(4,292)	(31)
מטבע ישראלי לא-צמוד				
165	(672)	4,502	1,412	(255)
מטבע ישראלי צמוד למדד				
(4,110)	3,733	(3,515)	6,018	1,120
מטבע-חוץ (לרבות צמוד מטבע-חוץ)				
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בריבית				
-	119	348	675	568
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים				
(63,511)	-	20,772	12,181	11,450
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה				
50	101	369	468	(197)
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור				

* למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים.

*** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(1) כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת. לפרטים ראה ביאור 7.1 [בדוחות הכספיים](#).

הערות כלליות

1. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעור הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסר לכל מבקש.
2. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא-כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 32 בדוחות הכספיים, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי.
3. הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמעות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
4. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 32 בדוחות הכספיים.
5. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

31 בדצמבר 2017			31 בדצמבר 2018						
משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך-הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל 20 שנה	מעל 10 עד 20 שנה	מעל 5 עד 10 שנים
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח	בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח				
0.99	2.74%	431,895	1.02	3.26%	438,300	6,047	942	5,923	17,396
1.01		846,195	0.89		978,572	-	108	1,277	55,132
1.09	1.23%	398,194	1.01	1.94%	400,944	90	1	1,759	20,552
1.07		850,856	1.08		981,837	-	572	2,396	65,219
		29,040			34,091	5,957	477	3,045	(13,243)
***0.43		27,947	*** (2.42)		33,563	5,957	528	3,091	(12,002)
***3.96		1,093	***7.95		528	-	(51)	(46)	(1,241)
*** (1.02)		22,856	*** (3.59)		25,034	3,534	(28)	1,243	(9,172)
***5.17		5,083	***4.62		7,939	233	518	1,832	204
***6.63		1,101	*** (18.84)		1,118	2,190	(13)	(30)	(4,275)
8.39	1.55%	4,619	8.54	1.98%	4,127	-	355	1,058	1,004
0.95	1.70%	(2,332)	1.10	1.75%	(5,422)	-	-	-	13,686
(0.20)	(0.10%)	104	(0.06)	(0.03%)	107	-	(56)	(321)	(307)

4.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי – סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-החוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון ההשקעה בבנק.

סיכון ההשקעה בקבוצה נוצר בשלוש מסגרות:

1. תיק השקעות המנוהל באחריות חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית. ככלל, השקעות אלה מבוצעות באמצעות ניירות-ערך סחירים.
2. השקעות לא סחירות המבוצעות על-פי רוב באמצעות החברה הבת פועלים שוקי הון (פשיה) על-פי מדיניות שנקבעת מידי תקופה על-ידי דירקטוריון פשיה בהתאמה למדיניות הקבוצתית.
3. חברות מוחזקות: אחזקות אסטרטגיות במניות של חברות בנות. לפירוט ראה ביאור 15 [בדוחות הכספיים](#). הקבוצה מחזיקה מניות ואגרות-חוב, בעיקר לצורכי השקעה, שירידה בערך פגעו ברווח והפסד של הבנק ו/או בהון הבנק.

4.1.א. ניהול סיכון ההשקעה

ניהול תיקי השקעות בבנק הינו כלי לניהול של עודפי הנזילות, וכלי נוסף לניהול חשיפות הריבית, ההצמדה והנזילות בתיק הבנקאי. ככלל, תיק ההשקעות מורכב ממוצרים הנסחרים בשווקים הפיננסיים ושיש אפשרות לקבל עבורם ציטוטי מחיר.

מסגרת ההשקעות נקבעה בראייה גלובלית וכלל מערכתית באישורו של דירקטוריון הבנק, וכוללת מגבלות על היקף ההשקעה ועל מדדי הסיכון הכוללים: מגבלת תיאבון סיכון וקיבולת סיכון במונחי תרחיש קיצון, ומגבלות פרטניות לאפיקי ההשקעה השונים, ביניהן מגבלות היקף על-פי סוגים, מגבלות פיזור גיאוגרפי, ומגבלות דרוג ועוד. ההשקעות מבוצעות באמצעות מכשירים שהוגדרו כמותרים להשקעה.

הסיכון מנוהל באחריות-על של חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית לגבי יישום של המדיניות בקבוצה, הקצאת המסגרות שאושרו בהנהלה ובדירקטוריון, המעקב, ההנחיה והדיווח. הניהול בפועל מבוצע על-ידי יחידת ניהול השקעות נוסטרו בחטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית, תוך שימוש במערכות יעדיות. בנוסף, פעילות ההשקעות מותרת במספר מצומצם של חברות בנות, האחריות הניהולית על פעילות כל חברה בת הינה של חבר ההנהלה הממונה עליה. במעגל הבקרה השני, המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות שבחטיבה לניהול סיכונים אחראית לגיבוש המתודולוגיה לאמידת סיכונים ההשקעה ולביצוע אמידה ובקרה בלתי תלויה של הסיכון. כמו-כן, המחלקה מאתגרת את הגורם העסקי ונותנת חוות דעת בלתי תלויה על-פי ניהול בנקאי תקין 311, לפני השקעה מהותית. הפעילות כפופה לכלל ההוראות והחוקים הרלוונטיים לנושא זה הן בישראל והן בארץ השלוחה בה מתקיימת הפעילות. עקב מורכבות ההוראות הרגולטוריות מוגדרים לפעילות נהלים רגולטוריים יעדיים.

הזיהוי והמדידה של סיכונים ההשקעה מבוצע באופן שיטתי על-ידי איסוף מידע ממערכות הבנק, המידע מנותח תוך שימוש במערכות ניהול הסיכונים של הבנק ומדווח תקופתית לצוותי ההנהלה ולוועדות הדירקטוריון.

מניות שקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי עלות. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן לא נכללים בדוח רווח והפסד ומדווחים נטו, בניכוי עתודה מתאימה למס, בסעיף נפרד בהון במסגרת רווח כולל אחר מצטבר. ירידת-ערך ניירות-ערך זמינים למכירה: מדי תקופת דיווח הנהלת הבנק בוחנת האם ירידה בשווי הוגן של ניירות-ערך המסווגים לתיק הזמין למכירה הינה בעלת אופי אחר מזמני (Other-Than Temporary). הבחינה כאמור כוללת מספר שלבים ועקרונות, בהתאם למדיניות שנקבעה בבנק, כאשר חלה ירידת-ערך בעלת אופי אחר מזמני בנייר-ערך, מופחתת עלותו לשווי הוגן ליום המאזן, ומשמשת כבסיס עלות חדש. סכום ההפחתה ייקף לדוח רווח והפסד. לפרטים נוספים בדבר ירידת-ערך בניירות-ערך ראה ביאור 10 סעיף 8 [בדוחות הכספיים](#).

ו.4.ב. פוזיציות במניות בתיק הבנקאי

לוח ו-9: פירוט השקעות הבנק במניות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר 2017		31 בדצמבר 2018		
דרישות הון ⁽¹⁾	ערך במאזן ושווי הוגן	דרישות הון ⁽¹⁾	ערך במאזן ושווי הוגן	
במיליוני ש"ח				
(2)18	67	(2)12	41	השקעות המסווגות בתיק למסחר
326	2,159	237	1,513	השקעות המסווגות בתיק הזמין למכירה
344	2,226	249	1,554	סך-הכל השקעות במניות
	1,378		534	מזה: נסחר בבורסה
	848		1,020	מוחזק באופן פרטי
	320		(16)	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו הכלולים בהון הפיקוחי

(1) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 13.74% ליום 31 בדצמבר 2018 ו-13.73% ליום 31 בדצמבר 2017. יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5%. ליחס זה התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים.

(2) כולל הקצאת הון בגין סיכון שוק ספציפי וסיכון שוק כללי.

לפירוט השקעות הבנק ראה ביאור 12 [בדוחות הכספיים](#) ליום 31 בדצמבר 2018.

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות – סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בתזרים המזומנים הנדרש לצרכיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תוכנית העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון – הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות – תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2018*		
סך ערך משוקלל***	סך ערך לא משוקלל**	
106,375		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
15,032	195,062	פיקדונות קמעוניים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,175	63,494	פיקדונות יציבים
10,710	93,346	פיקדונות פחות יציבים
1,147	38,222	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 2011)
69,011	107,845	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
435	1,738	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשות של תאגידים בנקאיים קאופרטיבים
68,245	105,776	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
331	331	חובות לא מובטחים
-	8	מימון סיטונאי מובטח
27,613	118,042	דרישות נזילות נוספות, מזה:
17,957	19,765	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,656	98,277	קווי אשראי ונזילות
15,827	15,827	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,834	55,580	מחויבויות מימון מותנות אחרות
129,317		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
894	894	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
22,556	29,486	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
17,352	21,795	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
40,802	52,175	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם****		
106,375		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
88,515		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
120%		יחס כיסוי נזילות (%)

* כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת. ראה ביאור ז.1. בדוחות הכספיים.

** ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

*** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

**** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות – תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו לתקופה של שלושה חודשים (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2017*		
סך ערך משוקלל***	סך ערך לא משוקלל**	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
111,047		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
14,849	187,302	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,011	60,226	פיקדונות יציבים
10,784	91,948	פיקדונות פחות יציבים
1,054	35,128	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
76,553	114,678	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
406	1,623	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
75,981	112,889	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
166	166	חובות לא מובטחים
-	56	מימון סיטונאי מובטח
21,365	104,601	דרישות נזילות נוספות, מזה:
12,507	14,230	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
		תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
8,858	90,371	קווי אשראי ונזילות
15,020	15,020	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,913	57,339	מחויבויות מימון מותנות אחרות
129,700		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
688	688	הלוואות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
26,643	33,381	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
11,657	15,659	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
38,988	49,728	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם****		
111,047		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
90,712		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%		יחס כיסוי נזילות (%)

* כולל יתרות המיוחסות לפעילות מופסקת. ראה ביאור 1.1. [בדוחות הכספיים](#).

** ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

*** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

**** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

הבנק מחשב את יחס הנזילות "סולו" ובמאחד מידי יום, בחלוקה לשקלים ומטבע-חוץ, ועוקב אחר היחס בחברות הבנות (אשר נדרשות לעמוד במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן). היחסים מדווחים כממוצע התצפיות היומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצע ברבעון המדווח הינו 64. חברות כרטיסי אשראי פטורות מחישוב עצמאי אך נכללות בנתוני המאחד.

היחס הממוצע במהלך הרבעון (ממוצע תצפיות יומיות) עומד על 120% במאוחד ו-118% בתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. במהלך הרבעון היחס ירד מעט לעומת הרבעון הקודם. הירידה נובעת בעיקר מגידול באשראי הגבוה במקצת מהגידול בפיקדונות. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש ותחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרים.

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיקות נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מחברת האם) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. הבנק מנהל את יחס כסיו הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין שקלים ומטבע-חוץ. לפירוט נכסים נזילים לפי רמות ולנכסים משועבדים ולא משועבדים ראה טבלאות להלן. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כסיו הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, היוצרים סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות לקוחות פרטיים ולקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוטחים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית, הנפקות של אגרות-חוב בחו"ל ומקורות נוספים. שינויים בפעילות הבינלאומית מביאים לשינוי מסוים בתמהיל המקורות בשלוחות חו"ל, לפירוט ראה [סעיף פעילות בינלאומית בפרק "מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה" בדות ממשל תאגיד](#). על פיקדונות מגופים עסקיים ופיננסיים שמועד פירעונם עד חודש חלים על-פי ההוראה מקדמי יציאה גבוהים, ולכן הם תורמים תרומה גבוהה יחסית לתזרים היציא. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי.

נגזרים יוצרים תזרים נכנס גבוה ותזרים יוצא גבוה ומביאים להסתת נכסים נזילים ותזרים יוצא נטו בין שקלים למטבע-חוץ, אך תרומתם נטו בסך המטבעות נמוכה. בתחשיב הנכסים הנזילים הבנק אינו כולל ביטחונות שהוא נדרש להפקיד כנגד פעילות בנגזרים, ומביא בחשבון תנודתיות בהיקף הפקדה זו, כנדרש בהוראה. ניהול סיכון הנזילות והמימון מתבצע בראיה גלובלית של הפעילות בבנק בארץ, בסניפי הבנק בחו"ל ובחברות בנות להן סיכון נזילות משמעותי לקבוצה. סיכון הנזילות בבנק, במטבע-חוץ ובשקלים, מנוהל ומבוקר באופן שוטף באגף ניהול נכסים והתחייבויות, בהתאם למדיניות קבוצתית, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד באופן תחרותי גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול הנזילות השוטף הינו באחריות אגף ניהול נכסים והתחייבויות ומתבצע באמצעות יחידות הנזילות בשקלים ובמטבע-חוץ, ובאמצעות יחידות מקבילות בחברות הבנות. דיווחים לצוותי הנהלה מתבצעים בתדירות חודשית, הדיווחים לוועדות הדירקטוריון הינם רבעוניים. דיווחים נוספים לגורמים פנימיים לצורכי מעקב וניהול נעשים בתדירות גבוהה יותר. התוכנית העסקית של הבנק מביאה בחשבון את השינויים העצמיים, דרישות הנזילות וסיכון הנזילות העתידיים, כך שהבנק ימשיך לעמוד בכל המגבלות. המחלקה לניהול סיכונים שוק ונזילות בחטיבת ניהול סיכונים עוסקת בניטור שוטף של הנזילות באמצעות פרמטרים פנימיים וסביבתיים, דווח בלתי תלוי על רמת הסיכון לצוות הנהלה וועדת הדירקטוריון, ואיתגור הפרמטרים במודלים השונים לעניין הנזילות.

בנוסף למדידת יחס הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 כמתואר לעיל, מפעיל הבנק כלים נוספים ומנטר מדדים נוספים לסיכון הנזילות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342 "בנושא ניהול סיכון הנזילות" הבנק מפעיל מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות. בנוסף על המודל הרגולטורי. המודל הפנימי משקף את תפיסת הנהלה בכל הנוגע למאפיינים ההתנהגותיים של נכסים והתחייבויות פיננסיים. המודל מבוסס על היציבות המוכחת של הפיקדונות בבנק וכולל תרחישים שונים לגבי שיעורי המיחזור והפירעון של הנכסים וההתחייבויות. ככלל, בעוד שבמהלך עסקים רגיל מניח הבנק מיחזור גבוה מאד של פיקדונות ואשראי, בתרחישי לחץ מניח הבנק יציאת פיקדונות בהתאם לסוג הלקוח והפיקדון, ניצול מסגרות מעבר לרגיל, ירידות ערך בשווי הנכסים ומקדמים נוספים. מקדמים אלו נבחנים מידי שנה על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. בכל תרחיש מחושב בכל תרחיש נבחן פער הנזילות לתקופה של עד חודש למול הנכסים הנזילים ומחושב יחס נזילות, אשר לא יפחת מרמת מינימום המוגדרת בהוראה. התרחישים המופעלים במודל הפנימי מתייחסים למצבי שוק שונים ובפרט תרחיש בנק, תרחיש מערכת ותרחיש משולב.

התרחישים נבדלים בעיקר בהנחות לגבי מחזור פיקדונות ומקדמי הנכסים הנזילים. כן מפעיל הבנק מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, מודל מבוסס NSFR לתקופה של שנה, מדדי ריכוזיות מפקידים, מערכת התרעה הכוללת מערכת ניטור של מדדים העשויים להצביע על סיכון למצב של משבר בצירוף תוכנית פעולה ועוד, כאשר חלקם של מדדים אלו כפוף למגבלות פנימיות ו/או רגולטוריות. כמו-כן עוקב הבנק אחר יחסי נזילות שונים בחברות בנות (הנדרשות לעמוד הן במגבלות נזילות פנימיות המותאמות לאופי פעילותן והן במגבלות הרגולטור המקומי).

הבנק שומר כרית נזילות למצבי לחץ, שומר על מבנה מאזן ובפרט מבנה מקורות המביא את סיכון הנזילות לרמה הרצויה, מנטר מערכת התרעה כדי לזהות מצבי לחץ בסביבת הנזילות מוקדם ככל האפשר ומחזיק תוכנית פעולה למקרי משבר, הכוללת התכנסות צוותים, דרישות דיווח וסדרת פעולות להתמודדות עם משבר אפשרי בהתאם לתרחיש.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, מודלי טווח קצר כדוגמת LCR ומודל פנימי ל-30 יום, מודלי טווח בינוני כדוגמת מודל פנימי דמוי NSFR (מקורות מימון יציבים למעל שנה חלקי צרכי מימון יציבים למעל שנה כהגדרתם בבנק ברוח המלצות ועדת באזל) ומגבלות המתחייבות לטווח הארוך. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 31 בדצמבר 2018 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר רזרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים בערבות ריבוניות ובנקים מרכזיים, וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 107,060 מיליון ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. הנכסים הנזילים מוחזקים בחלקם בבנק ובחלקם בחברות הבנות, כאשר הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חלק מהחברות הבנות לבנק עצמו, בדגש על חברות בנות בנקאיות בחו"ל. בהתאם, חלק מהחברות הבנות מחזיק נכסים נזילים לזמן משבר (או קו אשראי מהחברה האם-הבנק) בהתאם לצורך, והבנק אינו מסתמך על נכסים אלו. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים.

לוח ז-2: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2018	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018	
במיליוני ש"ח		
105,039	105,564	נכסי רמה 1
1,030	1,181	נכסי רמה 2א
306	315	נכסי רמה 2ב
106,375	107,060	סך-הכל HQLA

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2017	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017	
במיליוני ש"ח		
110,254	113,583	נכסי רמה א
585	605	נכסי רמה ב1
208	202	נכסי רמה ב2
111,047	114,390	סך-הכל HQLA

קיימת מגבלה רגולטורית בשוויץ ובניו-יורק על השימוש ברזרבת הנזילות בישויות אלו, תרחישי הבנק מניחים שימוש בנזילות חברות-הבנות/סניף ניו-יורק בהתחשב במגבלות של כל ישות.

לוח ז-3: נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים*

יתרת שווי הוגן ליום 31.12.18		
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד**	סך היתרה במאזן
במיליוני ש"ח		
82,755	1,704	84,459
		מזומנים ופיקדונות בבנקים
29,033	3,606	32,639
		אגרות-חוב של ממשלת ישראל
10,328	161	10,489
		אגרות-חוב של ממשלות זרות
512	-	512
		אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
8,273	-	8,273
		אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים זרים
141	-	141
		אגרות-חוב של אחרים בישראל
2,498	43	2,541
		אגרות-חוב של אחרים זרים
1,521	-	1,521
		מניות של אחרים
52,306	3,810	56,116
		סך-כל ניירות הערך

* כמו-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 543 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

יתרת שווי הוגן ליום 31.12.17		
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד**	סך היתרה במאזן
במיליוני ש"ח		
85,030	1,063	86,093
		מזומנים ופיקדונות בבנקים
36,863	3,734	40,597
		אגרות-חוב של ממשלת ישראל
12,985	183	13,168
		אגרות-חוב של ממשלות זרות
496	-	496
		אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
5,972	355	6,327
		אגרות-חוב של מוסדות פיננסיים זרים
402	-	402
		אגרות-חוב של אחרים בישראל
2,185	41	2,226
		אגרות-חוב של אחרים זרים
2,200	-	2,200
		מניות של אחרים
61,103	4,313	65,416
		סך-כל ניירות הערך

* כמו-כן משועבדים נכסים אחרים בסך של 1,356 מיליוני ש"ח.
** כולל שיעבוד בעודף.

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, ביטחון, קצין ציות ואיסור הלבנת הון ומניעת מימון טרוור, נהלים ומערכות מקיפים בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, ניהול משאבי אנוש, בקרות תהליכים, פעילות בחירום ועוד.

ח.1. ניהול הסיכונים התפעוליים

אסטרטגיית ניהול הסיכונים התפעוליים נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה ומיקסום התועלת העסקית, בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. התהליך הניהולי מוכוון להתבצע על בסיס הגדרת האחריות על הסיכונים (Risk Ownership). המטרה היא, שהתקשור והטיפול המושכל בסיכונים התפעוליים יתרמו לקבלת החלטות ניהוליות, תוך שיקולי תועלת עסקית מול עלות במונחי סיכון, הן ברמת הנהלת הארגון והן ברמת היחידות השונות. מטרת ניהול הסיכונים התפעוליים הן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה, לרבות הבעלות על הסיכונים וקבלת החלטות בשיקולי עלות - תועלת;
 - הבטחת זיהוי ותקשורת אפקטיביים של הסיכונים התפעוליים בכל העסקים העיקריים בקבוצה וביחידות התמיכה, במגמה להגדיר תיאבון סיכון תפעולי בהתאם ליעדים האסטרטגיים המאושרים עבור כל יחידה בקבוצה;
 - הגדרת מסגרת בקרה פנימית, שתקדם בקבוצה ערכי תרבות נאותים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים התפעוליים;
 - ניהול והקצאה אופטימלית של ההון הרגולטורי וההון הכלכלי ביחס לסיכונים התפעוליים.
- האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבת בקבוצת הבנק. עבודת המטה בתחום זה מוטלת על המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ביחידה לניהול הסיכונים התפעוליים וסיכוני השוק, בחטיבה לניהול הסיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של רשת בקרי סיכונים תפעוליים, לפי העיקרון של ניהול מטריוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבת והכוונה מתודולוגית מצד המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים.
- הפעילות לניהול הסיכון התפעולי מפוקחת ומכוונת על-ידי שלושה פורומים:
 - ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים
 - צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות בראשות המנכ"ל
 - צוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים
- מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים אושרה על-ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק. מסמך המדיניות מהווה מסגרת לניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצה, בהתאם לעקרונות וחובות דיווח אחידים שיעדם ניהול תקין על-פי אמות המידה של באזל 2 (Sound Practices). פעילות הבנק בנושא מתבצעת על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206 בנושא מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי, המתייחסת בין היתר להקצאת ההון הרגולטורי בגין הסיכונים התפעוליים, וכן על-פי כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא ניהול הסיכון התפעולי, התואמת את ההנחיות במסמך של באזל מיוני 2011 בנושא Sound Practice בניהול הסיכון התפעולי.
- הבנק פועל על-פי הגישה הסטנדרטית של באזל 2 והדרישות התואמות לניהול בנקאי תקין. התוכנית האסטרטגית לשנים הבאות כוללת, בין היתר, העמקה והרחבה של חלק מהפעילויות והתאמה לעדכונים במסמכים והנחיות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת זו מתנהלים בין היתר פרויקטים ופעילויות, כמפורט להלן:
- איסוף מידע על אירועים תפעוליים בקבוצת הבנק. בסיס המידע לעניין זה הוקם בסוף שנת 2002 ומשמש בין היתר לניתוח האירועים, המגמות והדפוסים ותומך במיפוי ובהערכת הסיכונים התפעוליים שהקבוצה חשופה אליהם.
 - ניתוח תרחישי סיכון בפעילויות ותהליכים בראיה צופה פני עתיד.
 - כחלק מפיחות תשתית מעקב ובקרה, מאופיינים KRIs, אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים, ביחס למוצרים, תהליכים או סיכונים מוסדיים. ה-KRI הנו מדד הניתן למדידה כמותית ועשוי לכלול גם מידע איכותי, המצביע על הימצאות גורם מסוים או מגמה. נקבעו סיפים למעקב, אסקלציה וטיפול, לפי העניין.
 - ביצוע הפקות לקחים מאירועים תפעוליים, שיתופי מידע רלוונטי בין יחידות ולמידה ארגונית.
 - הדיווחים הרבעוניים מוגשים לצוות המשנה לניהול הסיכונים התפעוליים, צוות ההנהלה לניהול סיכונים וצוות ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים ומליאת הדירקטוריון. הדיווחים כוללים עדכונים בדבר יישום הגישה הסטנדרטית בקבוצה, תוכנית העבודה, סטטוס הפרויקטים בביצוע, מידע אודות אירועים תפעוליים, הערכות סיכונים פוטנציאליים, מגמות, שינויים בפרופיל הסיכונים ומידע חיצוני השוואתי.

מתבצעים מהלכים שוטפים לזיהוי, מיפוי והערכת סיכונים תפעוליים ובקורות ביחידות הבנק והקבוצה, לרבות מיפוי סיכוני מעילות והונאות. הפעילות מתבצעת על בסיס מתודולוגיה אחידה התואמת את דרישות ועדת באזל והוראות בנק ישראל בנושא, לרבות מעקב אחר יישום ההמלצות. אחת לשלוש שנים מתבצע מהלך של מיפוי מקיף של הסיכונים התפעוליים בכל יחידות הקבוצה. בהמשך, מתבצעים תחזוקה, עדכון והרחבה של הממצאים באמצעות ניתוחים נוספים, ניתוחי עומק וניתוח סיכונים במוצרים/פעילויות חדשים.

מטרת הפעילות לזהות מוקדי סיכון מהותיים, להגדיר אחריות על הסיכונים (Risk Ownership), להעריך את הסיכונים (הממוצעים והקיצוניים) והבקורות הקיימות ולהבחין בין סיכונים נמוכים לבין סיכונים מהותיים הדורשים בחינה נוספת ונקיטת פעילויות בהתאם לשיקולי עלות - תועלת, על-פי דרכים עיקריות להתמודדות עם סיכונים, כדלקמן:

- למזער את הסיכון באמצעות יישום בקורות נוספות
 - להעביר את הסיכון לצד ג' (כגון: ביטוח, מיקור חוץ)
 - לספוג את הסיכון תוך כימות שלו
 - להפחית את הפעילות יוצרת הסיכון
- פעולות נוספות בזיקה כוללות:
- מערכת מיכונית לניהול הסיכון התפעולי, "פמל"ה", הוטמעה ביחידות הקבוצה. המערכת פועלת בתחומים של איסוף מידע אודות אירועים תפעוליים, מיפוי והערכת הסיכונים והבקורות, איסוף KRI (אינדיקטורים עיקריים לסיכון), נושאים לטיפול, הפקת לקחים ודיווחים.
 - גיבוש ויישום מסגרת כוללת של עקרונות וסטנדרטים בנושא תפישת בקרה אחידה בקבוצת הבנק. במסגרת זו מתכנסים צוותי בקרה ומתבצע תהליך תקופתי להערכת אפקטיביות הבקורות.
 - השקת מוצר חדש/פעילות חדשה, על-פי הגדרות מדיניות השקת מוצר חדש בקבוצת הבנק, מלווה בבחינה וניתוח של הסיכונים התפעוליים הרלוונטיים הטמונים במוצר/פעילות.
 - הגדרת תשתית מתודולוגית לניהול סיכונים תפעוליים בתהליכי IT מהותיים.
 - דרישה מיוחדת מוגדרת במדיניות לצורך בחינה מקדימה טרם הוצאת פעילות למיקור חוץ. זאת בשים לב לסיכונים הייחודיים למיקור חוץ.
 - תשומת לב מיוחדת, לרבות גיבוש מדיניות ייעודית, ניתנה לניהול סיכוני בנקאות בתקשורת, בהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 367 בנקאות בתקשורת.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ביחס לתיאבון הסיכון התפעולי אשר מוגדר במדיניות באמצעות פרמטרים שונים ברמה כלל קבוצתית וברמה של יחידות ותהליכים ספציפיים. הבנק מקצה הון בגין נכסי סיכון תפעולי, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הדיווחים לעניין העמידה במגבלות תיאבון הסיכון מוגשים בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים הכולל.

הבנק משתמש במדדים כמותיים של תיאבון הסיכון התפעולי אשר מתייחסים לפרמטרים הבאים: היקפי הנזקים התפעוליים ביחס להכנסות הגולמיות לפי הגישה הסטנדרטית של באזל, שיעור הגידול בנזקים משנה לשנה, תרחישי סיכון אשר דורגו ברמת סיכון גבוהה מאד ברמת קבוצת הבנק והערכת תרחישי קיצון. בבחינת הפרמטרים לא נצפתה חריגה ביחס למגבלות תיאבון הסיכון שהוגדרו.

ח.2. סיכוני טכנולוגיה ומידע

הבנק תלוי במערכות ותשתיות IT לפעילותיו השונות. סיכון הטכנולוגיה והמחשוב הינו הסיכון לפגיעה בפעילותו התקינה של הבנק ובשירות ללקוחות, להפסד או לפגיעה במוניטין עקב אי נאותות או כשל במערכות ותשתיות ה-IT של הבנק. ככלל, הבנק מתחזק את מערכות ותשתיות המידע, מאמץ טכנולוגיות חדשות ופועל תמידית למתן תשתית טכנולוגית המאפשרת את התנהלותו העסקית וקידום יוזמות אסטרטגיות בחטיבות השונות, בהתאם למדיניות ניהול טכנולוגית המידע של הבנק. מדיניות זו כוללת התייחסות להיבטי אבטחת מידע והסייבר, עקרונות גיבוי והתאוששות במצבים של תקלות ואסונות, מיקור חוץ ומחשוב ענן, מדיניות פיתוח ושימוש בטכנולוגיות חדשות במסגרת בנקאות בתקשורת וניהול סיכוני IT. כמו-כן, על מנת להתמודד עם אתגרי העתיד, לפשט ולייעל את הפלטפורמות הטכנולוגיות, לשפר את יכולת התגובה ולבנות יכולות חדשות, החליט הבנק על ביצוע פרויקט מודרניזציה רב שנתי של מערכות המחשוב המרכזיות.

בחינת סיכוני ה-IT מתבצעת באופן שוטף, על-פי מתודולוגיה מקובלת, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בבנק והן ברמת מערכות המידע והתשתיות המשמשות בבנק. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בחטיבת טכנולוגיה ומחשוב, על-ידי מספר יחידות מקצועיות ייעודיות הכפופות להנהלת החטיבה. יחידות אלו פועלות על-פי ההנחיות הרגולטוריות השונות, כגון הוראות ניהול בנקאי תקין 357 ו-361 ביניהן: מחלקת אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, יחידת תכנון ובקרה, בקרת פיתוח והמשכיות עסקית ויחידת ניהול סיכוני IT.

ח.3. סיכוני אבטחת מידע וסייבר

סיכון הסייבר הינו הסיכון לנזק ובכללו שיבוש, הפרעה, השבתה של פעילות, גניבת נכס, איסוף מודיעין או פגיעה במוניטין או באמון הציבור כתוצאה מהתרחשות אירוע סייבר. בתחום הסייבר מתנהלת פעילות כנדרש בהוראות בנק ישראל ובכללן הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, הוראת ניהול בנקאי תקין 363 בנושא שרשרת אספקה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 וחוקים אחרים בהתאם לעניין, במטרה להגן על מערך טכנולוגי המידע ולמזער את הסיכונים. סיכוני אבטחת מידע וסייבר בבנק מנוהלים על-ידי מערך אבטחת מערכות מידע וסייבר בחטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. בשנים האחרונות חל גידול בתחום ובחומרת תקיפות הסייבר על המגזר הפיננסי העולמי, כאשר ההתפתחויות הטכנולוגיות והרחבת השירותים הדיגיטליים מחד ורמת התחכום והכלים העומדים לרשות התוקפים מאידך מגדילים את החשיפה לסיכוני סייבר. הבנק משקיע אמצעים רבים (אנושיים וטכנולוגיים) בכדי לחזק את מערך אבטחת המידע והגנת הסייבר על מנת להתמודד עם התפתחות האיומים. מערך ההגנה של הבנק מורכב משכבות הגנה המשלבות טכנולוגיות מתקדמות. הבנק מפעיל תהליכי הגנת סייבר על מנת למזער את הסיכון לחדירה וגישה לא מורשית למערכות המידע ולהתמשות תקיפות, ולהבטיח את נכונות, זמינות וחשיאות מאגרי המידע. במקביל מפעיל הבנק תהליכי גילוי וזיהוי אירועי סייבר בכל שעות היממה, ובכללם הפעלת מרכז אירועי אבטחת מידע. כמו-כן הבנק נערך להכלת אירועי סייבר תוך מזעור הנזק על נכסי הבנק ולקוחותיו. הבנק פועל באופן מתמיד לזיהוי יעדי ההגנה, האיומים, הסיכונים ואפקטיביות ההגנה ובונה את תוכניות העבודה לשיפור מערך ההגנה בהתאם. במהלך 2018 הוקמה בחטיבה לניהול סיכונים יחידת ניהול סיכוני סייבר, היחידה עוסקת בקביעת מדידים ומתודולוגיות להערכת בשלות ההגנה, ניתוח משמעותיות עסקיות לתרחישי סייבר, אתגור מערך ההגנה, ובחינת התפתחויות בתחום סיכון הסייבר הרלוונטיות למערך הטכנולוגי והעסקי של הבנק.

ח.4. סיכוני מחשוב ענן

בחודש נובמבר 2018 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין שמספרה 362 (2). הוראה זו מבטלת את הצורך בפנייה לבנק ישראל, בקבלת אישור למחשוב ענן מהותי, ומעבירה את הסמכות לניהול והחלטה לבנק. הבנק ממשיך ליישם מחשוב ענן בתחומים מסוימים ובוחן שימושים נוספים תוך טיפול נאות בסיכונים התפעוליים הנגזרים מכך ובהתאמה להנחיות הרגולציה. זאת מתוך כוונה לאפשר יישום היתרונות העסקיים של שימוש בשירותי מחשוב ענן תוך ניהול מושכל של הסיכונים ועמידה בדרישות הרגולציה.

ח.5. היערכות לחירום

בבנק מנוהלת ומיושמת תוכנית רציפה להיערכות לחירום ולהמשכיות העסקית (BCMP - Business Continuity Management Plan) בהתאם להוראות בנק ישראל 355 ("ניהול המשכיות עסקית"), 357 ("ניהול טכנולוגיית המידע") והרחבות נוספות. היערכות הבנק מבוססת על תוכניות פעולה מפורטות, נוהלי עבודה, ניסויים ותרגולים תקופתיים המוגדרים במערכת נהלים לשעת חירום. כחלק מהיערכותו לחירום ביצע הבנק מהלך רחבי של קביעת מדיניות, הגדרת תרחישי יחוס, מיפוי וניתוח תהליכים קריטיים והמשאבים הנדרשים לאישושם בחירום (BIA) ועדכון תוכניות הפעולה על בסיס מתודולוגיות מקובלות בעולם. תוכנית הפעילות מערבת את כל חטיבות הבנק, באמצעות ממוני המשכיות עסקית חטיבתיים וצוותים ייעודיים. תוכנית ה-BCP מובלת על-ידי יחידת ניהול המשכיות עסקית ייעודית (BCM), כפופה למנהל המשכיות העסקית בבנק ולמנהל צוות החירום הבנקאי (מנהלת חטיבת טכנולוגיה ומיחשוב). מדיניות המשכיות העסקית אומצה גם בחברות הבנות בארץ ובעולם וכן בסניפי חו"ל של הבנק, בהתאמה למדיניות ממשל תאגידי והנחיות בנק ישראל. בנוסף, מבצע הבנק תרגילי חירום תקופתיים, הכוללים הן תרחישים תפעוליים והן תרחישים עסקיים מורכבים, בהשתתפות היחידות השונות, מרמת הסניפים, מנהלות, יחידות, חטיבות ועד רמת הנהלת הבנק. הבנק הקים אתר מחשוב מרכזי חדש מרוחק להבטחת זמינות ומיגון מערכות המידע והמידע עצמו. מערך ניהול המשכיות העסקית בבנק אושר על-ידי מכון התקנים הישראלי כתואם את דרישות התקן הבינלאומי ISO22301. במסגרת היערכות המשכיות העסקית הבנק נערך לטיפול במגוון של תרחישים אפשריים. ביחס לתרחישי חירום, שבגינם עלול להיגרם לזק משמעותי, מנוטרות מערכות התרעה של "אורות אדומים" וקיימות תוכניות מגירה מפורטות להמשכיות עסקית. תרחישי קיצון נבחנים ונידונים תקופתית בצוות טיפול בתרחישי קיצון וריכוזי סיכון. הפעלת תוכניות המגירה היא באחריות ההנהלה או צוות הנהלה ייעודי לטיפול בהיבטים הפיננסיים של מצבי משבר. יצוין כי צ'ארטר להקמתו של צוות כזה כלול אף הוא בין תוכניות המגירה.

ח.6. ביטוח

לבנק פוליסת ביטוח בנקאי המגדרת סיכונים תפעוליים וכוללת: (1) ביטוח בנקאי לכיסוי נזקים העלולים להיגרם כתוצאה ממעילות עובדים, אובדן מסמכים, זיוף מסמכים ועוד; פוליסה זו כוללת כיסוי לנזקי פשעי מחשב שנגרמו לבנק ו/או ללקוחותיו עקב חדירה של צד שלישי בלתי מורשה למערכות המחשב של הבנק; (2) ביטוח אחריות מקצועית להגנה בפני תביעת לקוח שנגרם לו נזק כתוצאה מפעולה בנקאית רשלנית. הפוליסות האלו כפופות לחריגים המקובלים בפוליסות ביטוח של תאגידים בנקאיים בישראל (לרבות החרגת נזק הנגרם כתוצאה מעבירה על הוראות הקשורות בהלבנת הון ובמימון טרור). בנוסף, המערך הביטוחי של הבנק כולל גם ביטוח רכוש, צד ג', חבות מעבידים, ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה וביטוחים נוספים. גבולות האחריות בפוליסות נקבעו על-ידי הבנק בהתאם להערכת הסיכון הכרוך בפעילות הקבוצה וכחלק ממדיניות ניהול הסיכונים הכוללת. במסגרת מילוי הדרישות לניהול תקין על-פי הנחיות באזל (Sound Practice), קיים שיתוף פעולה תוך חילופי מידע בין המחלקה לניהול הסיכונים התפעוליים ובין היחידה המטפלת בביטוח הבנקאי.

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308. תחת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן יעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות ה-FATCA האמריקאי וה-CRS הבינלאומי והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות. הבנק נוקט מדיניות של ציות לכלל הוראות החוק והרגולציה, ופועל להטמעתה ביחידותיו ובקרב עובדיו. לצרכי ניהול הסיכון, ניתן להגדיר את סיכוני הציות המרכזיים שמפניהם מבקש הבנק להתגונן כמפורט להלן:

- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות כלשהי, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו, להוראות העוסקות באיסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן בגין ליקויים בתהליכים שנועדו להבטיח ציות כאמור או בגין חסרונם של תהליכים כאמור;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל פעילות לא נאותה של הבנק או מי מעובדיו ביחס ללקוחות הבנק, ביחס לנושאי מס או בשל אי-ציות להוראות דין בהקשרים אלו;
- הסיכון לנזק מהותי בגין צו רגולטורי מצד רשות רגולטורית, בשל אי-ציות של הבנק או מי מעובדיו לדיני ניירות-ערך;
- הסיכון לנזק מהותי בגין תביעה ייצוגית, הנובעת מאי-ציות להוראות המסדירות את יחסי הבנק והלקוח;
- הסיכון לתביעה פלילית נגד הבנק או עובדים בכירים בו, בשל אי-ציות לחוק.

זיהוי מוקדי סיכון הציות המרכזיים ומעקב אחר התפתחותם נעשה, בין היתר, באמצעות מדדי סיכון. מוקדי הסיכון המרכזיים ועוצמת הסיכון הנובעת מהם עשויים להשתנות בהתאם לדינמיות הרגולציה, האכיפה, פעילות הבנק והלקוחות, התפתחות השוק וכיו"ב. לשם מדידת הסיכון, משתמש הבנק במדדים כמותיים ובמדדים איכותיים. המדדים כוללים, בין היתר, התפתחויות רגולטוריות ואכיפתיות, שינויים בלקוחות ובמוצרים מסוימים, ממצאי בקורות וביקורות, סקרי פערים ועוד. קצין הציות הראשי של הבנק משמש בתפקידו לפי הוראת ניהול בנקאי 308, בין היתר, כאחראי על מילוי החובות לפי חוק איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכן כממונה על האכיפה בניירות-ערך לפי חוק ליעול הליכי אכיפה ברשות ניירות-ערך וכקצין אחראי על-פי ה-FATCA. יחידת קצין ציות ראשי והממונה על האכיפה בניירות-ערך, מורכבת מיחידת איסור הלבנת הון, יחידת אכיפה בניירות-ערך וציות בינ"ל, יחידת קשרי לקוחות הוראות צרכניות וחברות בנות, יחידת הציות למיסוי בינלאומי, ויחידת מטה.

יחידת קצין ציות ראשי נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים של הקבוצה תוך מזעור החשיפה לסיכוני ציות ומוניטין. יעדי יחידת קצין ציות ראשי הינם:

- להוביל מדיניות ליישום מלוא הוראות החוק בכלל יחידות הבנק בארץ ובעולם, תוך הבנת הצרכים של היחידות העסקיות ותמיכה בפעילותן;
- בראייה מבוססת סיכון לזהות, לתעד ולהעריך באופן פעיל את סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק;
- לנטר ולבדוק הציות בקבוצת הבנק על-ידי ביצוע דגימות ולדווח לאורגני הבנק אודות הממצאים.

האחריות על הניהול השוטף של סיכון הבנק בהיבטי הציות, וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון, חלה על מנהלי החטיבות ועל מנהלי חברות הבנות בקבוצת הבנק. האחריות המקצועית כמעגל בקרה שני בתחום זה מוטלת על יחידת קצין ציות ראשי בחטיבה לניהול סיכונים. ביחידות הבנק והקבוצה מתנהלת פעילות שוטפת של מערך קציני ציות, על בסיס ניהול מטריציוני, שמבוסס על כפיפות ארגונית למנהלי החטיבות/מנכ"לי חברות הבנות וכפיפות מקצועית ליחידת קצין ציות ראשי.

הפעילות של יחידת קצין ציות ראשי ואכיפה בניירות-ערך מפוקחת על-פי ממשל תאגידי באמצעות:

- ועדת הדירקטוריון לניהול ובקרת סיכונים;
- הנהלת הבנק בראשות המנכ"ל;
- דיווח לפחות פעם בשנה להנהלה הבכירה ולדירקטוריון על נושאי הציות.

מדיניות הציות הקבוצתית, קובעת כללים לגבי מכלול הנושאים המרכיבים את נושאי הציות כאמור לעיל. המדיניות כוללת כללי ממשל תאגידי ואינטראקציה עם חברות בנות וסניפים מחוץ לישראל, ומתבססת על החקיקה והרגולציה בישראל ובמקומות הפעילות הרלוונטיים. קבוצת הבנק הקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידיים בעניין ה-FATCA וממשיכה בתהליך מיכון הדרישות המתחייבות מחקיקה זו ומהרגולציה הישראלית בנושא. בדומה קבוצת הבנק מקימה תשתית לטיפול בחובות הגילוי הנדרשות מול יחידים ותאגידיים בעניין CRS. החוק הישראלי מחייב את המוסדות הפיננסים בישראל לדווח על חשבונות פיננסים של לקוחות בעלי תושבות מס זרה. זאת, במסגרת אמנת ה-CRS לחילופי מידע עליה חתמה ישראל. תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסים), התשע"ט-2019 אושרו על-ידי ועדת הכספים של הכנסת ב-1 לינואר 2019. כמו-כן, הבנק קבע מדיניות כוללת של כסף מוצג גם לעניין הלקוחות תושבי החוץ, שנועדה לצמצם החשיפה להימצאותם של כספים לא מדווחים, בחשבונות תושבי החוץ בכלל קבוצת הבנק.

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי עונשין (Punitive Damages) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטיים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת במערך יעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. הבנק נוקט התייחסות מרחיבה באשר לסיכונים המשפטיים וכולל בהם סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה ראשית ומשנית והוראות רגולטוריות, לרבות סיכונים הנובעים מאי ידיעה של הוראות הדין המקומי או הזר החל על פעילות הבנק או הקבוצה, או פרשנות שגויה שלהם, פסיקה של בתי משפט, בתי דין וגופים אחרים שיש להם סמכות מעין-שיפוטית, פעילות שאינה מגובה ביעוץ משפטי, וכן יעוץ משפטי לקוי וסיכונים הנובעים מהליכים משפטיים. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350, הסיכון המשפטי שלוב בסיכון התפעולי. ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ניהול החשיפות לסיכונים משפטיים. חברות בנות בארץ ובחו"ל, נדרשות לאמץ את מסמך המדיניות הני"ל ולנסח את מסמכי מדיניותן בהתאמה לו.

אחת לרבעון, נמסר על-ידי היעוץ המשפטי להנהלה ולוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון דיווח, בדבר סיכונים משפטיים שהתממשו בהשוואה להערכות המוקדמות בעניין זה וכן מידע סטטיסטי בדבר הליכים משפטיים לסוגיהם, שנפתחו או נסתיימו בתקופה הרלוונטית. למידע נוסף בנושא הסיכון המשפטי ראה ביאור 25 [בדוחות הכספיים](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים רגולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד. מדיניות ניהול סיכון המוניטין בקבוצת הבנק אושרה על-ידי ההנהלה והדירקטוריון ומיושמת ביחידות הקבוצה. אסטרטגיית ניהול סיכון המוניטין בקבוצת בנק הפועלים קובעת כי יש למנוע, למזער ולבקר את סיכונים המוניטין. בהתאם לכך, נקבעו יעדים כלליים קבוצתיים ביחס לסיכון המוניטין, כדלקמן:

- הבטחת פיקוח וניהול אפקטיבי של סיכון המוניטין.
 - הבטחת תקשורת אפקטיבית וזיהוי סיכון המוניטין, במטרה להגדיר תיאבון לסיכון המוניטין בהתאם למטרות האסטרטגיות שאושרו עבור כל יחידה.
 - הגדרת מסגרת לבקרה פנימית במטרה לקדם תרבות וערכים של מודעות, שקיפות ויעילות בטיפול בסיכונים מוניטין.
- דירקטוריון הבנק וההנהלה אחראים לקידום סטנדרטים גבוהים של אתיקה וישרה ולביסוס תרבות המדגישה את חשיבות הבקרה הפנימית.

י.ב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו סיכון להכנסות ו/או להון הקבוצה, שנובע מתהליכי חקיקה ו/או מטיטוטות הוראות של גופים רגולטורים שונים, שגורמים לשינויים בסביבה העסקית של הקבוצה. שינויים אלה יכולים להשפיע, לעיתים, על יכולת הקבוצה להציע שירותים מסוימים ו/או לחייבה לבצע השקעות טכנולוגיות ואחרות בעלות ניכרת ותוך פגיעה בלוח הזמנים לפיתוח שירותים מתוכננים אחרים.

י.ב.1. מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד הבנקאי

הבנק פועל במסגרת חוקים, תקנות והוראות שחלקם ייחודיים למערכת הבנקאית, וחלקם, גם אם אינם ייחודיים כאמור, משפיעים על מקטעים מהותיים מפעילותו. פקודת הבנקאות, חוקי הבנקאות השונים והוראות ניהול בנקאי תקין אשר מפרסם המפקח על הבנקים מעת לעת, מהווים את הבסיס החוקי והמרכזי לפעילותה של קבוצת הבנק. אלו מגדירים, בין היתר, את גבולות הפעילות המותרת לבנק, את הפעילות המותרת לחברות בנות וחברות קשורות לקבוצת הבנק ואת תנאי השליטה והבעלות בהן, את מערכות היחסים בין הבנק ללקוחותיו, את השימוש בנכסי הבנק ואת אופן הדיווח על הפעילות האמורה למפקח על הבנקים ולציבור. בציודם כפוף הבנק לחקיקה ענפה המסדירה את פעילותו בשוק ההון הן עבור לקוחותיו והן עבור עצמו (למשל בתחום ייעוץ ההשקעות וניהול תיקי לקוחות, ייעוץ פנסיוני, דיני ניירות-ערך ומגבלות על פעילות בתחום הביטוח).

חוקים נוספים, בנושאים ייחודיים, מטילים על בנקים, והבנק בכללם, חובות וכללים ספציפיים. כך למשל החקיקה הקשורה באיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, חוק נתוני אשראי, חקיקה הקשורה בהלוואות לדור, דיני הערבות וכו'.

בנוסף לאלה קיימת חקיקה נוספת שבשל הקשר שלה לפעילות הבנק יש לה השפעה רבה על התנהלותו. לעניין זה ראוי להזכיר, בין היתר, את דיני ההוצאה לפועל, דיני פירוקים וכינוסים, חוקים המתייחסים למגזרים ספציפיים (רשויות מקומיות, נוטלי משכנתאות, רוכשי דירות, המגזר החקלאי) וחוקי מס שונים. פעילותו של הבנק נתונה לפיקוח וביקורת של הפיקוח על הבנקים וכן של גורמים מפקחים נוספים בתחומי פעילות ספציפיים, דוגמת רשות ניירות-ערך, רשות שוק ההון, הביטוח וההיסכון, רשות הגנת הפרטיות, רשות איסור הלבנת הון והממונה על התחרות. גורמים אלה עורכים מעת לעת ביקורות בבנק בקשר עם תחומי הפעילות השונים.

הבנק וחברות הבת פועלים על מנת לעמוד בחובות החלות עליהם מכוח הוראות הדין האמורות.

י.ב.2. דרכי ניהול הסיכון הרגולטורי

יחידת הרגולציה מעריכה ומנהלת את הסיכונים הרגולטוריים, על-ידי ניטור, זיהוי, איסוף המידע, הערכה, דיווח ומעקב ובקרה אחר ההתפתחויות הרגולטוריות בעת התהוותם. היחידה מהווה את הקשר בין היחידות הפנימיות בבנק לרגולטור במהלך התגבשות החקיקה, כך שתושמע דעתם של הגורמים המקצועיים באופן שיפחית את הסיכון מרגולציה לא מיטבית. בנוסף מספקת היחידה חוות דעת לפי העניין בדבר השפעת הרגולציה בהתהוות על ההתנהלות העסקית הצפויה של יחידות הבנק השונות. היחידה פועלת בשיתוף פעולה מלא עם היחידות המקצועיות הרלוונטיות בבנק ובחברות הבנות והשלוחות, בארץ ובח"ל, לוודא יישום הרגולציה באופן מלא וביעילות מבחינה עסקית. לעניין הציות להוראות הרגולטוריות ראה [סיכון הציות לעיל](#).

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה ביאור 35 [בדוחות הכספיים](#).

י.ג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעות והנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשוקים הפיננסיים לצוותים ולוועדות הרלוונטיים. במקביל עורכת המחלקה סט תרחישי קיצון בעלי הסתברות להתממשות עתידית, אף אם נמוכה, שלהערכתה עשויות להיות להם השלכות כלכליות ופיננסיות משמעותיות על המשק ועל הבנק. תרחישי הקיצון מתעדכנים מדי שנה בהתאם למפת הסיכונים, התרחישים מאושרים על-פי הנהלים על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. בד בבד, המחלקה הכלכלית בוחנת שורה של "נורות אזהרה" שעשויות לאותת על עלייה בהסתברות לאירוע של תרחיש קיצון. דיווח על נורות האזהרה מבוצע באופן שוטף לצוות ההנהלה לניהול סיכונים.

הבנק מתרגם את תנאי השוק בתרחיש להשפעה על פעילותו העסקית בהתאם לתחומי הסיכון השונים, ובוחן את ההשפעה על הרווחיות, ההון והלימות ההון תוך ניטור הסיכונים והמגזרים אשר עשויים להיות מושפעים מהשינויים הכלכליים במשק ובעולם, והתאמת מדיניותו ופעילותו הבקרה לפי צורך. בין היתר, הבנק בוחן את ניירות-הערך בתיק ההשקעות בישראל ובח"ל, את החשיפה למוסדות פיננסיים זרים, וכן מוקדי סיכון בתיק האשראי העלולים להיות מושפעים מן ההתפתחויות ועומד באופן שוטף בדרישות הנזילות כנדרש מהוראות הפיקוח.

לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2018](#).

ד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון מהותי עכשווי או עתידי לרווחים, הון, מוניטין או מעמד שעשוי להיגרם בעקבות שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה או החלטות עסקיות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים (לדוגמה מהלכי מתחרים), כלכליים או טכנולוגיים. בנוסף, הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת היעדים האסטרטגיים של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התוכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג יעדים אלו, הקצאת המשאבים, ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע צופה פני עתיד.

התוכנית האסטרטגית של הבנק הינה תוכנית תלת-שנתית - המאושרת על-ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון - והנבחנת ומותאמת מדי שנה לשינויים בסביבה העסקית בישראל ובעולם, לשינויים בסביבה התחרותית בה פועל הבנק ולשינויים ביעדי הבנק.

במסגרת תהליך התוויית התוכנית האסטרטגית מתבצעת בחינה כללית של עסקי התאגיד והסיכונים האסטרטגיים הרלוונטיים ונערך תהליך תכנון מקיף. תחת תהליך התכנון השנתי, בוחנת הנהלת הבנק כיצד תיראה תמונת העתיד התחרותית ובהתאם לתמונה זו, נבנות תוכניות אסטרטגיות אשר נותנות מענה להיערכות הנדרשת לתמונת עתיד זו.

תהליך התכנון האסטרטגי השנתי מחולק לארבעה שלבים עיקריים; כל אחד מהשלבים מספק התמודדות עם היבט אחר של ניהול והערכת הסיכון האסטרטגי: **שלב א' -** זיהוי הסיכונים האסטרטגיים של הבנק בסביבת התחרות - בחינת הגורמים המשפיעים על היכולת התחרותית של הבנק ועל פוטנציאל הצמיחה העתידית לרבות בחינת מגמות בעולם ובישראל ותמונת מצב הבנק. בשלב זה ובהתאם לממצאים, הנהלה והדירקטוריון מגדירים את המטרות האסטרטגיות המרכזיות ודגשים נוספים שיש להתייחס אליהם במהלך הכנת התוכניות האסטרטגיות. בנוסף, הנהלה והדירקטוריון מגדירים אחת למספר שנים (ובהתאם לצורך) את התימונת האסטרטגית של הבנק, אשר מהוות המסגרת האסטרטגית שעל בסיסן נבנות תוכניות העבודה.

שלב ב' - גיבוש ואישור התוכנית האסטרטגית - הבנק מגבש את כלל התוכניות האסטרטגיות בהתאם לדגשים האסטרטגיים שהוגדרו, בסנכרון עם היעדים הפיננסיים, תוך תשומת לב להיבטי הסיכון. הפעילות מבוצעת באתגור החטיבה לניהול סיכונים.

שלב ג' - יישום התכנון האסטרטגי - הטמעת אסטרטגית הבנק במפות אסטרטגיות על-פי מתודולוגיית ה-BSC (Balance Score Card). הדגשים והתוכניות האסטרטגיות של הבנק באים לידי ביטוי במפות ה-BSC. מפות ה-BSC מורכבות ממטרות, מדדים ויעדים ברי-מידה לכל מדד (הן ברמה התהליכית והן ברמת התוצאות העסקיות) הנגזרים מהאסטרטגיה, שמטרתם להניע התנהגות וביצועים של היחידות השונות, ובאמצעותן ניתן לעקוב אחר יישום התוכנית האסטרטגית וניטור הסיכון האסטרטגי. סטייה משמעותית מהיעדים שנקבעו במפות ה-BSC יכולה להוות אינדיקציה למימוש חלקי של התוכנית האסטרטגית ולפיכך חשש לעלייה בסיכון האסטרטגי.

שלב ד' - שרשרת מדדי ה-BSC למדידה לצורך תגמול של נושאי משרה ומנהלים בכירים. להבטחת חשיבותם של היעדים האסטרטגיים, החלק הארי מתוך המדדים ב-BSC משורשים ליעדים האישיים של מנהלי החטיבות ושל מנהלים בכירים לרבות מדדי ניהול סיכונים.

טו. סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, היכול להתממש באם יישא הבנק באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק ידרש להסיר מפגע סביבתי או שמא יהיה אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי, או כתוצאה מירידת-ערך של ביטחונות שמומשו. הסיכון אף עשוי להתממש בעקיפין, כתוצאה מהרעה במצבו הפיננסי של אחר בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו-כן, ייתכן ויתממש סיכון מוניטין כתוצאה מייחוס לבנק קשר לגורם למפגע סביבתי.

הסיכונים הסביבתיים בזיקה לתיקי אשראי גדולים מנוטרים בחטיבה העסקית, ניטור הסיכון הסביבתי בזיקה לפעילות הבנק עצמו הינו באחריות מנהלת אחריות חברתית תאגידית.

מתוך הכרה באחריותו החברתית של הבנק ומתוך הבנת החשיבות של ניהול מדיניות בת קיימא כלפי הסביבה, גיבש הבנק מדיניות סביבתית כוללת וסדורה. מדיניות זו מיושמת באמצעות מבנה ארגוני והגדרת תפקידים, נוהלים, תהליכים ומערכות בקרה. כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001, אשר מתוקף מחדש כל שנה, בבדיקה מקיפה באמצעות חברה בינלאומית המוסמכת לנושא. תיאור נרחב של הפעילות בתחום הסביבה מוצג בדוח אחריות חברתית וקיימות של בנק הפועלים, המפורסם בכל שנה, על-פי התקן המתקדם ביותר של GRI.

לצורך טיפול בהשפעת הסיכון הסביבתי על סיכון האשראי של הלווים הגדולים קבע הבנק מדיניות, נוהלי עבודה ומתודולוגיה לזיהוי, אפיון וניהול סיכונים סביבה. במימוש תהליכי כתיבת המדיניות ונוהלי העבודה, נבחנו מתודולוגיות מקובלות בבנקים בחו"ל ונעשה שימוש ביועצים המתמחים בתחום. המתודולוגיה לזיהוי הסיכונים הסביבתיים, כוללת בין היתר התייחסות לפוטנציאל הסיכון הסביבתי של ענף המשק, וכן התייחסות פרטנית לסיכונים סביבתיים אשר עלולים להשפיע בצורה מהותית על התאגיד בהתאם לפעילותו העסקית. ניהול הסיכונים הסביבתיים כלול במכלול סיכונים האשראי המנוהלים על-ידי הבנק, והערכת הסיכון הסביבתי כלולה בהערכה של איכות האשראי שהועמד ללקוחות על-ידי הבנק.

הבנק או נושא משרה בכירה בו לא היו בתקופת הדיווח צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה.

טז. גילוי בגין תגמול

לפירוט לגבי תגמולים לבעלי עניין ונושאי משרה בכירה בבנק, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 לתקנות ניירות-ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970, ראו פרק מממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי הבנק ואופן ניהולם בדוח השנתי של הבנק לשנת 2017.

טז.1. הגופים המפקחים על התגמול

הגופים המפקחים על התגמול הינם דירקטוריון הבנק באמצעות ועדת תגמול של הדירקטוריון. ועדת תגמול מונה שלושה חברים, ביניהם, בשנת 2018, שני דירקטורים חיצוניים ודירקטור נוסף. יו"ר הוועדה הינו דירקטור חיצוני. סמכויות ועדת התגמול הן אלה שניתנו לה בהתאם לדין החל, ובין היתר בהתאם להוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999 והוראות המפקח על הבנקים (הוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין והוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין) וכפי שמוגדר בנוהלי הבנק. ועדת תגמול מפקחת על יישום מדיניות התגמול ותוכניות התגמול, ונעזרת לשם כך בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק. ועדת תגמול, לאחר שנעזרה בגורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק, לפי הצורך, עיצבה, ומעצבת את אמצעי הבקרה לשם הבטחת קיומם של עקרונות מדיניות התגמול, כך שניתן יהיה לוודא באופן שוטף שהתגמול בפועל לנושאי המשרה, ממדי הסיכון והביצוע ותוצאותיהם, עקביים עם מנגנוני התגמול שנבחרו ועם יעדי המדיניות.

הוועדה נעזרת בעבודתה גם ביועצים חיצוניים, כלכליים (משרד קוגנום יעוץ כלכלי בע"מ) ומשפטיים (משרד עורכי-דין גולדפרב זליגמן), המייעצים לוועדה בקשר עם מדיניות התגמול ותוכניות התגמול בהתאם לדין החל, בקשר עם המידע לו נדרשת הוועדה על מנת להחליט החלטות מושכלות, תהליכי אישור תגמולים בבנק, ובקורות שונות, והכל כנדרש על-פי הדין החל.

מדיניות התגמול של הבנק כוללת פרק הדין בקבוצת הבנק, ואשר מחיל עקרונות דומים לאלו עליהם בנויה מדיניות התגמול של הבנק גם על חברות בנות נבחרות של הבנק בארץ, כאשר לגבי החברות הבנות בחו"ל, וכן לגבי סניפי הבנק בחו"ל, קיימות התאמות מסוימות, על-מנת להתאים את התגמול לתנאי הדין החל במדינה הרלוונטית ותנאי שוק העבודה שם.

העובדים המרכזיים בבנק כוללים את העובדים הבאים: יו"ר דירקטוריון הבנק, מנכ"ל הבנק, חברי הנהלת הבנק, מנהלים אחרים הכפופים ישירות למנכ"ל הבנק, קבוצה של עובדים בחוזה עבודה אישי בכיר הכפופים לחברי הנהלת הבנק ואשר אינם נושאי משרה, מספר עובדים ביחידות הנוסטרו, חדר עסקות, OTC ונגזרים אשר אינם נושאי משרה או מנהלים בכירים.

טז.2. התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

להלן מאפיינים עיקריים ויעדים, לרבות התייחסות לדרך בה מבטיח הבנק כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים:

כללי - הבנק שואף לתגמול נושאי משרה ומנהלים על עבודתם ועל תרומתם לבנק ולשמרם לטווח הארוך תוך כדי יצירת תמריצים ראויים וקשירת האינטרסים שלהם לאינטרסים של הבנק ומחזיקי העניין בו, תוך התאמה למטרותיו של הבנק, תוכניות העבודה שלו ומדיניותו בראייה ארוכת טווח. מדיניות התגמול עקבית עם החזון והאסטרטגיה של הבנק, תוכניות העבודה ותיאבון הסיכון של הבנק ומטרתה להוביל להשאת ערכו של הבנק תוך שימת דגש על יציבות הבנק והחליפיות בין השגת תשואה לנטיילת סיכון.

מטרתה העיקרית של מדיניות התגמול הן:

- הנעת נושאי המשרה לפעול ליצירת ערך כלכלי ארוך טווח לבנק ולמחזיקי העניין בבנק, באופן המחזק את הקשר בין התגמול לבין יצירת ערך למחזיקי העניין (stakeholders) בכלל ולבעלי המניות (shareholders) של הבנק בפרט.
- התאמת התגמול לחזון הבנק, לתוכנית האסטרטגית הכוללת של הבנק ושל יחידות המשנה בו ולתוכניות העבודה הנגזרות מהן. בהתאם לכך, תמריצי התגמול יותאמו גם ליעדים ארוכי הטווח המנוסחים בתוכנית האסטרטגית ובתוכניות העבודה התקופתיות.
- התאמת התגמול הכולל לתיאבון הסיכון של הבנק.
- שמירה על תחרותיות הבנק בגיוס ושימור כוח אדם איכותי לתפקידי ניהול בכירים, כאשר גובה התגמול יהיה מידתי ויתחשב בתנאי השוק ובמבנה התגמול בבנק.
- מענה לדרישות הרגולציה - התגמול לנושאי המשרה יכלול מרכיב שישקף עמידה ביעדים כלליים של הבנק בתחום ניהול הסיכונים, ובתחום הציות לחוקים, להוראות הרגולציה ולנוהלי הבנק.
- קידום מבנה תגמול שימנע פגיעה ביחסי העבודה בבנק.
- התאמת התגמול לסוג הפעילות והאחריות של נושאי המשרה וכישוריהם.
- תגמול פונקציות ארגוניות המעורבות בפיקוח ובקרה יקבע על בסיס סטנדרטים הלוקחים בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים האלה. תקציב המענקים של הפונקציות הללו, יקבע כתלות במחיר ההון, ועל-פי עמידה ביעדי Key Performance Indicators (להלן: "KPI's") שייקבעו מראש על-ידי הממונים על המנהלים בפונקציות הפיקוח והבקרה, בהתאם לתפקיד המנהל.

3.3. הכללת סיכונים קיימים ועתידיים בתהליך התגמול

תוכניות העבודה השנתיות והרב שנתיות נבנות, בין היתר, תוך התייחסות להיקף הסיכונים, לסוגיהם השונים, אשר הבנק מוכן לטויל על עצמו. השגת יעדי תוכנית העבודה לרבות יעדי הלימות ההון, יחד עם השגת תשואה עודפת על מחיר ההון הנדרש, מגדירים את הסף לחלוקת מענקים. בנוסף, יעד זה יושג, בין היתר, באמצעות הגבלת התגמול המשתנה בתקרה ובאמצעות דחיית חלק מתשלום המענק השנתי, במקרים מסוימים, והכפפתו לביצועים של הבנק בשנים עתידיות, כך שהמנהלים יהיו חשופים לתוצאות התממשות הסיכונים אותם לקחו ותגמולם ירד אם וכאשר הסיכונים יתממשו בעתיד. גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק סיעו לדירקטוריון הבנק ולוועדת התגמול של הדירקטוריון להבטיח כי מדדי הסיכון ומדדי הביצוע בהם נעשה שימוש במנגנוני התגמול של נושאי המשרה עקביים עם יעדי מדיניות התגמול ויבטיחו אפקטיביות של מנגנוני התגמול. הסיכונים העיקריים אותם מביא הבנק בחשבון בעת יישום מדדי תגמול כוללים: סיכויי אשראי וריכוזיות, סיכויי שוק, סיכויים תפעוליים וסיכויי ציות.

4.4. הקשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

מדד הביצוע העיקרי עבור הבנק הינו עמידה בשיעור התשואה הנדרש על ההון, כמפורט במדיניות התגמול של הבנק. מדדי הביצוע האישיים העיקריים נקבעים לפי תוכניות העבודה של הבנק ולקוחים מתחומים שונים, כגון, תחום פיננסי, תחום לקוחות, תחום תהליכים, לרבות פרויקטים ארוכי טווח ותחום תשתיות-טכנולוגיה וכוח אדם. ביעדים האישיים משולבים גם יעדים רוחביים לפי צורכי הארגון, כגון יעדי התייעלות, שביעות רצון עובדים, ושירות פנים ארגוני. אחת לשנה במסגרת תהליך אישור המענק השנתי נבחן כי הפרמטרים אשר קובעים את מידת התגמול תואמים למדדי ההצלחה של התוכנית האסטרטגית של הבנק. במקרים חריגים יובאו לדיון בסוף השנה במרוכז היעדים שנקבעו לצורך שינויים.

5.5. התאמת התגמול לביצועים לטווח ארוך

ביום 19 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק את מדיניות התגמול של הבנק לנושאי משרה לתקופה של שלוש שנים, התואמת את חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) התשע"ו-2016 (להלן: "חוק הגבלת התגמול") והתקרה הקבועה בו ("תקרת התגמול"), חוק החברות, התשנ"ט-1999 ("חוק החברות") ובהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ("מדיניות תגמול 2016"). ביום 29 בנובמבר 2016 אימץ הבנק מדיניות תגמול חדשה כוללת למנהלי הבכירים ולעובדיו שאינם נושאי משרה (כל פרקי מדיניות התגמול הללו לגבי כל האוכלוסיות יכוננו להלן יחד "מדיניות תגמול 2016"), וכן תוכנית תגמול בהתאם לה ("תוכנית 2016"). ככלל, התגמול המשתנה יהיה מורכב, בין היתר, ממענק שנתי אשר יהיה מותנה בביצועים פיננסיים של הבנק אשר יתבססו על רווח מותאם סיכון ועלות ההון לבנק, ואשר יקבע גם על-פי עמידה ביעדי ביצוע אישיים מדידים, כמותיים ואיכותיים (מודל קביעת תקציב המענק לגבי הסחרנים שונה מהאמור לעיל, ומתחשב, בין היתר, בביצועים הספציפיים של הקבוצה והחדר אליה הם משתייכים). 50% מהמענק השנתי יפרס על-פני שלוש שנים באופן אשר יפצה על ביצועים שאינם מספקים בתקופה זו, ככל שיהיו, וישולם במכשירים מבוססי מניות (על-פי רוב בדמות יחידות מניה חסומות (RSU), אשר תנאי להבשלתן הינו שהפרש התשואה על ההון לא יפחת מ-5%), ובלבד שהתגמול המשתנה בשנה נתונה יהיה גבוה מ-1/6 מהתגמול הקבוע באותה שנה, שאם לא כן, לא תתבצע דחיה כאמור, הכל כפוף לדיון החל. לפי מדיניות תגמול 2016 ותוכנית 2016 של הבנק דחייה של 50% מהמענק השנתי כאמור תתבצע רק אם התגמול המשתנה יהיה מעל 40% מהתגמול הקבוע. במקרה של הפסד שנתי נקי מפעולות רגילות או חריגה מהותית מיחס הלימות ההון התשלום ידחה התשלום הנדחה עד להצגת רווח שנתי או כי פסקה החריגה מהלימות ההון, לפי המקרה. לפי מדיניות תגמול 2016, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים להפחית עד 50% מהמענק השנתי של המנהל וזאת במקרים שמצבו הכספי או העסקי של הבנק יחייב זאת ו/או מטעמים הקשורים בתפקודו ומטעמים שינומקו על ידיהם. מדיניות תגמול 2016 קובעת כי, במקרה בו יתוקנו דוחותיו הכספיים המבוקרים של הבנק לשנה כלשהי, באופן שלו היה סכום המענק שהגיע למנהל בגין אותה שנה מחושב בהתאם לנתונים המתוקנים, היה מקבל המנהל מענק בסכום אחר, ישיב המנהל לבנק, או ישלם הבנק למנהל, לפי המקרה, את ההפרש בין סכום המענק שקיבל, או שלא שולם לו על-ידי הבנק, לפי המקרה, לזה שהיה זכאי לו עקב התיקון האמור, ובלבד שאם המנהל פרש מהבנק, חלפו לא יותר משלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק. כמו-כן, קיימות הוראות נוספות לעניין חובת ההשבה של התגמול המשתנה בהתאם להוראה בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי.

6.6. תגמול משתנה

כפוף לאמור לעיל, בנסיבות מסוימות, התגמול המשתנה משולם מחציתו במזומן ומחציתו כתגמול נדחה. התגמול המשתנה הנדחה משולם לרוב באמצעות יחידות מניות חסומות. עם זאת, קיימת אפשרות לגבי החברות הבנות של הבנק בכלל ובחז"ל בפרט, כי תגמול זה ישולם באמצעות יחידות מניות פנטום חסומות (או ידחה וישולם במזומן). האמור נכון גם לגבי שליחי חז"ל מטעם הבנק, מסיבות מסיביות.

לוח טז-1: תגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

2017		2018		
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
סכום התגמול				
תגמול קבוע				
213	20	210	23	מספר עובדים
222	36	233	37	סך תגמול קבוע
198	32	209	32	מזה: מבוסס מזומן
-	-	-	-	מזה: נדחה
9	2	9	5	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	-	-	מזה: נדחה
15	2	15	-	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
תגמול משתנה				
208	20	197	23	מספר עובדים
40	6	42	7	סך תגמול משתנה
37	4	40	7	מזה: מבוסס מזומן
4	-	-	-	מזה: נדחה
2	-	2	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
2	-	2	-	מזה: נדחה
1	2	-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	-	-	מזה: נדחה
262	42	275	44	סך התגמול

לוח טז-2: תשלומים מיוחדים ששולמו בשנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

שנת 2018						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
7	3	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
12	17	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
שנת 2017						
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים		
סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	סך-הכל	מספר עובדים	
-	1	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
14	25	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

לוח טז-3: תגמול נדחה לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים (במיליוני ש"ח)

שנת 2018				
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה
תגמול נדחה ותגמול מוחזק				
נושאי משרה בכירה				
מזומן	-	-	-	-
מניות*	-	-	-	-
מכשירים מבוססי מניות	5	-	2	2
אחר	-	-	-	-
עובדים מרכזיים אחרים				
מזומן	10	-	2	3
מניות*	-	-	-	-
מכשירים מבוססי מניות	18	-	10	10
אחר	2	-	-	1
סך-הכל	37	-	14	16

שנת 2017				
הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד**	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה
תגמול נדחה ותגמול מוחזק				
נושאי משרה בכירה				
מזומן	-	-	-	-
מניות*	-	-	-	-
מכשירים מבוססי מניות	6	-	8	8
אחר	-	-	-	-
עובדים מרכזיים אחרים				
מזומן	12	-	9	9
מניות*	-	-	-	-
מכשירים מבוססי מניות	24	1	27	27
אחר	1	-	-	1
סך-הכל	43	1	44	45

* לא קיים בבנק.
 ** יחידות RSU מותנות שחולטו עקב עמידה חלקית בהפרשי התשואה מהפרש התשואה המזכה בכמות המקסימלית.

ז. תוספות

ז.1. קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

לוח ז'-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר	31 בדצמבר	מאזן פיקוחי מאוחד במיליוני ש"ח
	2017	*2018	
	86,114	84,481	מזומנים ופיקדונות בבנקים*
	(3)	(1)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	65,442	56,149	ניירות-ערך*
	1,057	578	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	-	41	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	64,385	55,530	* מזה: ניירות-ערך אחרים
	684	708	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	282,507	300,870	אשראי לציבור
	457	553	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	1,253	1,224	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	(3,844)	(3,997)	הפרשה להפסדי אשראי*
	(3,170)	(3,395)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	(674)	(602)	* מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	278,663	296,873	אשראי לציבור, נטו
	2,292	2,428	אשראי לממשלות
	(3)	(7)	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רובד 2
	203	109	השקעה בחברות כלולות*
	145	62	* מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי, שאינן עולות על סף הפחתה
	3,392	3,467	בניינים וציוד
	12,013	10,534	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	5,621	6,177	נכסים אחרים*
	3,699	3,679	* מזה: נכסי מס נדחה**
	-	-	** מזה: נכסי מס נדחה המיוחסים להפרשי עיתוי מעל 10% מהון עצמי רובד 1
	38	34	** מזה: נכסי מס נדחה, למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
	3,661	3,645	** מזה: נכסי מס נדחה אחרים
	1,922	2,498	* מזה: נכסים אחרים נוספים
	454,424	460,926	סך-כל הנכסים

* יתרות אלו כוללות את פעילות חברות כרטיסי האשראי שסווגה בדוחות הכספיים כפעילות מופסקת.

לוח יז-1: הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (המשך)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר *2018	
	מאזן פיקוחי מאוחד במיליוני ש"ח		
			התחייבויות והון
	347,351	352,342	פיקדונות הציבור
	4,149	5,228	פיקדונות מבנקים
	320	208	פיקדונות הממשלה
	367	-	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	29,058	30,024	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	7,571	8,263	* מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	7,249	7,108	* מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי**
	-	1,823	** מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
9	7,249	5,285	** מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	12,049	9,676	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים*
8	9	4	* מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	25,126	25,792	התחייבויות אחרות
10	524	508	* מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת בהון רוברד 2
	418,420	423,270	סך-כל ההתחייבויות
	35,863	37,544	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי*
	35,863	37,544	* מזה: הון מניות רגילות ופרמיה, עודפים, הפסד כולל אחר וקרנות הון**
1	1,333	1,334	** מזה: הון מניות רגילות
2	6,791	6,801	** מזה: פרמיה על מניות רגילות
3	28,466	30,565	** מזה: עודפים
א4	(786)	(1,194)	** מזה: הפסד כולל אחר מצטבר***
	510	(163)	*** מזה: התאמות בגין הצגת ניירות-ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
7	(1)	(1)	*** מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרימי מזומנים
	(53)	(37)	*** מזה: התאמות מתרגום, נטו לאחר השפעת גידורים
ב4	59	38	** מזה: קרנות הון מהטבה בשל עסקות תשלום מבוסס מניות
	141	112	זכויות שאינן מקנות שליטה*
5	70	40	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רוברד 1
	71	72	* מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	36,004	37,656	סך-כל ההון
	454,424	460,926	סך-כל ההתחייבויות וההון

* יתרות אלו כוללות את פעילות חברות כרטיסי האשראי שסווגה בדוחות הכספיים כפעילות מופסקת.

לוח יז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

31 בדצמבר 2018						
יתרות מאזניות של פריטים ש:					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	84,481	84,481	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	6,378	-	-	49,771	56,149	ניירות-ערך
-	-	-	-	708	708	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	99	-	300,771	300,870	אשראי לציבור
(3,403)	-	-	-	(594)	(3,997)	הפרשה להפסדי אשראי
(3,403)	-	99	-	300,177	296,873	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	2,428	2,428	אשראי לממשלות
-	-	-	-	109	109	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,467	3,467	בניינים וציוד
-	-	-	10,534	-	10,534	נכסים בגין מכשירים נגזרים
290	-	-	-	5,887	6,177	נכסים אחרים
(3,113)	6,378	99	10,534	447,028	460,926	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	352,342	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	5,228	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	208	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	30,024	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	9,676	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	25,792	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	423,270	סך-כל ההתחייבויות

לוח יז-2: קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות (המשך)

31 בדצמבר 2017					יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ובהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	
יתרות מאזניות של פריטים ש:				כפופים למסגרת סיכון אשראי		
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי		
במיליוני ש"ח						
נכסים						
-	-	-	-	86,114	86,114	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	5,210	-	-	60,232	65,442	ניירות-ערך
-	-	-	-	684	684	ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	-	282,507	282,507	אשראי לציבור
(3,299)	-	-	-	(545)	(3,844)	הפרשה להפסדי אשראי
(3,299)	-	-	-	281,962	278,663	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	2,292	2,292	אשראי לממשלות
-	-	-	-	203	203	השקעה בחברות כלולות
-	-	-	-	3,392	3,392	בניינים וציוד
-	-	-	12,013	-	12,013	נכסים בגין מכשירים נגזרים
371	-	-	-	5,250	5,621	נכסים אחרים
(2,928)	5,210	-	12,013	440,129	454,424	סך-כל הנכסים
התחייבויות						
-	-	-	-	-	347,351	פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	4,149	פיקדונות מבנקים
-	-	-	-	-	320	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	367	ניירות-ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	-	-	-	-	29,058	אגרות-חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	-	-	-	-	12,049	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	25,126	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	418,420	סך-כל ההתחייבויות

לוח יז-3: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

31 בדצמבר 2018					סך-הכל	
פריטים שחלה עליהם:						
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון אשראי			
במיליוני ש"ח						
6,378	99	10,534	443,915	460,926		סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-		סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
6,378	99	10,534	443,915	460,926		סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	94	12,354	53,449	186,039		סכומים חוץ-מאזניים
-	-	(10,670)	(7,546)	(18,216)		הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	3,403	3,403		הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	-	119	119		הבדלים אחרים
6,378	193	12,218	493,340	632,271		סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
<hr/>						
31 בדצמבר 2017					סך-הכל	
פריטים שחלה עליהם:						
מסגרת סיכון שוק	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון אשראי			
במיליוני ש"ח						
5,210	-	12,013	437,201	454,424		סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	-	-		סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
5,210	-	12,013	437,201	454,424		סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	87	12,093	55,973	173,805		סכומים חוץ-מאזניים
-	-	(12,259)	(7,678)	(19,937)		הבדלים נוספים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	-	3,299	3,299		הבדלים הנגרמים מהפרשות
-	-	-	228	228		הבדלים אחרים
5,210	87	11,847	489,023	611,819		סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

הערה:

כולל סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%) שלא נכללו בלוח ד-16.

יז.א. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

בהתאם ל-ASC 820-10 (FAS 157) שווי הוגן מוגדר כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך העברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. התקן מחייב, לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של הבנק. ASC 820-10 מפרט היררכיה של טכניקות מדידה בהתבסס על השאלה האם הנתונים ששימושו לצורך קביעת השווי ההוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים, אשר לבנק יש יכולת לגשת אליהם במועד המדידה.
 - נתוני רמה 2: נתונים נצפים עבור הנכס או התחייבות, במישרין או בעקיפין, שאינם מחירים מצוטטים הנכללים ברמה 1.
 - נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או התחייבות.
- היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הנתונים המשמשים למדידת שווי הוגן מסווגים לרמות שונות במדרג השווי ההוגן, הבנק מסווג את מדידת השווי ההוגן בכללותה לרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהוא משמעותי למדידה בכללותה.
- מדידת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נעשית ללא הבאה בחשבון של פקטור גודל ההחזקה (blockage factor) הן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי נתוני רמה 1 והן לגבי מכשירים פיננסיים המוערכים לפי רמות 2 או 3, למעט מצבים בהם פרמיה או ניכיון היו מובאים בחשבון במדידת שווי הוגן על-ידי משתתפים בשוק בהיעדר נתוני רמה 1.

הערכה של סיכון אשראי וסיכון לאי ביצוע

- FAS 157 (ASC 820) דורש מהבנק לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפק על ידו ונמדד לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באופן המפורט להלן:
- כאשר בגין החשיפה קיימים ביטחונות נזילים מספקים המבטיחים ספציפית ברמת ודאות משפטית גבוהה את המכשיר הנגזר, הבנק מתחשב באותם ביטחונות לצורך קביעת סיכון האשראי.
 - כאשר החשיפה בגין הצד הנגדי הינה מהותית - הבנק מבצע הערכת שווי הוגן בהתבסס על אינדיקציות מעסקות בשוק פעיל לאיכות האשראי של הצד הנגדי, ככל שהאינדיקציות כאמור זמינות במאמצים סבירים. הבנק גוזר את האינדיקציות, בין היתר, ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. במידה ולא קיימות אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים (כגון: אומדנים לשיעורי כשל צפויים ושיעורי הפסדי אשראי בעת כשל). החישוב מבוצע בהתבסס על מודל פנימי המניח תרחישים שונים לשווי העסקות.

יז.ב. חשיפות איגוח

- היקף החשיפה של הבנק בגין איגוח הינו כ-286 מיליוני ש"ח.
1. הבנק מספק קווי נזילות לגופי איגוח שבהם צדדים שלישיים משמשים כיוצרים. הקווים המסופקים על-ידי הבנק מהווים חלק קטן יחסית מסך קווי הנזילות של אותם גופי איגוח. הבנק אינו מספק חיזוקי אשראי לגופים אלו. סך קווי הנזילות המסופקים לגופי איגוח כאמור לעיל ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם ב-187 מיליוני ש"ח (כ-50 מיליוני דולר), בהשוואה ל-173 מיליוני ש"ח (כ-50 מיליוני דולר) בסוף שנת 2017. עד ליום 31 בדצמבר 2018 לא בוצעה משיכה מאף אחד מהקווים האלו. משקל הסיכון שמיושם לסכום החשיפה בגין קווי נזילות, נקבע לפי משקל הסיכון הגבוה ביותר שמשוין לחשיפה יחידה המכוסה על-ידי המכשיר.
 2. במהלך הרבעון השני של שנת 2018 נכנס הבנק לעסקת מימון תיקי חייבים כמשקיע. במסגרת זו נתן הבנק הלוואות בסך של כ-120 מיליוני ש"ח המגובות בתיקי חייבים שהועברו על-ידי הזים לישות משפטית נפרדת שהוקמה לצורך מטרה זו (SPE). יתרת העסקה ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה ב-99 מיליוני ש"ח. משקל הסיכון המיושם לסכום החשיפה בגין העסקה נקבע לפי משקל סיכון הנובע מדירוג A- שהוענק על-ידי חברת הדירוג Global Ratings S&P.